

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra občanského práva

Náhrada škody podle občanského zákoníku

Rigorózní práce

Mgr. Lucia Hrnková

Konzultant:

prof. JUDr. Jiří Švestka, DrSc.

Praha, srpen 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci zpracovala samostatně, za pomoci zdrojů a literatury v ní uvedených, že všechny využití prameny a literatura byly řádně citovány a že tato rigorózní práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 30.8.2012

Mgr. Lucia Hrnková

Poděkování

Děkuji panu prof. JUDr. Jiřímu Švestkovi, DrSc., konzultantovi mé rigorózní práce za cenné rady, připomínky a účinnou pomoc při zpracování a svojí rodině za pomoc a podporu.

V Praze, dne 30.8.2012

Mgr. Lucia Hrnková

Obsah

<i>Úvod</i>	1
1 Prevence škod v občanském právu	3
1.1 Účel prevence škod	3
1.2 Všeobecná a zvláštní prevence	4
2 Odpovědnost za škodu	9
2.1 Obecný úvod.....	9
2.2 Funkce odpovědnosti za škodu	10
2.3 Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu	12
2.3.1 Protiprávní úkon a škodní událost.....	17
2.3.2 Škoda	28
2.3.3 Příčinná souvislost	37
2.3.4 Zavinění	43
2.4 Subjekty odpovědnosti za škodu	51
2.5 Společná odpovědnost více škůdců.....	56
2.6 Zavinění a spoluzavinění poškozeného.....	60
2.7 Rozsah náhrady škody	62
2.8 Způsob náhrady škody	74
2.8.1 Peněžitá náhrada	74
2.8.2 Uvedení v předešlý stav	75
2.9 Promlčení práva na náhradu škody	76
2.10 Vzájemný vztah odpovědnosti za škodu a odpovědnosti za vady	78
2.11 Uplatnění práva z odpovědnosti za škodu v soudním řízení.....	81
3 Druhy odpovědnost za škodu	83
3.1 Obecná (generální) odpovědnost za škodu	83
3.1.1 Odpovědnost za škodu způsobenou zaviněným protiprávním úkonem	84
3.1.2 Odpovědnost za škodu způsobenou jinému provozní činností.....	90
3.2 Případy zvláštní odpovědnosti za škodu	93
3.2.1 Odpovědnost za škodu na převzaté věci	93
3.2.2 Odpovědnost za škodu způsobenou okolnostmi, které mají původ v povaze přístroje nebo jiné věci, jichž bylo při splnění závazku použito.....	96
3.2.3 Odpovědnost za škodu způsobenou úmyslným jednáním proti dobrým mravům.....	99
3.2.4 Odpovědnost za škodu způsobenou těmi, kteří nemohou posoudit následky svého jednání	100
3.2.5 Odpovědnost za škodu na vnesených, umístěných nebo odložených věcech	106
3.2.6 Odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím anebo nesprávným úředním postupem.....	115
3.2.7 Odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravního prostředku	125

3.2.8	Odpovědnost za škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným.....	138
3.2.9	Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku	142
4	<i>Náhrada škody v novém občanském zákoníku.....</i>	149
	<i>Seznam použitých zkratek .....</i>	160
	<i>Seznam použité literatury a pramenů .....</i>	162
	<i>Resumé.....</i>	167

Úvod

Téma náhrady škody podle občanského zákoníku jsem si zvolila především proto, že s problematikou náhrady škody se setkáváme v každodenním životě, ať už se jedná např. o náhradu škody způsobenou na majetku, případně na zdraví v důsledku dopravní nehody, v důsledku vady výroku či o škodu způsobenou provozní činností. Jde tedy dle mého názoru o téma velice praktické pro běžného člověka, aby v případě, že mu byla způsobena škoda, dokázal určit, za jakých podmínek, vůči komu a především jaké nároky lze v konkrétním případě z titulu náhrady škody uplatňovat.

Současně je mi téma náhrady škody blízké také z toho důvodu, že jsem právě s řešením případů náhrady škody (konkrétně se jednalo o případy náhrady škody způsobené v důsledku dopravní nehody) začínala svou právní praxi jako studentka a posléze jako koncipientka v advokátní kanceláři. Při řešení těchto případů jsem se utvrdila mimo jiné v tom, že praxe (především se jedná o praxi pojišťoven při poskytování plnění poškozeným z titulu pojištění odpovědnosti z provozu vozidel) bohužel ne vždy koresponduje se zákonnou úpravou práv poškozených a jejich nároků. Poškozenému pak nezbývá, než svůj nárok na náhradu škody vymáhat soudní cestou, což je finančně i časově náročný proces a poškozený bohužel nemá nikdy jistotu, že jeho uplatněný nárok mu bude soudem také přiznán.

Rigorózní práci jsem rozčlenila na čtyři kapitoly, které se člení na jednotlivé podkapitoly. V první kapitole jsem se zaměřila na problematiku prevence škod jako důležité zásady občanského (a celkově soukromého) práva, přičemž rozebírám jak účel této zásady, tak i její jednotlivé druhy, konkrétně všeobecnou a zvláštní prevenci. Následuje kapitola věnována odpovědnosti za škodu, a to jejím funkcím, předpokladům, subjektům odpovědnosti, rozsahu náhrady škody, uplatnění náhrady škody v soudním řízení a současně také vztahu odpovědnosti za škodu a odpovědnosti za vady. Třetí kapitola patří jednotlivým druhům odpovědnosti za škodu a přináší pojednání jak o obecné (generální) odpovědnosti za škodu, tak o případech zvláštní odpovědnosti za škodu, jak jsou upraveny v občanském zákoníku, případně také ve zvláštních zákonech. U jednotlivých podkapitol týkajících se předpokladů odpovědnosti za škodu a rozsahu

náhrady škody uvádím také srovnání stávající právní úpravy s úpravou obsaženou v Principech evropského deliktního práva, jelikož toto dílo považuji za významný počín předních evropských civilistů, které by mohlo (a dle mého názoru i mělo) sloužit jako inspirace pro budoucí kodifikace soukromého, resp. občanského práva. Současně jsem se snažila jednotlivé otázky odpovědnosti za škodu a náhrady škody demonstrovat na soudní praxi českých soudů, zejména Nejvyššího soudu České republiky. Práce tedy obsahuje značné množství citací a odkazů na judikaturu českých soudů za účelem ilustrace, jakým způsobem obecné soudy v praxi interpretují jednotlivá zákonná ustanovení týkající se náhrady škody. Konečně v poslední, čtvrté kapitole stručně pojednávám o základních rozdílech v úpravě náhrady škody provedené novým občanským zákoníkem, tedy zákonem č. 89/2012 Sb., který sice nabude účinnosti až dne 1.1.2014, nicméně považuji za důležité alespoň pro informaci a přehled tyto základní rozdíly mezi stávající a novou právní úpravou zmínit a pokusit se také o kritické zhodnocení této nové právní úpravy a změn provedených v oblasti náhrady škody.

Rigorózní práce vychází z právního stavu účinného ke dni 1.6.2012.

1 Prevence škod v občanském právu

1.1 Účel prevence škod

V občanském právu, stejně tak jako i v jiných právních odvětvích (obchodní právo, pracovní právo, trestní právo, správní právo aj.) a společenských oblastech (typicky oblast zdravotnictví) je v otázce odpovědnosti za škodu kladen největší důraz na předcházení (prevenci) každého ohrožení či porušení právních povinností v občanskoprávních vztazích, tedy na občanskoprávní prevenci, a to především z důvodu, že každé ohrožení, jakož i porušení právních povinností v občanskoprávních vztazích (ať smluvních či mimosmluvních) je individuálně i společensky nežádoucí, a to i přes později uskutečněnou nápravu. Každé ohrožení či porušení právních povinností totiž bývá obvykle spojeno s nepříznivými individuálními majetkovými újmami i společenskými ekonomickými ztrátami- škodami na zdraví, životě, majetku, přírodě a životním prostředí.

Těžiště úpravy občanskoprávní prevence je zakotveno v občanském zákoníku¹ (dále jen „OZ“) především z toho důvodu, že občanský zákoník představuje základní předpis občanského práva a základ soukromého práva vůbec. Dalším důvodem je skutečnost, že zásada prevence tvoří jednu z hlavních zásad, které ovládají celou oblast úpravy občanskoprávních, a tím i soukromoprávních vztahů. Zásada prevence přitom vychází z obecně uznávané myšlenky, že z individuálního i společenského hlediska je vždy lepší a jednodušší škodám předcházet než je následně složitým způsobem nahrazovat. Úprava předcházení škodám v občanském právu si proto klade za cíl především to, aby se všechny subjekty občanského práva jako potenciální škůdci chovaly v každé situaci se zřetelem k požadavkům prevence.

Z výše uvedených důvodů tak došlo k výraznému zdůraznění zásady prevence v souvislosti s úpravou odpovědnosti za škodu v občanském zákoníku², jelikož právě v

---

¹ Česko. Zákon č. 40 ze dne 5. března 1964, občanský zákoník. In Sbirka zákonů, Česká republika. 1964, částka 19, s. 0201. Dostupný také z WWW:

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1964/zakon_1q.html#castka_19

² Srov. § 415 – 419 OZ.

oblasti odpovědnosti za škodu může občanskoprávní prevence účinně přispívat k předcházení individuálně i společensky citelným újmám a ztrátám, tedy škodám.

Kromě občanského zákoníku však zásadu předcházení škodám upravují a zdůrazňují i další právní předpisy v českém právu, jejichž úprava předcházení škodám je oproti úpravě obsažené v občanském zákoníku úpravou zvláštní (speciální). Jedná se zejména o úpravu v obchodním zákoníku³ (dále jen „**ObchZ**“), v zákoníku práce⁴ (dále jen „**ZP**“) a dalších zvláštních právních předpisech⁵.

1.2 Všeobecná a zvláštní prevence

Naplnění výše uvedeného cíle, tedy aby se všechny subjekty občanského práva jako potenciální škůdci chovaly v každé situaci se zřetelem k požadavkům prevence, pak úprava předcházení škodám v občanském právu sleduje dvojím způsobem:

- A) tzv. všeobecnou (generální) prevencí škod, tj. obecným (generálním) odvrácením všech fyzických a právnických osob od porušování právních povinností, které zpravidla vedou ke vzniku škod; působení této úpravy zajišťují zejména následující instituty:
- ustanovení § 415 OZ, které ukládá každé fyzické či právnické osobě obecnou právní povinnost pro celou soukromoprávní oblast „*počínat si za konkrétních okolností jednotlivého případu vždy natolik bedlivě a pozorně, aby nedocházelo nejen ke škodám vůbec, nýbrž ani ke zvětšení jejich rozsahu na zdraví (životě) a na majetku jiných, jakož i na dalších společenských hodnotách, které představují příroda a životní prostředí (projev principu*

---

³ Česko. Zákon č. 513 ze dne 18. prosince 1991, obchodní zákoník. In Sbíрка zákonů, Česká republika, 1991, částka 98, s. 2474. Dostupný také z WWW:

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1991/zakon_12.html#castka_98

⁴ Česko. Zákon č. 262 ze dne 7. června 2006, zákoník práce, In Sbíрка zákonů, Česká republika, 2006, částka 84, s. 3146. Dostupný také z WWW:

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2006/zakon_06.html#castka_84

⁵ Např. v zákoně č. 18 ze dne 26. února 1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů, In Sbíрка zákonů, Česká republika, 1997, částka 5, s. 82; nebo v zákoně České národní rady č. 133 ze dne 17. prosince 1985, o požární ochraně, In Sbíрка zákonů, Česká republika, 1985, částka 34, s. 0674; oba zákony dostupné také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1997/zakon_02.html#castka_5 a

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1985/zakon_4q.html#castka_34

„*neminem leadere*“)⁶; podle § 415 OZ je tedy každý povinen zachovat takový stupeň bedlivosti a pozornosti, který lze na něm za konkrétních okolností (časových, místních aj.) rozumně požadovat⁷; uvedená povinnost však v souladu s konstantní soudní praxí neznamena, že každý má povinnost předvídat neomezeně v budoucnu jakýkoliv možný vznik škody⁸; každá fyzická nebo právnická osoba nerespektující obecnou právní povinnost uloženou ustanovením § 415 OZ jedná v rozporu s objektivním právem, tj. chová se protiprávně, tudíž - při splnění dalších předpokladů- odpovídá za škodu, která v důsledku tohoto protiprávního jednání vznikne;

- ustanovení zvláštních právních předpisů stanovující konkrétní zvláštní právní povinnosti určitých fyzických či právnických osob působit k předcházení vzniku škod s přihlédnutím k situacím v jednotlivých oblastech společenského života; jedná se např. o zvláštní právní předpisy v oblasti pozemních komunikací, zdravotnictví, sportu, stavebnictví aj.); současně platí, že pokud pro určitou oblast společenského života neexistuje žádná právní povinnost konkretizovaná ve zvláštním právním předpisu, použije se podpůrně (subsidiárně) obecná právní povinnost stanovená v § 415 OZ;
- ustanovení upravující hrozbu a v případě naplnění zákonných předpokladů současně rychlou a neodvratnou realizaci občanskoprávní odpovědnosti za způsobenou škodu předpokládanou v příslušné sankční normě; příslušná ustanovení tak působí **(i)** preventivně, jelikož samo vědomí hrozby odpovědnosti a skutečnost, že v případě porušení právních povinností se tato hrozba promění v odpovědnost za způsobenou škodu, působí na subjekty občanského práva v tom smyslu, aby předcházeli porušování právních povinností vedoucích zpravidla ke vzniku škody, a současně také **(ii)** sankčně, tzn. pokud subjekt poruší právní povinnost a tím způsobí škodu,

---

⁶ KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kolektiv. Občanské právo hmotné 2, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006. Hlava dvacátá šestá, Prevence škod a odpovědnost za škody, s. 403. ISBN 80-7357-128-5

⁷ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15.6.2010, sp.zn.: 25 Cdo 374/2008; dostupné také na WWW: www.nsoud.cz.

⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25.2.2003, sp.zn.: 25 Cdo 618/2001; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

vzniká mu povinnost tuto škodu nahradit podle příslušných sankčních ustanovení.

- B) tzv. zvláštní (speciální, konkrétní) prevencí škod, tj. provedením speciálního opatření, kterým ohrožené fyzické či právnické osoby odvracejí již hrozící škody na zdraví (životě), majetku, přírodě a životním prostředí v konkrétním případě;
- účelem této úpravy je posílit ustanovení § 415 OZ o všeobecné prevenci, jelikož zkušenosti soudní praxe potvrzují, že „*ani obecně uložená právní povinnost subjektů občanského práva počínat si tak, aby ke škodám na chráněných zájmech - statcích nedocházelo (§ 415), ani její konkretizace podle požadavků s potřeb různých společenských oblastí, ani stanovení (hrozba) i následná realizace občanskoprávní odpovědnosti za škodu (sankce), zpravidla samy o sobě ještě nepostačují účinně působit na vědomí a zprostředkovaně na chování fyzických či právnických osob v tom smyslu, aby se porušování právních povinností spojeného s působením škod vyvarovaly*“⁹;
  - tato zvláštní (speciální) prevenční právní povinnost je upravena v ustanovení § 417 OZ, které upravuje tzv. zakročovací, resp. zasahovací prevenční povinnost, která spočívá v právní povinnosti každého, komu škoda v konkrétním případě již hrozí, zakročit k odvrácení hrozící škody na životě, zdraví, majetku či životním prostředí;
  - v souladu se zásadou „*a maiori ad minus*“ přitom tato zakročovací právní povinnost zahrnuje i povinnost zakročit ke zmírnění rozsahu škody, která již nastala a takto vzniklou škodu minimalizovat; smyslem této speciální prevence je to, aby ohrožený vzniku škody, resp. zvětšení jejího rozsahu jen pasivně nepřihlížel, ale podle § 417 odst. 1 OZ aktivně zakročil k jejímu odvrácení sám (prevence svépomocí), a to způsobem přiměřeným (tedy nikoli vybočujícím- excesivním) konkrétnímu ohrožení; přiměřenost způsobu zakročení se přitom posuzuje zejména podle druhu a intenzity

---

⁹ KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan a kolektiv. Občanské právo hmotné 2, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006. Hlava dvacátá šestá, Prevence škod a odpovědnost za škody, s. 406. ISBN 80-7357-128-5

ohrožení, hrozící škody a její povahy, celkové situace, za které škoda hrozí, postavení, zkušenosti i možností konkrétního ohroženého, a současně i podle všech okolností jednotlivého případu;

- výše uvedenou zakročovací povinnost, resp. možnost v konkrétním případě zakročit proti hrozící škodě, je přitom nutno posuzovat objektivně, tj. jak by se za dané situace při zvažování rizik hrozící škody zachoval každý rádně – rozumně uvažující ohrožený; po zvážení všech okolností konkrétního případu samozřejmě může nastat i situace, že ohroženému zakročovací povinnost nevznikla nebo že tato je vyloučena; naopak při nesplnění prevenční povinnosti v situaci, kdy má ohrožený objektivně možnost zakročit, nelze na jeho straně vyloučit spoluúčast na vzniklé škodě a tím i spoluodpovědnost podle § 441 OZ (spoluzavinění poškozeného);
- současně platí, že v případě, kdy ohrožený učiní preventivní opatření k odvrácení škody a navzdory těmto provedeným opatřením škoda vznikne, případně ohroženému v důsledku takového zakročení vznikne škoda na zdraví či majetku, nebo mu v důsledku splnění zakročovací povinnosti vzniknou náklady, přiznává § 419 OZ ohroženému právo na náhradu: (i) nákladů účelně vynaložených v příčinné souvislosti s hrozbou škody, přičemž promlčecí doba nároku na náhradu těchto nákladů se řídí § 101 OZ, a (ii) škody, která mu při odvrácení ohrožení vznikla, přičemž pro promlčení tohoto nároku platí § 106 OZ; tyto nároky však nelze uplatnit v libovolné výši, nýbrž nejvýše v rozsahu odpovídajícím škodě, která byla provedeným zákrokem ohroženého odvrácena; ohrožený přitom může tyto nároky uplatnit jak vůči tomu, kdo odvracející zákrok podle § 417 OZ vyvolal, tak i vůči tomu, v jehož zájmu odvracející preventivně zakročil (zejména v případě krajní nouze); jedná se tedy o společnou a nerozdílnou (solidární) odpovědnost těchto dvou subjektů;
- protipólem zakročovací právní povinnosti ohroženého je jeho právo takovýto prevenční zákrok uskutečnit;

- naplní-li jednání ohroženého proti hrozící škodě současně všechny znaky jednání v nutné obraně či jednání v krajní nouzi podle § 418 odst. 1 a 2 OZ, nenese ohrožený při nutné obraně odpovědnost za škodu způsobenou při odvrácení neoprávněného útoku, stejně tak jako za škodu způsobenou při odvrácení přímo hrozícího nebezpečí, které sám nevyvolal při krajní nouzi;
- navíc v případě vážného ohrožení škodou podle § 417 odst. 2 OZ (ohrožení zdraví, života, majetku či životního prostředí) se ohroženému přiznává právo domáhat se soudní ochrany, tzv. prevence uskutečněné prostřednictvím soudu, tedy domáhat se u soudu, aby ohrožovateli uložil povinnost provést vhodné a přiměřené opatření k odvrácení takto hrozící škody; takové opatření přitom může představovat uložení povinnosti, která spočívá buď ve zdržení se určitého jednání (určité činnosti), nebo v provedení určitého aktivního zákroku směřujícího k odvrácení závažné hrozící škody;
- důležité je zmínit, že výše uvedená prevence prostřednictvím soudu přichází v úvahu jen ve fázi, kdy vážná škoda pouze hrozí; z tohoto důvodu je potřeba, aby soud – má-li jeho rozhodnutí efektivně splnit svůj účel- jednal bez jakýchkoliv průtahů¹⁰; pokud však neoprávněný zásah byl již vykonán a trvá, může soud uložit povinnost zdržet se dalších konkrétně a přesně vymezených hrozících zásahů podle § 126 odst. 1 OZ (ochrana vlastnického práva), případně by bylo možné postupovat podle § 127 odst. 1 OZ, pokud by se jednalo o obtěžování souseda nad míru přiměřenou poměrům, aniž by však toto obtěžování bylo spojeno s hrozbou závažné škody;
- výše popsanou soudní ochranu dle § 417 odst. 1 OZ však nelze úspěšně využít proti úředně povolené činnosti, tj. činnosti vykonávané na základě pravomocného, resp. vykonatelného rozhodnutí orgánu veřejné správy, to však pouze za předpokladu, že tato úředně povolená činnost je vykonávána v mezích určených úředním povolením.

I přes výše nastíněnou úpravu předcházení hrozícím škodám nelze zpravidla vznik škody i navzdory veškeré prevenci v konkrétním případě úplně vyloučit. Proto je

---

¹⁰Např. vydáním předběžného opatření podle § 76 odst. 1 písm. f) o.s.ř.

stejně tak jako právní úprava prevence důležitá i právní úprava reparace škody, tedy aby již vniklá škoda byla v souladu se zásadou „*neminem leadere*“ účinně, tj. spravedlivě, co nejúplněji a urychleně bez průtahů nahrazena.

2 Odpovědnost za škodu

2.1 Obecný úvod

Ohledně úpravy odpovědnosti za škodu v občanském zákoníku nutno především zdůraznit, že tato představuje s ohledem na postavení občanského zákoníku v systému soukromého práva obecnou (univerzální) odpovědnost za škodu pro celé soukromé právo. To znamená, že tato úprava se použije subsidiárně vždy tehdy, pokud jednotlivé zvláštní úpravy odpovědnosti za škodu v oblasti soukromého práva nestanoví něco jiného, a naopak, v případě zvláštní úpravy odpovědnosti za škodu ve speciálním právním předpisu soukromého práva má tato speciální úprava¹¹ přednost, tudíž se v tomto rozsahu nepoužije obecná úprava občanského zákoníku.

V rámci úpravy odpovědnosti za škodu v občanském zákoníku rozlišujeme:

- A) obecnou úpravu odpovědnosti za škodu v § 420 OZ, přičemž se sem poněkud nedůsledně řadí i ustanovení 420a OZ, ačkoliv jde svou podstatou o zvláštní případ odpovědnosti za škodu - odpovědnost z provozní činnosti; naproti tomu ustanovení § 424 OZ, které je svou povahou obecné a které pouze zohledňuje hledisko dobrých mravů, je zařazeno mezi zvláštní případy odpovědnosti;
- B) zvláštní případy odpovědnosti za škodu upravené jednak v ustanoveních § 421 až § 437 OZ, a jednak v dalších ustanoveních občanského zákoníku, např. § 764 odst. 2 ve spojení s § 769 OZ.

Přitom platí, že pokud občanský zákoník odkazuje na některých místech kromě své šesté části na použití ustanovení o odpovědnosti za škodu, jedná se vždy o obecnou odpovědnost za škodu způsobenou zaviněným protiprávním úkonem, tedy o

---

¹¹Např. úprava odpovědnosti za škodu v obchodním zákoníku (§ 373 a násl. ObchZ) nebo v zákoníku práce (§ 248 a násl. ZP)

odpovědnost podle § 420 odst. 1 OZ, přičemž stejné platí také tehdy, odkazuje-li zvláštní zákon na obecnou úpravu odpovědnosti za škodu.

Úprava odpovědnosti za škodu v občanském zákoníku tak stanoví, kdo je jako poškozený oprávněn k náhradě škody, za jakých předpokladů, v jakém rozsahu a jakým způsobem, a současně vymezuje i odpovědný subjekt, resp. škůdce, na kterém se poškozený může náhrady škody domáhat.

2.2 Funkce odpovědnosti za škodu

Ve stručnosti by se dalo říci, že smyslem úpravy odpovědnosti za škodu v občanském právu je poskytnout ochranu jak osobním vztahům, tedy životu a zdraví fyzických osob, tak i majetkovým vztahům, tedy zejména vlastnictví.

Tato ochrana majetkových i nemajetkových hodnot je přitom v občanském právu zajišťována:

- (i) preventivně výchovnou funkcí (viz kapitola 1 výše); a
- (ii) reparační, jakož i satisfakční funkcí, která znamená, že dojde-li ke vzniku škody, musí úprava odpovědnosti za škodu v občanském právu zajišťovat plnou náhradu škodlivých následků na porušených občanskoprávních vztazích (osobních či majetkových), a tím jim zabezpečit účinnou, tj. spravedlivou a zároveň urychleně poskytnutou právní ochranu.

Reparační funkce úpravy odpovědnosti za škodu se projevuje zejména v tom, že v případě vzniku škody bude poškozenému plně nahrazena celá škoda způsobená škůdcem, resp. odpovědným subjektem, a to buď formou náhrady v penězích (kompenzace) nebo náhrady in natura (restituce). Hmotněprávní ochrana v oblasti občanského práva tedy spočívá na zásadě plné občanskoprávní náhrady (reparace) způsobené škody, přičemž tato zásada není zásadně závislá na formě či stupni zavinění škůdce. To znamená, že pro poškozeného v zásadě není podstatné, zda ke škodě došlo úmyslným či nedbalostním jednáním škůdce, anebo v určitých zákonem stanovených případech dokonce bez jeho zavinění. Zásada plné náhrady (reparace) škody patří v současné době k hlavním zásadám občanského práva.

Význam satisfakční funkce pak nacházíme zejména v případech škody na zdraví, kdy občanské právo poškozenému přiznává i jednorázové peněžité odškodnění (tzv. materiální satisfakci) za vytrpěné bolesti a za ztížení společenského uplatnění, tedy za nemajetkové újmy. Jako další příklad jednorázového odškodnění lze uvést jednorázové odškodnění- zadostiučinění za smrt blízké osoby (§444 odst. 3 OZ).

Vedle hmotněprávní ochrany práv poškozeného na náhradu škody zajišťované samotnými ustanoveními občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu, je stejně důležitá i procesní, neboli soudní ochrana těchto práv, která musí být poškozenému v případě potřeby zajištěna v objektivním, nestranném a spravedlivém soudním procesu. Soudy tedy představují prostředek vymahatelnosti a tím i realizace subjektivních práv obecně, včetně práv poškozených na náhradu škody. Je tedy zřejmé, že soukromé právo a soudy jsou vzájemně úzce propojeny, tudíž je důležité, aby soudy rozhodovali spravedlivě, rychle a efektivně, a tím pomáhali poškozeným k vymožení jejich práv přiznaných jim soukromým právem.

S ohledem na výše uvedené lze konstatovat, že obě výše zmíněné funkce úpravy odpovědnosti za škodu v občanském právu spolu vzájemně souvisí, jelikož „*plná – a škůdci, resp. odpovědnému subjektu zároveň v přiměřené lhůtě uložena- náhrada za způsobenou škodu vychovává nejen samotného škůdce, resp. odpovědný subjekt, nýbrž jeho prostřednictvím i všechny ostatní osoby k dobrovolnému zachování právních povinností, a tím i k předcházení škodám*“¹². V důsledku toho tak důsledně uplatňovaná reparační funkce ve smyslu zásady plné náhrady způsobené škody působí současně i preventivně.

Důležité je podotknout, že úprava odpovědnosti za škodu v platném českém právu neplní represivní funkci. Tato funkce je totiž přenechána právu trestnímu, příp. právu správnímu (výjimku z tohoto pravidla představuje úprava úroků z prodlení, tj. sankčních úroků, v občanském právu). Cílem reparační funkce v občanském právu tak je pouze nahrazení škody vzniklé poškozenému, nikoli však obohacení poškozeného na

---

¹²KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan a kolektiv. Občanské právo hmotné 2, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006. Hlava dvacátá šestá, Prevence škod a odpovědnost za škody, s. 418. ISBN 80-7357-128-5

úkon škůdce. Z tohoto důvodu také nelze škůdci uložit jako trest, resp. trestní postih, náhradu škody poškozenému.

2.3 Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu

K tomu, aby vůbec mohla být založena odpovědnost určitého subjektu za škodu a na základě toho mohl vzniknout právní vztah k náhradě škody, s jeho právy a povinnostmi, jako zvláštní druh závazkového právního vztahu, musí dojít ke splnění následujících předpokladů:

- a) porušení právní povinnosti (protiprávní úkon) nebo alternativně zákonem kvalifikovaná událost vyvolávající škodu (škodní událost);
- b) vznik škody;
- c) příčinná souvislost (kauzální nexus) mezi a) a b);
- d) zásadně i zavinění ve formě úmyslu nebo nedbalosti (v určitých případech se vyžaduje pouze úmysl- srov. § 423 a 424 OZ).

Zatímco předpoklady uvedené pod body a) až c) jsou objektivní povahy, předpoklad uvedený pod bodem d) je subjektivní, přičemž právě na splnění tohoto předpokladu je založena tzv. subjektivní odpovědnost neboli odpovědnost za zavinění. Úprava odpovědnosti za škodu v občanském právu je přitom založena na principu předpokládaného (presumovaného) zavinění, což znamená, že poškozený musí v konkrétním případě prokazovat pouze předpoklady uvedené pod body a) až c) výše. V tomto ohledu tedy leží povinnost tvrzení, břemeno tvrzení, důkazní povinnost i důkazní břemeno na poškozeném.

Naproti tomu splnění předpokladu zavinění se automaticky předpokládá, což znamená, že škůdce, resp. odpovědný subjekt, musí prokázat, že vzniklou škodu v určité výši (rozsahu) nezavinil, tedy že mu nelze přičíst ani nevědomou nedbalost. Škůdce, resp. odpovědný subjekt, se proto musí tzv. vyvinit (exkulповat), v opačném případě se má za to, že za způsobenou škodu odpovídá. Předpokládá se však pouze nedbalost, a to nedbalost nevědomá. Úmysl škůdce, resp. odpovědného subjektu, tedy musí být poškozeným vždy prokázán.

Podle toho, zda v konkrétním případě občanské právo spojuje vznik odpovědnosti za škodu se zaviněním škůdce, resp. odpovědného subjektu, či nikoliv, rozlišujeme tzv. objektivní odpovědnost za škodu a subjektivní odpovědnost za škodu. Jak je zřejmé již z názvu, o objektivní odpovědnost se jedná při naplnění objektivních předpokladů vzniku odpovědnosti za škodu, tedy protiprávního úkonu (příp. škodné události), vzniku škody a příčinné souvislosti mezi protiprávním úkonem (škodnou událostí) a škodou. V některých zvláště stanovených případech dokonce dochází ke vzniku odpovědnosti za škodu pouze v důsledku existence „*předpokladů objektivní povahy, konkrétně buď jen s porušením právní povinnosti (protiprávním úkonem), či většinou jen se zákonem kvalifikovanou událostí spojenou se zvláště rizikovou činností, při které i při vynaložení očekávané odborné péče, a i bez zaviněného protiprávního úkonu škůdce, resp. odpovědného subjektu, dochází ke zvýšené možnosti vzniku závažných škod. Proto je tato odpovědnost označována přiléhavě jako tzv. objektivní odpovědnost (často označována též jako přísná - striktní odpovědnost), resp. jako odpovědnost za ohrožení či za nebezpečí (...), resp. jako odpovědnost založená na principu garance (...), popř. jako odpovědnost bez zavinění*“¹³.

Všechny činnosti spadající pod formu přísné objektivní odpovědnosti totiž mají společné, že již z těchto samotných (a právem dovolených) činností hrozí pro okolí zvýšené riziko vzniku škody na životě, zdraví, majetku či životním prostředí, anebo že získání důkazu o zaviněném protiprávním úkonu škůdce, resp. odpovědného subjektu nebo dokonce o příčině vzniklé škody, by bylo pro poškozeného obtížné, resp. v určitých případech nemožné. K uvedeným rizikovým činnostem přitom stále častěji dochází v důsledku vědecko-technického pokroku a rozvoje hospodářství a ekonomiky, přičemž tyto činnosti jsou z důvodu své prospěšnosti a užitečnosti pro společnost dovoleny, avšak pouze za splnění určitých předpokladů (tzv. dovolené riziko). Z tohoto důvodu lze také požadovat, aby ten, kdo tyto činnosti využívá k vlastnímu prospěchu, nesl i zvýšené riziko škod, které z nich vyplývá.

---

¹³KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan a kolektiv. Občanské právo hmotné 2, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006. Hlava dvacátá šestá, Prevence škod a odpovědnost za škody, s. 420 - 421. ISBN 80-7357-128-5

Právě formou přísné odpovědnosti za škodu je tak zabezpečena účinnější ochrana poškozených, tedy těch, kdo jsou protiprávním úkonem či škodnou událostí postiženi. Vychází se zde přitom z principu spravedlivého rozložení rizika sledujícího zajištění účinné ochrany poškozených jako „slabší strany“.

K případům přísné objektivní odpovědnosti v občanském zákoníku patří např. odpovědnost za škodu podle § 420a, 421, 421a, 427 n., 432 n., 683 a 769, v obchodním zákoníku je to odpovědnost za škodu podle § 373 n. (není přitom relevantní, zda došlo k porušení právní povinnosti ze závazkového právního vztahu- §373 ObchZ, či jiné právní povinnosti stanovené obchodním zákoníkem- § 757 ObchZ), v zákoníku práce lze tento druh odpovědnosti za škodu nalézt v obecné odpovědnosti zaměstnavatele za škodu způsobenou zaměstnanci podle § 265 ZP. Z dalších zvláštních zákonů je přísná objektivní odpovědnost upravena např. v zákoně č. 59/1999 Sb., ve znění zákona č. 209/2000 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, ve znění pozdějších předpisů, nebo v zákoně č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění pozdějších předpisů.

Avšak i této přísné objektivní odpovědnosti se lze za určitých podmínek (zvláště stanovených důvodů) zprostit (liberovat). Konkrétně v občanském zákoníku lze zprošťující (liberační) důvody najít např. u odpovědnosti za škodu podle § 420a, 421, 427 n., 432, 683, 763, v obchodním zákoníku je to např. u odpovědnosti za škodu podle § 374.

Možnost tzv. vyvinění se za zákonem stanovených podmínek je přitom zcela legitimní, jelikož výlučná a úplná odpovědnost za veškerá rizika by pro příslušný odpovědný subjekt představovala neúnosnou zátěž a mohla by současně nechtěně přispívat k omezování pro společnost potřebného podnikání nebo dalších aktivit.

Existují však i případy přísné objektivní odpovědnosti, při kterých je zproštění odpovědnosti z nějakého speciálního důvodu vyloučeno. V těchto případech se jedná o tzv. absolutní objektivní odpovědnost, tedy odpovědnost bez možnosti vyvinění. Tak je tomu např. u odpovědnosti podle § 127 a § 421 OZ, podle § 265 ZP nebo podle § 2 zákona č. 82/1998 Sb.

Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že odpovědnost v českém právním řádu je založena na principu dvoukolejnosti odpovědnosti, kdy vedle sebe existují dva principy odpovědnosti za škodu, a to objektivní a subjektivní. Současně v souvislosti s růstem rizik spojených s moderní společností můžeme pozorovat snahy legislativně zakotvit generální skutkovou podstatu (klauzuli) o objektivní odpovědnosti za rizika spojená s nebezpečnou činností, tj. činností, při které i při vynaložení veškeré odborné péče hrozí zvýšená možnost závažných škod. Kromě toho můžeme v občanském zákoníku najít také úpravu odpovědnosti za speciálně charakteristická rizika, jako je např. provoz automobilů.

I přes výše uvedené snahy o „zprísnění“ úpravy odpovědnosti za škodu při určitých zvlášť nebezpečných činnostech převažuje v legislativě i doktríně zahraničních právních řádů¹⁴ názor, že případy přísné objektivní odpovědnosti představují i přes jejich vyšší počet nadále pouze doplňky vedoucího principu odpovědnosti za zavinění¹⁵. Současně je však nutno zdůraznit, že tyto dva principy odpovědnosti za škodu nestojí proti sobě, nýbrž se vzájemně doplňují, a tím sbližují.

Konečně je potřeba uvést, že stejně tak jako v minulosti, i v současných společenských podmínkách je rozvoj přísné objektivní odpovědnosti spjat se zaváděním povinného pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou třetím osobám (např. povinné pojištění odpovědnosti vlastníků automobilů), jakož i sociálního pojištění- zabezpečení (např. v případě škody způsobené zaměstnanci jako újmy z pracovního úrazu či z nemoci z povolání). Tato pojištění mají přitom za cíl zabezpečit, aby i v případech, kdy by k tomu nestačily majetkové a platební možnosti škůdců, resp. odpovědných subjektů, mohli být poškození reálně uspokojeni. Tento způsob náhrady škody tak ve svém důsledku znamená, že odpovědnost za škodu přestává být jediným zdrojem její náhrady.

---

¹⁴Např. v německém, francouzském nebo švýcarském právu.

¹⁵Srov. např. výsledky Evropské skupiny pro deliktní právo zachycené v Principech evropského deliktního práva (PETL); PETL upravuje tři druhy odpovědnosti za škodu, a to subjektivní odpovědnost, objektivní odpovědnost a odpovědnost za třetí osoby, přičemž všechny tři druhy staví na stejnou úroveň. Tato koncepce tak boří zavedené stereotypy, podle kterých je subjektivní odpovědnost základem deliktních právních úprav a objektivní odpovědnost je pouze výjimkou z obecného pravidla; k tomu srov. European Group on Tort Law. Principles on Tort Law – Text and Commentary. Wien: Springer, 2005, s.20.

Škudce, resp. odpovědné subjekty, pak pojištění chrání před neúměrnými riziky spojenými zejména s podnikáním.

Z uvedeného je zřejmé, že v moderní společnosti se nejedná o nějaké vzájemné vyloučení pojištění a odpovědnosti, nýbrž úkolem moderní společnosti je oba tyto instituty racionálně harmonizovat a vzájemně doplňovat.

V souvislosti s předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu v jiných evropských kodexech lze zmínit Principy evropského deliktního práva (Principles of European Tort Law, dále jen „PETL“), které jsou výsledkem několikaletého snažení skupiny předních civilistů pracujících pod gescí Evropské skupiny deliktního práva (European Group on Tort Law)¹⁶. Základní východisko PETL představuje římská zásada *casum sentit dominus*, podle níž každý subjekt práva si nese jemu způsobenou škodu sám, pokud ovšem nenastanou zákonem předvídané skutečnosti (důvody), se kterými je spojeno přenesení odpovědnosti za škodu na jiný subjekt. Pouze v případě dostatečného odpovědnostního důvodu stanoveného zákonem je tak povinen nahradit škodu někdo jiný. Současně k tomu, aby byla osoba zavázána hradit škodu jinému, je podle PETL nutné, aby škoda vůbec nastala, a současně musí tato škoda být „přičitatelná“ škudci. Uvedená přičitatelnost z kontinentálního pohledu do značné míry koresponduje s otázkou příčinné souvislosti mezi protiprávností a škodou¹⁷. Podle PETL tedy odpovědnost za škodu (deliktní odpovědnost) vzniká za splnění těchto předpokladů: **(i)** porušení právem chráněného zájmu (na rozdíl od porušení právní povinnosti vyžadovaného českým občanským zákoníkem), **(ii)** vznik škody (materiální škody či imateriální újmy) a **(iii)** existence příčinné souvislosti. Naplnění pouze těchto předpokladů však nestačí, jelikož PETL vyžadují, aby k nim současně přistoupil jeden z důvodů odpovědnosti stanovený v PETL, a to buď zavinění, abnormálně nebezpečná

---

¹⁶ PETL představují rámcové principy soukromoprávních deliktních vztahů. Podle tvůrců PETL mají tyto Principy sloužit jako společný základ pro rozvoj a sbližování právní úpravy soukromoprávních deliktních vztahů v rámci celé Evropy a současně mají ambici stát se prvním krokem ke skutečnému společnému právu civilnímu v evropském prostoru, k tomu srov. European Group on Tort Law. Principles on Tort Law – Text and Commentary. Wien: Springer, 2005, s. 282. Předchůdcem této platformy byla tzv. Tillburská skupina založena v roce 1992; na pravidelné konferenci ve Vídni v roce 2005 byly Principy evropského deliktního práva prezentovány společně s průvodním komentářem.

¹⁷ Srov. čl. 1:101 PETL; dostupné na WWW: <http://civil.udg.edu/php/index.php?id=129&idioma=EN>.

činnost nebo odpovědnost za třetí osoby¹⁸. Právě v pojetí jednotlivých předpokladů vzniku odpovědnosti za škodu, a to zejména právem chráněného zájmu namísto protiprávnosti a příčinné souvislosti se projevuje originalita PETL a jejich nejvýraznější odchylka od tradičních metodologických přístupů¹⁹. Jednotlivými předpoklady odpovědnosti za škodu podle PETL a jejich srovnáním s českou právní úpravou se budu podrobněji zabývat níže.

2.3.1 Protiprávní úkon a škodní událost

Pokud bychom chtěli definovat protiprávní úkon, pak lze říci, že se jedná o úkon nebo činnost fyzické či právnické osoby, které jsou v rozporu s objektivním právem jako jednotným celkem. Současně je u protiprávního úkonu zejména v evropské části teorie kladen důraz na to, že se jedná o úkon, který zasahuje do subjektivních práv či chráněných zájmů jiné fyzické či právnické osoby. V souladu se soudní praxí českých soudů lze protiprávní úkon rovněž vyjádřit tak, že jde o „objektivně vzniklý rozpor mezi tím, jak fyzická či právnická osoba skutečně jednala (případně opomenula jednat), a tím, jak jednat měla, aby dostála svým povinnostem“²⁰.

Důležité je zdůraznit, že úkon fyzické osoby či činnosti právnické osoby je přitom v rozporu s objektivním právem (contra legem) nejen tehdy, porušuje-li tento úkon či tato činnost imperativní normu (příkazující nebo zakazující) přímo, ale také tehdy, jestliže daný úkon nebo činnost tuto normu, resp. její účel a smysl, obcházejí (in fraudem legis).

Někdy se protiprávní úkon nepřesně označuje také jako delikt (z latinského delictum), přičemž občanskoprávním deliktem je a může být pouze zaviněný protiprávní úkon. Pojem delikt tak není přesné označení protiprávního úkonu, jelikož nezahrnuje nezaviněné porušení právní povinnosti.

---

¹⁸ Srov. díl II. a díl III. PETL; dostupné na WWW:

<http://civil.udg.edu/php/index.php?id=129&idioma=EN>

¹⁹ Shodně PELIKÁNOVÁ, Irena. Principy evropského deliktního práva. Právní zpravodaj, 2007, č. 7, s. 6

²⁰ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15.6.2011, sp.zn.: 25 Cdo 2382/2010, dostupný také na WWW: www.nsoud.cz

Porušená právní povinnost přitom může vyplývat **(i)** ze smlouvy (ex contractu)- jedná se o smluvní povinnost- smluvní závazek spojený v případě jeho porušení, tj. porušení smluvního právního vztahu, se smluvní odpovědností za škodu vůči druhé smluvní straně, a také **(ii)** ze zákona (ex delicto)- v tomto případě se jedná o porušení povinnosti, která není stanovena ve smlouvě, nýbrž je založena zákonem, tedy jde o mimosmluvní - zákonnou právní povinnost spojenou v případě porušení s mimosmluvní - deliktní odpovědností vůči každému.

V občanském zákoníku je protiprávnost vyjádřena v obecném ustanovení § 420, a to stanovením zásady, že „každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti“. Z uvedeného vyplývá, že české právo nerozlišuje, jestli porušená povinnost vyplývá ze smlouvy nebo ze zákona. Spornou však v případě porušení smluvní povinnosti zůstává otázka, zda smluvní strana, která tuto povinnost porušila, odpovídá jen vůči druhé smluvní straně nebo i vůči dalším osobám. Ze soudní praxe českých soudů²¹ plyne závěr, že poškozený se může dovolávat (za účelem prokázání existence protiprávního úkonu) porušení smluvních povinností i v případě, že on sám nemá se škůdcem uzavřenou žádnou smlouvu. K naplnění předpokladu odpovědnosti za škodu přitom postačuje prokázání skutečnosti, že příslušný subjekt (škůdce) porušil povinnost ze smlouvy, kterou uzavřel s jinou osobou než s poškozeným, avšak závazek, k jehož porušení došlo, měl dopad do právní sféry poškozeného, tedy do jeho subjektivních práv. Nemusí se přitom jednat o smlouvu uzavřenou ve prospěch třetí osoby (poškozeného). Tento výklad zastávaný soudní praxí však není všeobecně přijímaný, a to zejména z toho důvodu, že směřuje rozdílu mezi smluvní a deliktní odpovědností.

Přestože jsou oba uvedené druhy odpovědnosti za škodu upraveny jednotně, tedy nikoliv odděleně s různým právním režimem, je mezi nimi zřejmý rozdíl, který byl uveden již výše a který spočívá v tom, že v případě porušení smluvní povinnosti jednou ze smluvních stran odpovídá tato za škodu pouze druhé smluvní straně. Naopak odpovědnost za škodu způsobenou kterékoliv třetí osobě přichází v úvahu pouze při porušení mimosmluvní odpovědnosti, tedy za situace, kdy se škůdce dopustil určitého deliktu, tj. chování, které odporuje určitému zákonnému příkazu či zákazu.

---

²¹Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18.10.2005, sp.zn.: 25 Cdo 1479/2005, dostupný také na WWW: www.nsoud.cz

Zmiňovaný názor českých soudů na danou problematiku tak vnáší do smluvních vztahů značnou nejistotu, neboť smluvní strany by při uzavírání smluv musely počítat i s možnými nepříznivými důsledky porušení smlouvy vůči všem třetím osobám, což si lze jen stěží představit.

S přihlédnutím k ustanovení § 415 OZ upravující zásadu generální prevence lze za protiprávní úkon označit každý úkon, resp. každou činnost, při které si dotyčné fyzické či právnické osoby nepočínaly natolik bedlivě a pozorně, jak lze po nich rozumně požadovat, aby nedošlo ke škodě na životě, zdraví, majetku či životním prostředí.

Z definice protiprávního úkonu jako rozporu s objektivním právem a s ohledem na to, že se jedná o objektivní předpoklad vzniku odpovědnosti za škodu, je zřejmé, že protiprávní úkon může být jak zaviněný, tak nezaviněný. Protiprávnost jako objektivní kategorie tedy není závislá na zavinění (úmyslu či nedbalosti škůdce, resp. odpovědného subjektu) jako subjektivní kategorii. I při nedostatku zavinění tedy úkon, je-li v rozporu s objektivním právem, zůstává objektivně protiprávním. Z uvedeného je zřejmé, že protiprávnost a zavinění jsou v českém právu chápány jako dvě samostatné kategorie. Zatímco zavinění (konkrétně nevědomá nedbalost) se předpokládá (presumuje), tudíž jej v konkrétním případě není potřeba prokazovat, protiprávnost se nepředpokládá, což znamená, že poškozený ji musí vždy prokázat.

Co se týče třídění protiprávních úkonů, rozlišujeme:

- A) komisivní protiprávní úkon spočívající v porušení právní povinnosti něco konat; a
- B) omisivní protiprávní úkon spočívající v porušení povinnosti něco nekonat- opomenout; omisivním protiprávním úkonem však není jakákoli nečinnost (jakýkoli pasivní úkon), nýbrž pouze opomenutí takového úkonu, k němuž byla určitá fyzická či právnická osoba ze zákona povinna.

Současně s ohledem na definici protiprávního úkonu jako úkonu, resp. činnosti, která je v rozporu s objektivním právem, je zřejmé, že o protiprávní úkon se nebude jednat v případě takového úkonu nebo činnosti, které objektivní právo dovoluje, resp. dokonce přikazuje provést. To platí přitom i tehdy, jestliže takový úkon nebo činnost se škodlivými účinky zasahuje do jinak chráněných osobních či majetkových zájmů

fyzické či právnické osoby. V těchto případech proto hovoříme o okolnostech vylučujících protiprávnost, ke kterým patří:

- a) *plnění zákonné povinnosti*- jedná se o případy, kdy povinnost vykonat určitý úkon nebo určitou činnost vyplývá přímo ze zákona (zpravidla zákona z veřejnoprávní oblasti); takový úkon nebo taková činnost proto bývá často spojena s výkonem nějaké funkce či povolání; jako příklad plnění zákonné povinnosti lze uvést uvalení vazby na určitou fyzickou osobu při splnění všech zákonných podmínek, přičemž v daném případě nevzniká státu povinnost k náhradě škody, která výkonem vazby fyzické osobě případně vznikne; stejně tak je tomu v případě řádně povoleného výkonu rozhodnutí (exekuce) na majetek dlužníka;
- b) *výkon subjektivního práva*- zde platí zásada „*neminem laedit qui suo iure utitur*“, tedy že výkon subjektivního práva vylučuje protiprávnost; to znamená, že každý, komu náleží určité právo, je oprávněn toto právo vykonávat v souladu se zákonem a v jeho mezích za účelem dosažení určitého zákonem dovoleného cíle; v případě potřeby se tedy oprávněný subjekt může dovolat autoritativní ochrany příslušných procesních orgánů, zejména soudů; důležité je zdůraznit, že k tomu, aby výkon práva vylučoval protiprávnost úkonu, resp. činnosti, nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 OZ); pokud tomu tak není, jedná se o zneužití práva, tedy o protiprávní úkon, s nímž jsou spojeny veškeré nepříznivé právní důsledky, jako např. odepření právní ochrany nebo neplatnost podle § 39 OZ; o zneužití práva se přitom jedná typicky v případě tzv. šikanózního výkonu práva, tj. výkonu práva učiněného určitou osobou záměrně anebo alespoň s hlavním úmyslem způsobit jinému škodu;
- c) *svépomoc*- pokud svépomocné jednání splňuje zákonné podmínky stanovené obecně v § 6 OZ, nemá toto jednání charakter protiprávního úkonu; kromě zmíněných obecných podmínek svépomoci upravuje občanský zákoník i zvláštní případy svépomoci, jako např. svépomocný výkon zadržovacího (retenčního) práva podle § 175 n., nebo svépomocný postup souseda podle § 127 odst. 1;
- d) *jednání v nutné obraně* (§418 odst. 2 OZ)- jednání v nutné obraně není jednáním protiprávním, jelikož je důsledkem protiprávních zásahů, resp. představuje obranu

proti těmto zásahům, které jsou provázeny škodlivými důsledky, tudíž je výkon jednání v nutné obraně společensky užitečný a prospěšný; i toto jednání však musí splňovat určité podmínky, a to:

- existenci přímo hrozícího či trvajícím protiprávního útoku na chráněné občanskoprávní vztahy, zejména na život, zdraví, majetek apod.
  - útokem se rozumí pouze úmyslné počínání jiného subjektu, resp. subjektů, ať fyzické či právnické osoby, které může spočívat jak v konání (např. napadení fyzické osoby útočníkem) tak i v opomenutí (např. vlastník nezadrží svého psa, který někoho ohrožuje); útok ve smyslu § 418 odst. 2 OZ však nemůže být vyvolán zvířetem či působením přírodních sil anebo počínáním duševně choré osoby či dítěte- v těchto případech by přicházela v úvahu obrana v krajní nouzi s podmínkou subsidiarity (viz níže);
  - musí se jednat o útok protiprávní, tj. odporující objektivnímu právu; to znamená, že by nebyla přípustná nutná obrana proti dovolené svépomoci podle § 6 OZ nebo oprávněnému úřednímu zákroku, tj. zákroku prováděnému v mezích pravomoci úředního orgánu, příp. v mezích zákona anebo proti zásahu činěnému se souhlasem dotčeného;
  - útok musí přímo, tj. bezprostředně hrozit nebo trvat (analogicky s ohledem na ustanovení § 29 trestního zákoníku²²; dále jen „TZ“); není však potřeba čekat s obranou, až útok začne, protože by obrana mohla přijít pozdě; z uvedeného současně vyplývá, že pokud útok ještě přímo, tj. bezprostředně nehrozí (např. se jen připravuje), nebo naopak pokud útok již fakticky skončil a netrvá, nejsou splněny podmínky nutné obrany (např. pokud útok již skončil, nejde o nutnou obranu, neboť obránce již neodvrací útok, ale ve skutečnosti jej oplácí);
- obrana nesmí být zcela zřejmě (zjevně) nepřiměřená povaze a nebezpečnosti útoku; zcela zjevná nepřiměřenost se posuzuje objektivně a nikoli podle toho, co za zcela zřejmě (zjevně) nepřiměřené považoval pouze subjektivně sám ohrožený obránce; současně se však přihlíží také k dalším okolnostem, jako je způsob útoku

---

²² Česko. Zákon č. 40 ze dne 9. února 2009, trestní zákoník. In Sbírnka zákonů, Česká republika. 2009, částka 11, s. 354. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

(se zbraní či bez ní), mimořádná situace, která byla útokem vyvolána, včetně momentu překvapení, zmatku, strachu a úleku na straně ohroženého obránce, vzniklých jak nenadálostí útoku, tak nutností na něj okamžitě reagovat; zároveň je důležité si uvědomit, že požadavek přiměřenosti obrany nesplývá s požadavkem plné úměrnosti (proporcionality) útoku, což znamená, že škoda způsobená jednáním v nutné obraně nemusí být vždy ani menší, ani rovnocenná škodě při útoku hrozící; obrana se přitom nemusí omezovat pouze na tzv. pasivní obranu (tj. pouhé ustupování před útoky a bránění se ranám), nýbrž může být i aktivní, pokud nepřekročí podmínky nutné obrany, tj. pokud se z obránce nestane útočník, tedy ten, kdo útok inicioval;

- subjektem oprávněným jednat v nutné obraně je každá fyzická osoba- může se přitom jednat jak o osobu, vůči které útok přímo směřuje (tzv. sebeobrana jako zvláštní případ svépomoci), tak o osobu, která vstupuje na obranu proti útoku hrozícímu zájmu někoho jiného (tzv. pomoc v nutné obraně);
- ohledně úpravy právních následků jednání v nutné obraně platí, že ten, kdo způsobil útočnickovi škodu v nutné obraně, není za ni odpovědný (§ 418 odst. 2 OZ); tato úprava vychází z toho, že jednání v nutné obraně je chápáno jako jednání společensky užitečné a prospěšné, tudíž se nejedná o jednání protiprávní;
- může se stát, že v určitých případech dojde k vykročení (vybočení) z nutné obrany, tedy k tzv. excesu; zde rozeznáváme **(i)** tzv. exces intenzivní, který vzniká tehdy, pokud je obrana zcela zjevně nepřiměřená útoku, tedy pokud se jedná o hrubý nepoměr mezi obranou a útokem, a **(ii)** tzv. exces extenzivní, o němž lze hovořit v případě obrany předčasné nebo v případě, že obrana trvá i po skončení útoku; případy excesu tak nelze označit za jednání, která nejsou protiprávní, naopak se „obránce“ v důsledku excesu dopustil zaviněného protiprávního úkonu, tj. občanskoprávního deliktu, jehož následkem je vznik občanskoprávní odpovědnosti za škodu (samozřejmě pouze v případě, že v důsledku tohoto deliktu byla škoda způsobena);

e) *jednání v krajní nouzi* (§418 odst. 1 OZ)- ani jednání v krajní nouzi není jednáním protiprávním, jelikož se opět jedná o jednání společensky užitečné a prospěšné; to

znamená, že ten, kdo způsobil škodu jednáním splňujícím podmínky jednání v krajní nouzi, není za takto způsobenou škodu odpovědný a místo něj bude za tuto škodu odpovídat ten, kdo tento stav krajní nouze vyvolal; přestože občanský zákoník výslovně pojem krajní nouze nepoužívá, lze z obsahu ustanovení § 418 odst. 1 OZ dovodit, že se jedná o stejný institut, který v občanském právu již byl a v trestním právu i nadále je (§ 28 TZ); k podmínkám jednání v krajní nouzi patří následující:

- existence přímo, tj. bezprostředně hrozícího nebezpečí statkům chráněným občanským právem (např.: život, zdraví, jiné hodnoty osobnosti fyzické osoby, majetek apod.)
  - nebezpečí je „stav, kdy hrozí škoda; je nerozhodné, je-li je nebezpečí vyvoláno událostí, která má původ v přírodních jevech (např. povodeň, požár vyvolaný bleskem, sněhová lavina atd.), či událostí jiného charakteru (např. útok zvířete nikým nepoštvaného), nebo jiným jednáním člověka, které však nemá povahu útoku“²³;
  - bezprostřední nebezpečí pak můžeme vymezit negativně v tom smyslu, že se nejedná o nebezpečí, které již pominulo či jež teprve v budoucnu hrozí, resp. je pouze vzdálené;
- existence nebezpečí, které jednající sám nevyvolal- musí se tedy jednat o nebezpečí, které vyvolal někdo jiný než ohrožený;
- současně musí jít o nebezpečí, které ohrožený není povinen snášet- pokud by ohrožený tuto povinnost měl (např. některá povolání- lékař, hasič, policista, voják, plavčík), nejde o krajní nouzi;
- tzv. zásada subsidiarity, která znamená, že nebezpečí nebylo možno za daných okolností odvrátit jinak (typicky třeba útekem); aby se tedy jednalo o krajní nouzi, musí být způsobení škody skutečně jedině možným (krajním) východiskem;
- tzv. zásada proporcionality, tedy že následek způsobený zákrokem nesmí být zřejmě stejně závažný anebo ještě závažnější než ten, který hrozil; tato podmínka souvisí se zásadou prevence a vychází z myšlenky, že při střetu dvou zákonem

---

²³ KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kolektiv. Občanské právo hmotné 2, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006. Hlava dvacátá šestá, Prevence škod a odpovědnost za škody, s. 433. ISBN 80-7357-128-5

chráněných zájmů nelze jeden chráněný zájem zachraňovat zničením druhého zájmu, který má stejnou nebo dokonce větší hodnotu jako první; nelze proto z mravních důvodů připustit, aby někdo obětoval cizí život na záchranu svého života (dle soudní praxe se však o krajní nouzi jedná tam, kde je obětován cizí život za záchranu života více fyzických osob²⁴); posouzení závažnosti následku však bude vždy záviset na komplexním posouzení všech okolností konkrétního případu, přičemž je nutno i v tomto případě vycházet z objektivního hlediska (tedy není rozhodující, jak se situace subjektivně jevila pouze jednajícímu) s přihlédnutím ke konkrétním poměrům, za kterých k zákroku došlo, ke společenské důležitosti chráněného statku, k rozsahu porušení, atd.;

- jednáním v krajní nouzi je oprávněna zakročit každá fyzická osoba, tedy fyzická osoba může zasáhnout nejen v případě, že nebezpečí hrozí přímo jí nebo jejímu majetku (tzv. sebeobrana v krajní nouzi), ale také tehdy, hrozí-li nebezpečí jiné fyzické či právnické osobě včetně státu, kraje, resp. obce (tzv. pomoc v krajní nouzi);
- nejsou-li splněny výše uvedené podmínky (nejčastěji se zřejmě bude jednat o porušení zásady subsidiarity a proporcionality), nastává tzv. exces, tedy vykročení z rámce krajní nouze; v případě excessu z krajní nouze se (stejně jako u nutné obrany) jedná o protiprávní úkon, tudíž je zakročující osoba odpovědná za škodu, která v důsledku jejího jednání vznikla.

f) *svolení poškozeného*- v souladu se zásadou „violeti non fit iniuria“ (svolnému se neděje křivda) je protiprávnost vyloučena i tam, kde se jednání, jímž byla způsobena škoda, stalo se svolením poškozeného; toto svolení přitom nemusí být výslovné, postačí i svolení projevené jiným způsobem, pokud nevzbuzuje pochybnost o tom, co jím chtěl poškozený projevit²⁵; vyloučení protiprávnosti v případě svolení poškozeného však platí pouze za splnění následujících podmínek:

- svolení se musí týkat zásahu do takových subjektivních práv poškozeného, o nichž má poškozený právo svobodně rozhodovat, tudíž se a contrario nesmí týkat

---

²⁴ Srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 11.12.1980, sp.zn.: 3 To 72/80, dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 20/1982.

²⁵ Srov. § 35 odst. 3 OZ.

takových subjektivních práv, s nimiž s ohledem na zvláštní veřejný zájem vyjádřený v zákoně nesmí poškozený disponovat (např. určité právo nakládat se svou tělesnou integritou, konkrétně poskytnout souhlas ke svému usmrcení);

- osoba, která svolení dává, musí být v daném okamžiku způsobilá k právním úkonům a toto svolení musí současně splňovat všechny náležitosti, které jsou zákonem vyžadovány pro platnost právních úkonů²⁶;
- svolení musí být dáno ještě před vznikem škody; tato podmínka má význam typicky při udělování souhlasu např. k vyšetřovacím nebo léčebním úkonům.

g) *dovolené riziko*- v občanskoprávní oblasti (na rozdíl od oblasti trestněprávní a pracovněprávní) nehraje tato okolnost v oblasti náhrady škody ve vztahu k poškozenému zvláštní roli, neboť občanské právo právě při rizikových činnostech (např. ve výrobě nebo ve výzkumu) spojuje s ohledem na zajištění zájmů poškozených odpovědnost za škodu s určitou zákonem kvalifikovanou škodní událostí, aniž by současně byla vyžadována zaviněná protiprávnost určitého úkonu či činnosti; dovolené riziko tak nelze v občanském právu pokládat za okolnost vylučující protiprávnost.

Zákonem kvalifikovaná událost jako předpoklad vzniku odpovědnosti za škodu je důležitá v případech objektivní odpovědnosti za škodu, tedy v provozech sice dovolených, ve kterých však není dovoleno způsobení škod (škodlivých následků). Konkrétně se jedná zejména o případy škody způsobené provozní činností (§ 420a OZ), provozem dopravních prostředků (§ 427 n. OZ), provozem zvlášť nebezpečným (§432 OZ), jadernou událostí (§ 32 n. zákona č. 18/1997 Sb.) nebo vadou výrobku (§ 1 ve spojení s § 4 zákona č. 59/1998 Sb.). Z důvodu zajištění účinné ochrany poškozených tak v těchto případech objektivní odpovědnosti za škodu představuje samotná zákonem kvalifikovaná událost, která při uskutečňování určité objektivně rizikové činnosti způsobuje škodu, dostatečný právní důvod pro vznik odpovědnosti za škodu v občanském právu. To znamená, že se v tomto případě nevyžaduje existence a zjištění zaviněného protiprávního úkonu, přestože tyto v praxi častokrát předcházejí vzniku škodní události a následně také škody. Současně pokud by se v těchto případech

---

²⁶ Srov. § 37 - § 40 OZ

zkoumalo zavinění jako další předpoklad vzniku odpovědnosti za škodu, znamenalo by to přenášení rizika zvýšeného nebezpečí vzniku škody na poškozené, kteří se však těchto rizikových činností vůbec nezúčastňují a současně z nich nemají žádný zisk (prospěch).

Ve výše uvedených případech, kdy podle zákona ke vzniku přísné objektivní odpovědnosti postačuje kvalifikovaná škodní událost spojená se zvlášť riskantní (nebezpečnou) činností, aniž by se zde vyžadovala existence zaviněného protiprávního úkonu, se jedná o tzv. kvazidelikty.

Jak již bylo uvedeno výše, kategorie protiprávnosti, resp. protiprávního úkonu, se neobjevuje v Principech evropského deliktního práva (PETL), které pojem protiprávnosti nahradily kategorií právem chráněného zájmu²⁷. Zásadní rozdíl mezi těmito dvěma instituty spočívá v tom, že protiprávnost vyžaduje porušení konkrétní právní normy, kdežto porušení právem chráněného zájmu nevyžaduje přímý rozpor s konkrétní právní normou (není podmíněno protiprávností), postačí narušení právem chráněného zájmu, které nekoresponduje pouze s těmi právy a zájmy, které jsou výslovně zakotveny v nějakém předpisu.

Na rozdíl od přístupu stávajícího občanského zákoníku založeného na protiprávnosti, tedy zjišťování, zda došlo k porušení právní povinnosti, upřednostňuje přístup, z něhož vychází PETL, úpravu, která pouze v obecné rovině popisuje, zpravidla výčtem určitých kritérií, práva a zájmy, které právo chrání, aniž by právní předpis konkrétně označil, které to jsou. Soudci je tak ponechán určitý prostor pro uvážení, zda byl v konkrétním případě porušen právem chráněný zájem²⁸.

Při vážení jednotlivých kritérií, podle nichž se má posuzovat, zda v konkrétní situaci byl porušen právem chráněný zájem či nikoliv, se má postupovat ve třech fázích

---

²⁷ Český neoficiální překlad čl. 2:101 PETL hovoří o tom, že škoda je majetkovou nebo nemajetkovou újmou zákonem chráněného zájmu. Oficiální anglické znění však používá slovní spojení „legally protected interest“, které s tímto překladem úplně nekoresponduje, a to jak s ohledem na překlad slova *legally*, tak i s ohledem na celkové pojetí a charakteristiku PETL, ze kterých nelze dovodit, že by omezovaly svou působnost pouze na zájmy chráněné zákonem. Proto je v této práci použit přijatelnější překlad „právem chráněný zájem“.

²⁸ KOCH, B.A. The Work of the European Group on Tort Law – The Case of „Strict Liability“. In Dret, Barcelona, 2003, Working Paper No. 129, s.3.

(tzv. tříступňový systém)²⁹. V první fázi se obecně zjišťuje, zda osoba porušila práva či zájmy, které jsou chráněné právním řádem, tj. zda práva a zájmy, které měly být dle tvrzení poškozeného porušeny, jsou v obecné rovině právním řádem chráněny. Ve druhé fázi se již konkrétně zjišťuje, zda se škůdce choval tak, že za konkrétní situace je možné jeho chování objektivně hodnotit jako chování v rozporu s požadovanou úrovní chování. Požadovaná úroveň chování se přitom určí jako chování rozumné osoby v závislosti na okolnostech a záleží konkrétně na povaze a hodnotě chráněného zájmu, nebezpečnosti jednání, zkušenostech, které jsou očekávány u jednající osoby, předpověditelnosti škody, vztahu blízkosti nebo zvláštního vztahu mezi těmi, jichž se to týká, jakož i dosažitelnosti a ceny prevenčních nebo alternativních metod³⁰. V případě, že chování škůdce je v rozporu s požadovanou úrovní chování a současně došlo k porušení právem chráněného zájmu, přechází se do fáze třetí, což je jen kousek od konstatování odpovědnosti za škodu. V mnohých případech však postačuje naplnění této druhé fáze – typicky při škodě způsobené abnormálně nebezpečnou činností³¹ a v určitých situacích pravděpodobně i při odpovědnosti za třetí osoby³². Ve třetí fázi se konečně zjišťuje, zda úmyslné nebo nedbalostní porušení požadované úrovně chování lze připsat konkrétnímu škůdci, tedy zda jde o subjektivní zavinění konkrétního škůdce. Z toho je zřejmé, že tato poslední fáze se týká pouze subjektivní odpovědnosti založené na zavinění. Jednotlivá kritéria rozhodující pro určení právem chráněného zájmu lze vyčíst zejména z čl. 2:102 PETL, přičemž se nejedná o výčet úplný³³.

Přestože PETL pojem protiprávnosti záměrně nepoužívají, existují i názory, podle nichž „*lze nutnost protiprávnosti najít v čl. 4:101 PETL, který stanovuje odpovědnost každého za zaviněné porušení požadované úrovně chování*“ a že „*protiprávnost je spojena s úrovní chování, která je následně určena v čl. 4:102 PETL*“³⁴. Dle mého názoru však nelze z článku 4:101 a 4:102 PETL vyvozovat

---

²⁹ K tomu srov. závěry European Group on Tort Law. Principles on Tort Law – Text and Commentary. Wien: Springer, 2005, p. 25

³⁰ Srov. čl. 4:102 PETL.

³¹ Srov. čl. 5:101 PETL.

³² Srov. hlavu 6 PETL.

³³ Hlavními kritérii jsou hodnota a očividnost chráněného zájmu a přesnost jeho určení, vzdálenost mezi jednajícím a ohroženým, povaha odpovědnost atd.

³⁴ KŘIVOHLAVÁ, P. Civilní odpovědnost a evropské pokusy o vytvoření jednotného právního rámce.

existenci protiprávnosti, když čl. 4:101 se týká zavinění jako jednoho z důvodů přičitatelnosti ve vztahu k porušení požadované úrovně chování – nikoli k porušení právní povinnosti ani k porušení právem chráněného zájmu, a čl. 4:102 PETL stanoví kritéria, podle nichž se určí, zda konkrétní jednání je zaviněné. Existenci protiprávnosti ve vztahu k zavinění by se teoreticky dala dovodit z čl. 4:102 odst. 3 PETL, jež stanoví, že normy, které předepisují nebo zakazují určité chování, musí být uváženy, pokud stanovují úroveň chování. Toto ustanovení však nezakotvuje protiprávnost jako takovou, nýbrž pouze předepisuje, že zpravidla vždy, když bude přímo porušena konkrétní právní norma, dochází současně k porušení požadované úrovně chování a tím k zavinění ve smyslu čl. 4:101 PETL.

Výhodou výše uvedeného systému PETL je, že umožňuje přihlídnout ke všem skutkovým okolnostem daného případu a následně určit, zda v konkrétní situaci šlo o právem chráněný zájem či nikoli. Právo tak může samo pružně reagovat na dynamický vývoj společenských vztahů. Nevýhodou této úpravy však může být do jisté míry potlačena právní jistota účastníku řízení, což však lze za předpokladu rozvinuté a konstantní judikatury eliminovat. Flexibilní systém PETL tak klade mnohem vyšší nároky na soudce a významnou roli zde hraje i právní vědomí ve společnosti. V Evropě se tento systém v čisté podobě prakticky nevyskytuje³⁵, neboť právní řády příklánějící se k tomuto přístupu obsahují alespoň demonstrativní výčet práv a povinností, které jsou chráněny.

2.3.2 Škoda

Vznik škody představuje další předpoklad k tomu, aby byla v konkrétním případě dána odpovědnost škůdce, resp. odpovědného subjektu, za způsobenou škodu. Přestože je pojem škody používán v různých ustanoveních občanského zákoníku, není tento pojem (tedy jak skutečná škoda, tak ušlý zisk), v žádném z ustanovení občanského zákoníku vymezen. Z tohoto důvodu pojem škody vymezila až občanskoprávní teorie a soudní praxe. Tyto pak škodu ve smyslu občanského práva definují jako „*újmu*

Právní rozhledy, 2008, č. 22.

³⁵ Asi nejbližší má k tomuto přístupu anglosaské *tort law* s konceptem „*breach duty of care*“.

*spočívající ve zmenšení majetkového stavu poškozeného, která je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi*³⁶. Pokud tedy majetková újma objektivně vyčíslitelná v penězích nevznikne, nelze v konkrétním případě hovořit ani o vzniku odpovědnosti za škodu³⁷.

Z výše uvedeného je zřejmé také to, že pod pojem škody není zahrnuta škoda nemajetková, tedy imateriální (nehmotná) újma. Tato se podle platné úpravy občanského zákoníku odškodňuje pouze ve zvlášť stanovených případech³⁸.

Nový občanský zákoník³⁹ (dále jen „NOZ“), který nabude účinnosti od 1.1.2014, a který byl v oblasti náhrady škody inspirován i zahraničními občanskoprávními úpravami⁴⁰, zahrnuje pod pojem škody jak škodu majetkovou, tak i nemajetkovou újmu⁴¹.

Stávající občanský zákoník upravuje kategorizaci škody v ustanovení § 442, přičemž rozlišuje:

- a) skutečnou škodu (*damnum emergens*), tedy to, o co se majetek poškozeného skutečně zmenšil, a
- b) ušlý zisk (*lucrum cessans*), tedy to, co poškozenému z majetkové sféry ušlo.

Oba druhy škody jsou přitom na sobě nezávislé, to znamená, že v konkrétním případě může poškozenému vzniknout buď skutečná škoda, nebo ušlý zisk, nebo obojí najednou. Vznik jednoho druhu škody tedy není podmínkou vzniku druhého. Ustanovení § 442 OZ patří mezi ustanovení kogentní, to znamená, že se od něj nelze odchýlit⁴².

---

³⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 8.6.2011, sp.zn.: 28 Cdo 2946/2009, dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

³⁷ Na rozdíl od angloamerického práva, které přiznává poškozenému určitou symbolickou peněžní částku i v případě, že mu žádná škoda nevznikla; jedná se o tzv. nominální škodu – nominal damage.

³⁸ Srov. § 444 OZ.

³⁹ Česko. Zákon č. 89 ze dne 22. března 2012, občanský zákoník. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2012, částka 33, s. 1026. Dostupný také z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo zakona smlouvy>.

⁴⁰ Např. Principy evropského deliktního práva, které rovněž člení škodu na majetkovou a nemajetkovou újmu; srov. čl. 2:101 PETL.

⁴¹ Srov. § 2894 NOZ; podrobněji k NOZ srov. kapitulu 4.

⁴² Na rozdíl od úpravy náhrady škody ve stávajícím obchodním zákoníku, kde má ustanovení § 379 ObchZ dispozitivní povahu, takže strany mohou rozsah náhrady škody omezit nebo rozšířit.

Stávající úprava občanského zákoníku umožňuje po porušení právní povinnosti (tedy nikoliv předtím⁴³) vzdát se práva na náhradu škody, avšak pouze za dodržení podmínek uvedených v § 574 OZ. Současně v některých případech je v oblasti soukromého práva rozsah náhrady škody již ze zákona omezen (např. při přepravě nákladu- § 770 OZ nebo při přepravě zásilek- § 624 ObchZ).

A) Skutečná škoda

Za skutečnou škodu lze označit „*takovou újmu, která znamená zmenšení majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí, a která představuje majetkové hodnoty, jež je třeba vynaložit k uvedení věci do původního stavu*“⁴⁴.

Z uvedené definice je zřejmé, že za skutečnou škodu se považuje pouze újma majetková (vyjádřitelná v penězích), která vznikla v důsledku protiprávního úkonu, resp. škodní události, a spočívá ve zničení, ztrátě, zmenšení, snížení či jiném znehodnocení již existujícího majetku poškozeného (tj. jeho věci či jeho jiných práv nebo penězi ocenitelných hodnot, jako např. pohledávky, práva vyplývající z duševního vlastnictví), a která představuje majetkové hodnoty nezbytné k uvedení věci v předešlý stav.

Z judikatury obecných soudů i Ústavního soudu přitom vyplývá, že vzniklá škoda je tvořena nejen majetkovými hodnotami, které již byly poškozeným vynaloženy, nýbrž i těmi, které by bylo nutno vynaložit, aby došlo k uvedení věci v předešlý stav, resp. k plnému vyvážení nepříznivých majetkových důsledků plynoucích z toho, že nebylo provedeno navrácení v předešlý stav. Dle soudní praxe tak např. vlastníku pozemku, na který proniká znečištění ze sousedního pozemku, vzniká škoda již samotným snížením hodnoty tohoto pozemku bez ohledu na to, zda poškozený již vynaložil prostředky na uvedení pozemku do stavu před škodnou událostí či na

---

⁴³Na rozdíl od úpravy náhrady škody v obchodním zákoníku; novela ObchZ provedená zákonem č. 351/2011 Sb. (tzv. technická novela) změnila ustanovení § 386 odst. 1 ObchZ tak, že s účinností od 1.1.2012 toto ustanovení umožňuje smluvním stranám ve vztazích upravených obchodním zákoníkem se dohodou vzdát práva na náhradu škody či toto právo omezit i před porušením povinnosti, z něhož může škoda vzniknout; současně toto ustanovení stanoví, že tímto způsobem se nelze vzdát práva na náhradu škody způsobené úmyslně ani toto právo u takové škody omezit; do 31.12.2011 přitom v obchodních vztazích platilo, že nároku na náhradu škody se nelze vzdát před porušením povinnosti, z něhož může škoda vzniknout.

⁴⁴Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12.1.2010, sp.zn: 25 Cdo 1152/2009, dostupné také na WWW: www.nsoud.cz.

odstranění znečištění⁴⁵; naproti tomu spočívá-li škoda v povinnosti zaplatit peněžitou částku, lze přiznat právo na náhradu škody pouze tehdy, byla-li tato peněžitá částka již zaplacená a dluh vyrovnán- do té doby totiž poškozenému žádná škoda nevznikla, neboť se jeho majetek žádným způsobem nezmenšil⁴⁶.

B) Ušlý zisk

Ušlý zisk představuje „majetkový prospěch (ztrátu) spočívající v nenastalém zvětšení (rozmnožení) majetku poškozeného, které bylo možno důvodně očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí, kdyby nebylo došlo ke škodné události“⁴⁷.

Stejně jako u skutečné škody se tedy jedná o majetkovou újmu vyjádřitelnou v penězích, která však (na rozdíl od skutečné škody) spočívá v tom, že v důsledku protiprávního úkonu, resp. škodní události, nedošlo k rozmnožení (zvětšení) majetku poškozeného, které poškozený mohl odůvodněně, tj. doložitelným způsobem, očekávat se zřetelem k obvyklému (pravidelnému, normálnímu) chodu věcí.

Z výše uvedené definice je zřejmé, že k prokázání nároku na náhradu ušlého zisku nestačí pouze obecný, resp. pravděpodobný (hypotetický) ušlý zisk (prospěch). Vždy se musí naopak jednat o tzv. skutečný ušlý zisk, který by se dal podle obvyklého chodu věcí na základě dostatečně ověřených (doložitelných) vyčíslitelných věcných podkladů reálně očekávat. Soudní praxe přitom vychází z toho, že ušlý zisk nelze stanovit libovolně, nýbrž tak, aby byla zjištěna jeho vysoce pravděpodobná výše, tj. výše, která se podle běžného uvažování v praktickém styku blíží již jistotě⁴⁸. Současně podle rozhodovací praxe obecných soudů vznikne věřiteli škoda v podobě ušlého zisku i tehdy, jestliže mu nebyla jeho pohledávka dlužníkem zaplacená, tudíž se nezvětšil jeho majetkový stav, ačkoliv bylo možno důvodně očekávat, že se tak stane⁴⁹. Poškozený (věřitel) by však musel v řízení prokázat, že pohledávku za dlužníkem skutečně měl,

⁴⁵Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17.12.2003, sp.zn.: 25 Cdo 552/2003; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz

⁴⁶Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16.12.2009, sp.zn.: 25 Cdo 4429/2007; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz

⁴⁷Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.1.2012, sp.zn.: 25 Cdo 4563/2009; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz

⁴⁸Srov. stanovisko Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 18.11.1970, sp.zn.: Cpj 87/70; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 55/1971.

⁴⁹Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25.9.2008, sp.zn.: 28 Cdo 1869/2006.; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

tedy že se nejedná o pohledávku, která zanikla (v důsledku prekluze) nebo o pohledávku promlčenou či od počátku neexistující.

Z výše uvedeného je zřejmé, že v případech nároků na náhradu ušlého zisku musí soudy posuzovat a hodnotit každý případ zvlášť podle jeho konkrétních okolností a povahy. Ve sporných případech je možno i v občanskoprávních vztazích aplikovat ustanovení § 379 ObchZ, dle kterého lze za ušlý prospěch považovat majetkovou ztrátu, kterou mohl škůdce v okamžiku vzniku závazkového právního vztahu objektivně předvídat. Jinými slovy, jako ušlý zisk se nenahrazuje škůdcem nepředvídatelná škoda. Z důvodu obtížnosti prokazování příčinné souvislosti mezi škodou a nerozmnožením majetku poškozeného a výší ušlého zisku umožňuje obchodní zákoník poškozenému také volbu, zda bude v konkrétním případě požadovat náhradu skutečně ušlého zisku nebo náhradu ušlého zisku zpravidla dosahovaného v poctivém obchodním styku za podmínek obdobných (srovnatelných) podmínkám porušené smlouvy v okruhu podnikání, v němž podniká⁵⁰. V tomto případě se jedná o tzv. abstraktní ušlý zisk nebo průměrný ušlý zisk, který však také musí být ze strany poškozeného doložen. V obou případech se výše ušlého zisku vypočítává ke dni podání žaloby o náhradu škody.

V případě vzniku škody, resp. jakékoliv újmy na životě, zdraví, majetku nebo osobnostních (nemajetkových) hodnotách, vzniká poškozenému právo na její náhradu, resp. její zmírnění, přičemž jednotlivé nároky poškozeného jsou taxativně vypočteny v ustanoveních § 444 až 449 OZ.

Pokud tedy poškozenému vznikne škoda na zdraví, má právo na **(i)** náhradu za ztrátu na výdělku, a to jednak po dobu pracovní neschopnosti, tak i po skončení pracovní neschopnosti či při invaliditě, dále právo na **(ii)** náhradu ztráty na důchodu, jakož i právo na **(iii)** náhradu účelných nákladů spojených s léčením. Současně má poškozený v případě škody na zdraví právo na jednorázové peněžité odškodnění, resp. právo na přiměřené zmírnění neboli zadostiučinění (satisfakci) za vzniklou nemajetkovou újmu; tuto nemajetkovou újmu pak dle platné právní úpravy⁵¹ představují

---

⁵⁰Srov. § 381 ObchZ.

⁵¹Česko. Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 440 ze dne 31. prosince 2001, o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. In Sbirka zákonů, Česká republika, 2001, částka 166, s. 9634. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2001/zakon_12.html#castka_166; v důsledku přijetí nového občanského zákoníku však tato vyhláška byla zrušena s účinností od 1.1.2014.

vytrpěné bolesti a ztížení společenského uplatnění; jedná se tedy o tzv. materiální satisfakci, tedy o zmírnění nemajetkové újmy formou poskytnutí určité peněžité částky, která tudíž neplní funkci náhrady vzniklé nemajetkové újmy (jelikož tuto újmu nelze přesně vyčíslit), nýbrž pouze funkci určitého jejího přiměřeného zmírnění.

V případech smrti poškozeného mají pozůstalí právo na **(i)** náhradu nákladů na jejich výživu i právo na **(ii)** náhradu nákladů pohřbu.

Novelou občanského zákoníku č. 47/2004 Sb. bylo zavedeno paušálně stanovené jednorázové odškodnění pozůstalým za újmu vzniklou usmrcením blízké osoby⁵².

Další legislativní vývoj právní úpravy náhrady škody představuje nový občanský zákoník, jež přináší určité odchylky od stávající právní úpravy náhrady škody, zejména pokud jde o samotný pojem škody, způsob náhrady škody obecně a náhradu bolesti a ztížení společenského uplatnění⁵³.

Konečně je důležité zmínit, že v oblasti českého soukromého práva je zmírnění nemajetkové újmy upraveno i na jiných místech platných právních předpisů, konkrétně v občanském zákoníku jsou to ustanovení § 13 OZ, dále § 19b odst. 2 a 3 OZ; v zákoně č. 121/2000 Sb., autorský zákon, v platném znění, nacházíme úpravu náhrady (zmírnění) nemajetkové újmy v ustanovení § 40 odst. 1 písm. e); v obchodním zákoníku se jedná o zejména o ustanovení § 12 odst. 1 ObchZ, § 53 ObchZ, nebo také § 131 odst. 4 ObchZ; v zákoníku práce je náhrada (zmírnění) nemajetkové újmy, konkrétně bolesti a ztížení společenského uplatnění upravena v ustanovení § 372 ZP.

V oblasti veřejného práva je významným předpisem upravujícím náhradu škody zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím či nesprávným úředním postupem, v platném znění, ve kterém je upravena odpovědnost státu i za nemajetkovou újmu vzniklou poškozenému z důvodu porušení práva na průběh soudního řízení v přiměřené lhůtě.

Kromě výše zmíněného třídění škody na skutečnou škodu a ušlý zisk můžeme škodu dále členit na škodu osobní a škodu majetkovou. Označení „osobní“ škoda přitom znamená, že k újmě, která nastala v majetkové sféře poškozeného, došlo v důsledku zásahu do osobnostního (imateriálního) statku (např. do života či majetku

---

⁵²Srov. § 444 odst. 3 OZ.

⁵³V podrobnostech srov. kapitulu 4.

poškozeného). Tím se tedy liší od škody majetkové, která naopak představuje újmu vzniklou zásahem do majetkového (materiálního) statku neboli do majetku poškozeného. V obou případech se však jedná o škodu, která se projeví v majetkové sféře poškozeného, rozdíl je tedy pouze v druhu statku (materiální- imateriální), který zasáhl buď protiprávní úkon nebo škodní událost.

Dále můžeme škodu třídit na škodu smluvní (kontraktní, resp. kontraktuální - ex kontraktu) a mimosmluvní (deliktní - ex delicto). Jak vyplývá již z názvu, kritériem pro toto rozlišení je skutečnost, zda škoda vznikla porušením smluvní povinnosti nebo povinnosti mimosmluvní stanovené přímo zákonem (ať už občanským zákoníkem či zvláštním zákonem), příp. škodní událostí, s níž zákon spojuje odpovědnost určitého subjektu za škodu (např. škoda vzniklá událostí vyplývající ze zvláštní povahy provozu dopravního prostředku). Pro náhradu škody, ať smluvní nebo mimosmluvní, však platí stejná právní úprava, to znamená, že české občanské právo nestanoví různý právní režim pro náhradu škody způsobené porušením smluvní či mimosmluvní právní povinnosti.

V případech, kdy škoda vznikla jako výsledek trestního činu, je dán souběh (konkurence) trestněprávní odpovědnosti a občanskoprávní odpovědnosti za škodu. Současně však platí, že pokud by protiprávní úkon, resp. protiprávní činnost vedoucí ke vzniku škody, nenaplnily znaky žádného trestního činu (resp. přestupku nebo správního deliktu), avšak v důsledku tohoto úkonu nebo činnosti vznikne škoda, vzniká zde pouze občanskoprávní odpovědnost za škodu a trestněprávní (resp. správněprávní) odpovědnost je vyloučena. Stejně tak pokud v důsledku protiprávního úkonu, resp. protiprávní činnosti nevznikne škoda, avšak dojde k naplnění skutkové podstaty některého trestního činu (resp. přestupku či správního deliktu), vznikne pouze trestněprávní, resp. správněprávní odpovědnost, nikoli však odpovědnost občanskoprávní. Z uvedeného vyplývá, že trestněprávní, resp. správněprávní odpovědnost a občanskoprávní odpovědnost mohou vzniknout a existovat vedle sebe (konkurovat si), stejně tak však může každá z nich vzniknout a existovat samostatně.

Ohledně prokazování škody, tedy jejího vzniku a její výše, spočívá povinnost tvrzení, břemeno tvrzení, důkazní povinnost i důkazní břemeno na poškozeném.

Co se týče vztahu náhrady škody a dalších institutů, např. úroků z prodlení a smluvní pokuty, pak v souladu s § 519 OZ platí (i pro obchodní vztahy), že při prodlení s peněžitým dluhem lze náhradu škody požadovat jen potud, pokud není kryta úroky z prodlení, resp. z poplatku z prodlení. V případě smluvní pokuty pak podle 545 odst. 2 OZ platí (opět rovněž i pro obchodní vztahy), že je-li sjednaná smluvní pokuta a jinak nic dalšího, představuje smluvní pokuta i náhradu škody, a to bez ohledu na výši škody - jedná se o tzv. paušalizovanou náhradu škody. To znamená, že v tomto případě věřitel již náhradu škody (přesahující smluvní pokutu) nemůže požadovat⁵⁴. Strany si však mohou ve smlouvě sjednat, že v případě, že vzniklá škoda převyší sjednanou smluvní pokutu, může věřitel jako poškozený náhradu škody přesahující smluvní pokutu požadovat. Současně však, s ohledem na dispozitivnost ustanovení § 545 odst. 2 OZ, je možné sjednat ve smlouvě také to, že věřitel bude mít jako poškozený právo na náhradu veškeré vzniklé škody vedle smluvní pokuty.

Stejně jako ve stávajícím občanském zákoníku a NOZ je kategorie škody jedním z předpokladů vzniku odpovědnosti za škodu také v Principech evropského deliktního práva (PETL). PETL definují škodu v čl. 2:101 jako majetkovou nebo nemajetkovou újmu právem chráněného zájmu. Tato definice škody je evropskou raritou, neboť drtivá většina evropských právních řádů ve svých civilních kodexech definici škody neobsahuje a spoléhá na judikaturu soudů⁵⁵. Z definice škody jako majetkové nebo nemajetkové újmy právem chráněného zájmu plyne, že škoda je kategorií právní, zatímco újma je kategorií mimoprávní, což ve svém důsledku znamená, že ne každá újma je nahraditelná. Musí se jednat o újmu právem chráněného zájmu, tedy o újmu v užším slova smyslu. Materiální škoda je výslovně vymezena v Principech jako zmenšení majetku poškozeného způsobené škodnou událostí. Tato škoda musí být zásadně určena co nejkonkrétněji, ale může být také stanovena abstraktně, pokud je to vhodné, např. s odkazem na tržní hodnotu⁵⁶. Výkladem tak lze dovodit, že majetkovou škodu představuje nejen škoda samotná (přímá škoda), ale i ušlý zisk a oprávněně

---

⁵⁴ Srov. usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 10.12.2008, sp.zn.: I. ÚS 2938/08, dostupné také na WWW: <http://nalus.usoud.cz/Search/Results.aspx>

⁵⁵ Výjimku představuje rakouský Všeobecný občanský zákoník (ABGB), jež v § 1293 definici škody obsahuje.

⁵⁶ Srov. čl. 10:201 PETL.

vynaložené výdaje. Zajímavě a svébytně je v PETL upravena především náhrada nemajetkové újmy, přestože zde není výslovně definována. Nemajetkovou újmu lze podle převažujících názorů tvůrců PETL charakterizovat jako újmu, která pro poškozeného neznamena přímé snížení jeho majetku. Nemateriální újma tak představuje újmu právem chráněného zájmu, která není škodou na majetku, příjmech, nebo zdraví určité osoby a která tudíž nemůže být kvantifikována žádným objektivním finančním způsobem s odkazem na tržní mechanismy⁵⁷. V tomto ohledu je tedy úprava PETL v souladu s tradiční soukromoprávní doktrínou.

Novinkou oproti tradičním soukromoprávním úpravám je však vymezení škody, která se nenahrazuje, přičemž podle čl. 2:103 PETL se jedná o škodu vztahující se k aktivitám nebo zdrojům, které jsou chápány jako nezákonné. V pojetí PETL tedy škoda představuje nejen újmu právem chráněného zájmu, ale rovněž se musí jednat o újmu, která je právem uznána⁵⁸. Za splnění podmínek uvedených v čl. 2:104 PETL se za nahraditelnou škodu považují také výdaje na prevenci vzniklé z důvodu bránění hrozící škodě, což je výrazem preventivní funkce deliktního práva a náhrady škody podle PETL.

Náhrada škody v pojetí PETL představuje peněžní platbu, která má nahradit poškozenému škodu, tj. navrátit ho do stavu, pokud to jen penězi jde, ve kterém by byl, když by škodlivé jednání nebylo spácháno⁵⁹. Současně však PETL připouští v čl. 10:104 také naturální restituci, a to tehdy, pokud je to možné a nepředstavuje to příliš velké břemeno pro druhou stranu. Upřednostnění náhrady škody v penězích odpovídá úpravě stávajícího českého občanského zákoníku. Naopak NOZ upřednostňuje náhradu škody uvedením v předešlý stav, přičemž od tohoto způsobu náhrady škody se odchýlí a přizná poškozenému peněžitou náhradu jen tehdy, pokud to navrhne samotný poškozený nebo pokud náhrada uvedením do předešlého stavu není dobře možná⁶⁰.

Pokud jde o prokázání škody, odkazují PETL v čl. 2:105 na procesní předpisy

---

⁵⁷ Srov. ROGERS, W. V. H. (ed.). *Damages for Non – Pecuniary Loss in a Comparative Perspective*, Tort and Insurance Law, vol. 2. Vienna / New York: Springer, 2001. ISBN 3-211-83602-0.

⁵⁸ Srov. DULAK, A. *Princípy (Európskeho) deliktneho práva*. in: LAZÁR, J., BLAHO, P. *Základné zásady skromného práva v zjednotenej Európe*. Medzinárodná vedecká konferencia – IX. Lubyho právnické dni. Bratislava: Iura Edition, 2007, s. 302.

⁵⁹ Srov. čl. 10:101 PETL.

⁶⁰ Srov. § 2951 odst. 1 NOZ.

národních států. Tento článek současně přiznává soudu oprávnění odhadnout rozsah škody za situace, kdy by prokázání přesné výše bylo příliš obtížné nebo nákladné. K případnému odhadu tak může soud přistoupit teprve po prokázání existence škody. V českém právním řádu je možnost „odhadu“ výše nároku soudem upravena v § 136 o.s.ř.

2.3.3 Příčinná souvislost

Příčinná souvislost neboli kauzální nexus jako další předpoklad vzniku odpovědnosti za škodu v občanském právu znamená, že subjekt (fyzická či právnická osoba) může být odpovědným za škodu v občanském právu pouze tehdy, jestliže „*určitá skutečnost, se kterou je podle občanského zákoníku spojena odpovědnost za škodu (lze ji také označit jako právně významnou - relevantní občanskoprávní příčinu), tj. protiprávní úkon (včetně opomenutí), úmyslné jednání či jednání proti dobrým mravům (dále již jen protiprávní úkon), nebo zákonem kvalifikovaná zvláštní událost (škodní událost), v konkrétním případě určitou jinou skutečnost, za kterou se podle občanského zákoníku odpovídá (tu lze také označit jako právně významný - relevantní občanskoprávní následek), tj. škodu, skutečně způsobila (občanskoprávní příčinná souvislost)*“⁶¹. Je tedy nutné, aby mezi protiprávním úkonem nebo zákonem kvalifikovanou škodní událostí na jedné straně a škodou na straně druhé existoval vztah příčiny a následku, neboli příčinný vztah (příčinné spojení).

Podle soudní praxe se o vztah příčinné souvislosti jedná tehdy, „*vznikla-li škoda následkem porušení právní povinnosti škůdce či právem kvalifikované okolnosti, tedy je-li jeho jednání a škoda ve vzájemném poměru příčiny a následku, a tudíž je-li doloženo, že nebyť protiprávního úkonu (škodné události), ke škodě by nedošlo. Byla-li příčinou vzniku škody jiná skutečnost, odpovědnost za škodu nenastává; příčinou škody může být jen ta okolnost, bez jejíž existence by škodný následek nevznikl. Přitom nemusí jít o příčinu jedinou, nýbrž stačí, jde-li o jednu z příčin, která se podílí na nepříznivém*

---

⁶¹KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan a kolektiv. Občanské právo hmotné 2, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006. Hlava dvacátá šestá, Prevence škod a odpovědnost za škody, s. 445. ISBN 80-7357-128-5

*následku, o jehož odškodnění jde, a to o příčinu podstatnou. Je-li příčin, které z časového hlediska působí následně (jde o tzv. řetězec postupně nastupujících příčin a následků), více, musí být jejich vztah ke vzniku škody natolik propojen, že již z působení prvotní příčiny lze důvodně dovozovat věcnou souvislost se vznikem škodlivého následku. Časové hledisko pak není rozhodujícím a jediným kritériem a příčinnou souvislost nelze zaměnit za souvislost časovou, neboť újma může být důsledkem škodné události, i když nevznikla v době škodné události, ale později*⁶².

Požadavek příčinné souvislosti se vyžaduje v každém jednotlivém případě vzniku odpovědnosti za škodu (bez ohledu na to, zda jde o odpovědnost objektivní nebo subjektivní), představuje tedy objektivní a nezbytný (obligatorní) předpoklad vzniku každé odpovědnosti za škodu. Proto je příčinnou souvislost nutno odlišovat od zavinění, které naopak představuje subjektivní předpoklad vzniku odpovědnosti za škodu, to znamená, že se vyžaduje pouze v určitých případech odpovědnosti stanovených v občanském zákoníku (jedná se zejména o obecnou odpovědnost za škodu upravenou v § 420 OZ). Ohledně vzájemného vztahu příčinné souvislosti a zavinění můžeme dále v souladu s teorií a praxí obecných soudů uzavřít, že zavinění (pokud se vyžaduje), se v konkrétním případě zjišťuje vždy až poté, co byla zjištěna existence příčinné souvislosti. Je tedy zřejmé, že pokud v určitém případě soud dospěje k závěru o neexistenci příčinné souvislosti mezi protiprávním úkonem, resp. škodní událostí, a vznikem škody, nebude se již zabývat případným zaviněním.

Stejně tak jako existenci protiprávního úkonu a škody, i existenci příčinné souvislosti musí v konkrétním případě prokazovat poškozený, to znamená, že nese povinnost tvrzení, břemeno tvrzení, důkazní povinnost a důkazní břemeno ohledně existence příčinné souvislosti.

Existence příčinné souvislosti přitom musí být vždy bezpečně prokázána; to znamená, že ke vzniku odpovědnosti za škodu nestačí pouhá pravděpodobnost či domněnka existence příčinné souvislosti. Toto bezpečné prokázání existence příčinné souvislosti však není vždy jednoduché a poškození se tak v praxi často dostávají do obtížné situace důkazní nouze. Na druhou stranu z pohledu škůdce je potřeba si

---

⁶²Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20.3.2008, sp.zn.: 25 Cdo 1437/2006, dostupný také na WWW: www.nsoud.cz

uvědomit, že s pouhou pravděpodobností existence příčinné souvislosti se nelze spokojit především proto, aby v důsledku tohoto přístupu žalovaný (tedy škůdce, resp. odpovědná osoba) nebyl v konkrétním případě uznán odpovědným za škodu pouze z toho důvodu, že je to pravděpodobnější než skutečnost, že škodu nezpůsobil.

Při prokazování existence příčinné souvislosti mezi protiprávním úkonem, resp. škodní událostí, a vznikem škody, tedy souvislosti mezi příčinou a následkem, je důležité zaměřit se na ty příčiny a následky, které jsou právně významné - relevantní z hlediska občanskoprávní odpovědnosti za škody a jí sledovaného účelu. Z uvedeného plyne, že v praxi musí soudy ze složitého komplexu příčin izolovat **(i)** občanskoprávně významnou - relevantní příčinu (příčiny), tedy tu, „*kteřá je z hlediska norem občanského práva upravujících odpovědnost za škodu příčinou, a jejíhož nositele je jednak na místě prostřednictvím vzniku povinnosti náhrady v majetkové sféře postihnout, jednak na něj prostřednictvím této vzniklé povinnosti k náhradě z preventivně - výchovného hlediska pozitivně působit*“⁶³, a **(ii)** občanskoprávně významný - relevantní následek, tedy škodu jako majetkovou újmu vyjádřitelnou v penězích; při újmě na zdraví se přitom soud v oblasti odpovědnosti za škodu zaměřuje vedle majetkové (materiální) újmy (např. ztráta na výdělku, náklady léčení) i na vznik nemajetkových (imateriálních) újem, a to konkrétně na vytrpěné bolesti a ztížení společenského uplatnění.

Při uvedeném postupu soud nejprve izoluje občanskoprávně významný následek (škodu) a následně izoluje i její občanskoprávně významnou příčinu (protiprávní úkon nebo škodní událost). Po izolaci příčiny a následku musí soud dále zjišťovat, zda právě daný protiprávní úkon, resp. zákonem kvalifikovaná škodní událost, které vzniku škody časově předcházely, jsou zároveň v konkrétním případě skutečně právně významnou příčinou vzniklé škody. To znamená, že soud posuzuje, zda by bez tohoto protiprávního úkonu či zákonem kvalifikované škodní události ke škodě jinak nedošlo. Pokud však soud zjistí, že v daném případě byly dvě nebo více právně významných relevantních příčin vzniku škody přičitatelné dvěma nebo více osobám, musí současně odstupňovat

---

⁶³KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan a kolektiv. Občanské právo hmotné 2, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006. Hlava dvacátá šestá, Prevence škod a odpovědnost za škody, s. 447. ISBN 80-7357-128-5

(gradovat) význam a důležitost každé z právně významných příčin vzniku škody zvláště - jedná se o tzv. gradaci příčinné souvislosti.

Přestože ani určení právně významné příčiny, resp. příčin vzniklé škody nečiní soudům ve většině případů problémy, existují i případy komplikované příčinné souvislosti, kde je izolace právně významné příčiny z celého komplexu příčin obtížná. Jedná se typicky o případy, kdy konečná škoda jako následek vznikne v důsledku několika právně významných příčin, přičemž je potřeba posoudit, která z těchto příčin je z hlediska vzniku občanskoprávní odpovědnosti za škodu skutečně významnou příčinou sledovaného následku (např. fyzická osoba utrpí těžké zranění v důsledku neopatrné jízdy řidiče motorového vozidla, přičemž při operaci v nemocnici zemře v důsledku pochybení operujícího lékaře).

Vzhledem k tomu, že občanský zákoník sám podstatu příčinné souvislosti v žádném ustanovení nevymezuje, zůstává její objasnění na občanskoprávní teorii a soudní praxi. V této souvislosti je nutno uvést, že na otázku, která z komplexu příčin vzniku škody je v konkrétním případě tou právně významnou příčinou z hlediska vzniku občanskoprávní odpovědnosti, neexistuje jednotná odpověď. Naopak na toto téma existuje několik teorií příčinné souvislosti, z nichž nejdůležitější jsou následující dvě:

A) *teorie podmínky*- *conditio sine qua non* (někdy označovaná i jako teorie rovnocennosti - ekvivalence podmínek):

- podle této teorie je dána příčinná souvislost mezi protiprávním úkonem nebo škodní událostí a škodou jen v tom případě, pokud by bez nich škoda nenastala; je tedy zřejmé, že tato teorie nevyhledává z více příčin nastalé škody hlavní, neboli určující, bezprostřední příčinu;
- využití této teorie můžeme pozorovat zejména v oblasti trestního práva, kde je trestněprávní odpovědnost bezvýhradně založena na principu zavinění- *nullum crimen sine culpa*;
- právě zavinění představuje u této teorie potřebný korektiv, který v přijatelné míře umožňuje v konkrétním případě omezit trestněprávní odpovědnost jen na ten trestněprávní následek, který pachatel zavinil (úmyslně nebo z nedbalosti).

B) teorie adekvátní příčinné souvislosti:

- podle této teorie je škoda v konkrétním případě způsobena protiprávním úkonem nebo škodní událostí tehdy, jestliže protiprávní úkon nebo škodní událost jsou nejen podmínkami určité škody, nýbrž jsou-li současně následkem způsobení této škody;
- příčinná souvislost je tak podle této teorie dána tehdy, jestliže škoda představuje podle obvyklého chodu věci i podle obecné zkušenosti (resp. poznatků) adekvátní, a tím právně významný následek protiprávního úkonu či škodní události;
- v praxi tedy soud bude při posuzování existence příčinné souvislosti posuzovat to, zda škoda (její druh a rozsah) byla pro škůdce v daných poměrech a v jeho postavení, ve kterých se v době způsobení škody nacházel, předvídatelná; při tomto hodnocení musí soud přihlížet k tomu, zda škoda byla předvídatelná pro každou řádně (rozumně) se chovající a postupující osobu (fyzickou nebo právnickou), která by se nacházela v době způsobení škody na místě škůdce a v jeho postavení; uvedená míra požadované předvídatelnosti bude pochopitelně u různých osob různá (např. u odborníků- profesionálů v daném oboru bude vyšší než u osoby- laika; v obchodních věcech pak bude vyšší u osoby, která je podnikatelem);
- pokud bude právně významná příčinná souvislost mezi protiprávním úkonem nebo škodní událostí a škodou dána, je tím naplněn i obligatorní předpoklad vzniku odpovědnosti za škodu; takto založená odpovědnost škůdce bude s ohledem na zajištění zájmů poškozeného plnit především reparační, příp. satisfakční funkci; pokud však škůdce odpovídá za škodu, kterou mohl předvídat, a tedy svým chováním také odvrátit, plní takto založená odpovědnost současně i preventivně - výchovnou funkci; z uvedeného zároveň plyne, že uložení odpovědnosti za škodu nepředvídatelnou by bylo nepřiměřené, jelikož by se odpovědnost mýjela svým účinkům;
- podle teorie adekvátní příčinné souvislosti by tak ve výše uvedeném případě komplikované příčinné souvislosti vedoucí ke smrti fyzické osoby byl právně

významnou příčinou její smrti, a tedy i důvodem vzniku občanskoprávní odpovědnosti za vzniklou smrt, protiprávní úkon operujícího lékaře spočívající ve hrubém pochybení, nikoli však škodní událost vyvolaná zvláštní povahou provozu motorového vozidla; z hlediska právně významného následku spočívajícího ve smrti fyzické osoby by se tedy k této předchozí škodní události vyvolané zvláštní povahou provozu motorového vozidla a vedoucího ke zranění fyzické osoby nepřihlíželo, jelikož tato příčinná souvislost byla „přerušena“ jednáním třetí osoby⁶⁴.

Poměrně inovativně je otázka příčinné souvislosti řešena v Principech evropského deliktního práva (PETL), které vychází z toho, že k závěru o příčinné souvislosti je zapotřebí nejen existence faktické příčinné souvislosti (*conditio sine qua non*), ale současně je nutno dospět k závěru, že škodu lze připsat konkrétní příčině na pozadí stanovených kritérií (tzv. právní kauzalita). Není-li splněn první předpoklad (*conditio sine qua non*), druhá fáze ztrácí své opodstatnění a právní kauzalita (tj. rozsah odpovědnosti- přičitatelnosti) se nezjišťuje⁶⁵. Podle PETL je tedy škoda tak v příčinné souvislosti s jednáním nebo opomenutím škůdce, pokud nevyjde najevo, že by vznikla, i kdyby totožné jednání škůdce neexistovalo⁶⁶. Výraznou pozornost věnují PETL také dalším otázkám ve vztahu k příčinné souvislosti, a to zejména multiplicitě škůdců a multiplicitě poškozených, dále upravují neurčité příčiny, jakož i příčiny ve sféře poškozeného, kterým se budu věnovat v následujících kapitolách.

Již samotné výslovné zakotvení institutu příčinné souvislosti v PETL představuje nůvum v evropském prostoru, jelikož většina civilních kodexů otázku příčinné souvislosti neupravuje a ponechává jí judikatuře. Originální je také koncepční pojetí příčinné souvislosti, neboť nauka i judikatura se věnují otázkám příčinné souvislosti spíše fragmentárně. Uvedený dvoustupňový model posuzování existence příčinné souvislosti (tedy nejprve posuzování existence *conditio sine qua non*, a pak

---

⁶⁴ K otázce přerušení příčinné souvislosti srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.3.2007, sp.zn.: 25 Cdo 267/2005, dostupný také na WWW: www.nsoud.cz

⁶⁵ Srov. European Group on Tort Law. Principles on Tort Law- Text and Commentary. Wien: Springer, 2005, s. 44.

⁶⁶ Srov. čl. 3:101 PETL.

existence právní kauzality) je však vlastní naprosté většině evropských civilních kodexů, včetně stávajícího českého občanského zákoníku.

2.3.4 Zavinění

Zavinění jakožto subjektivní předpoklad vzniku odpovědnosti za škodu v občanském právu můžeme obecně charakterizovat jako „*psychický vztah jednatelova ke svému jednání, které je protiprávní, a ke škodě jako následku takového jednání*“⁶⁷.

Zavinění je tedy založeno na spojení **(i)** prvku vědění (rozumovém, intelektuálním, rozeznávacím) spočívajícím ve vědomosti (předvídání), a současně (kumulativně) **(ii)** prvku vůle spočívajícím jak ve chtění, tak i ve srozumění. Tyto dva prvky přitom nelze od sebe izolovat, jelikož tím, že představují jednotu rozumových (intelektuálních, rozeznávacích) a volných procesů, tvoří psychický život člověka. V závislosti na různé kombinaci prvku vědění a vůle rozlišujeme tyto formy a stupně zavinění:

- a) úmysl - přímý nebo nepřímý (eventuální);
- b) nedbalost - vědomá nebo nevědomá.

Zavinění odpovědného subjektu, tj. jeho vědomí a vůle, se musí vztahovat minimálně na **(i)** úkon, jež se přičií objektivnímu právu, tj. protiprávní úkon, **(ii)** škodu jakožto následek protiprávnímu úkonu, a **(iii)** příčinnou souvislost mezi protiprávním úkonem a škodou. Zatímco zahrnutí škody a příčinné souvislosti zaviněním nepředstavuje v naprosté většině případů žádný zvláštní problém, spornou otázkou může být zavinění protiprávního úkonu. O zaviněném protiprávním úkonu můžeme mluvit tehdy, pokud vědomí a vůle škůdce, resp. odpovědného subjektu, tento úkon zahrnují. O zavinění se však nebude jednat v případě, když se psychický vztah škůdce, resp. odpovědného subjektu, vztahuje na úkon, jenž není v rozporu s objektivním právem, tedy není protiprávní. Zavinění tedy předpokládá existenci protiprávnosti. Naproti tomu však zavinění není předpokladem protiprávnosti, neboť úkon, který je

---

⁶⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5.2.2004, sp.zn.: 21 Cdo 1059/2003, dostupný také na WWW: www.nsoud.cz

protiprávní, nemusí být vždy současně zaviněný, proto tyto dva instituty nelze ztotožňovat.

Zavinění lze škůdci, resp. odpovědnému subjektu, přičíst i tehdy, jestliže sice nevěděl o tom, že svým úkonem porušuje nějakou právní povinnost, avšak objektivně tomu tak je, a jestliže si to byl vzhledem ke stavu svému vědomí a vůle v době protiprávního úkonu schopen uvědomit, resp. si to měl uvědomit⁶⁸.

U zavinění se proto předpokládá, aby si určitý subjekt byl vědom, a tudíž mohl posoudit (rozeznat, předvídat, představit si) své chování a jeho následky a zároveň (kumulativně), aby toto své chování dovedl ovládnout a určovat je. Teprve po naplnění těchto předpokladů je subjekt způsobilý k zaviněnému protiprávnímu úkonu (deliktu), tedy má způsobilost k zavinění (deliktní způsobilost).

Jak bylo uvedeno výše, můžeme rozlišovat následující formy a stupně zavinění:

a) úmysl

- přímý (dolus directus), kdy „*jednající věděl, že škodu způsobí, a chtěl ji způsobit*“⁶⁹;
- nepřímý- eventuální (dolus eventualis, resp. indirectus), kdy jednající věděl, že může škodu způsobit, a pro případ, že ji způsobí, s tím byl srozuměn.

Jak je zřejmé z výše uvedeného, spočívá rozdíl mezi oběma stupni úmyslu v intenzitě vystupňování volného prvku, jelikož prvek vědění je u obou stupňů stejný. U přímého úmyslu se vyžaduje existence přímé vůle (vyjádřené slovem „chtěl“), u úmyslu eventuálního postačí existence nepřímé vůle (vyjádřené slovem „srozuměn“).

b) nedbalost:

- vědomá, kdy jednající nechtěl škodu způsobit, ani s jejím vznikem nebyl srozuměn, avšak věděl, že ji způsobit může, přičemž bez přiměřených důvodů spoléhal, že ji nezpůsobí;
- hranice mezi nepřímým úmyslem a vědomou nedbalostí je poměrně tenká a spočívá právě v posouzení výše uvedených „přiměřených důvodů“⁷⁰; za

---

⁶⁸ Výjimku v českém právu, kdy je potřeba znát i porušovaný právní předpis, představuje např. § 265 ZP

⁶⁹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25.7.2006, sp.zn.: 25 Cdo 1159/2005, dostupné také na WWW: www.nsoud.cz

⁷⁰ K rozdílu mezi nepřímým úmyslem a vědomou nedbalostí srov. usnesení Nejvyššího soudu České

„přiměřené důvody“ lze přitom považovat pouze takové okolnosti, které považuje v určité situaci podle obecných, příp. odborných zkušeností, za přiměřené každá řádně a rozumně se chovající fyzická a právnická osobě (tzv. objektivní měřítko); toto objektivní měřítko se přitom nezohledňuje pouze v rámci reparační funkce náhrady škody, nýbrž má význam i z hlediska prevence škod- použití objektivního měřítka má totiž za cíl přimět osoby k tomu, aby své chování posuzovaly a měřily podle objektivních kritérií a snažily se tak dosáhnout úrovně všech řádně (rozumně) se chovajících osob;

- současně je objektivní měřítko v souladu se zásadou spravedlnosti, neboť všem subjektům právních vztahů ukládá stejnou povinnost⁷¹;

- soudy tak v konkrétním případě musí posuzovat, jaký stupeň rozeznání (předvídání) následků svého jednání a jeho ovládnutí by v době způsobení škody za účelem odvrácení protiprávního úkonu a škody vyvinula na místě škůdce každá řádně (rozumně) se chovající osoba; současně však soudy v zájmu spravedlnosti musí vždy zohlednit, jak by se tato rozumná osoba chovala za daných konkrétních podmínek nastalé situace, za kterých k protiprávnímu úkonu a následné škodě došlo (tzv. konkrétnost objektivního měřítka); konečně pak soudy při svém hodnocení zavinění musí přihlížet i k postavení dané osoby ve společnosti (tzv. diferencovanost objektivního měřítka), tedy např. při zkoumání možností odvrácení škody způsobené jinému na zdraví se jistě uplatní přísnější měřítko vůči lékaři (profesionálovi), než vůči laikovi;

- nevědomá, kdy jednající sice nechtěl škodu způsobit a nevěděl, že ji způsobí, *„avšak vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům o tom vědět měl a mohl“*⁷²;

- také u nevědomé nedbalosti se možnost vědění v konkrétním případě bude posuzovat podle objektivního měřítka, konkrétně a diferencovaně uplatňovaného;

---

republiky ze dne 6.10.2005, sp.zn.: 8 Tdo 1161/2005, dostupné také na WWW: www.nsoud.cz.

⁷¹ Srov. zásadu vyslovenou v § 2 odst. 2 OZ.

⁷² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.3.2006, sp.zn.: 25 Cdo 2199/2004, dostupný také na WWW: www.nsoud.cz

- nevědomá nedbalost má přitom blízko k nezaviněně způsobené škodě, tedy k náhodě v právním smyslu, která nastane tehdy, pokud si určitý subjekt v konkrétním případě možnost způsobení škody neuvědomil a ani vzhledem k okolnostem, za nichž ke škodě došlo, i ke svým osobním poměrům si tuto možnost uvědomit neměl a nemohl, tudíž mu nelze přičíst ani nevědomou nedbalost; náhoda je proto v souladu s římskou zásadou „casum sentit dominus“ k tíži majetku samotného poškozeného.

Na rozdíl od úmyslu je tedy nedbalost jako forma zavinění, ať již vědomá nebo nevědomá, založena na prvku vědění - předvídání (intelektuálním). Stejně tak však u obou stupňů nedbalostí existuje i prvek vůle, což vyplývá z podstaty zavinění jakožto psychické (duševní) kategorie založené na jednotě rozumových a volných procesů.

Novelou občanského zákoníku provedenou zákonem č. 131/1982 Sb. byl do občanského zákoníku zaveden pojem hrubé nedbalosti⁷³. Zákon sám pojem hrubé nedbalosti nedefinuje, přenechal definici občanskoprávní teorii, která však měla na hrubou nedbalost různé právní názory. Část občanskoprávní teorie jí považovala za druh protiprávnosti, a to protiprávnosti závažné, tedy nikoli za zvláštní druh nedbalosti. Převažující část teorie i soudní praxe však hrubou nedbalost považovala a nadále považuje za zvláštní druh nedbalosti jako subjektivní kategorie.

Pojem hrubé nedbalosti je definován v trestním zákoníku, podle nějž „*je trestný čin spáchaný z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem*“⁷⁴. Hrubá nedbalost však v pojetí trestního zákoníku není zvláštním druhem nedbalosti, ale jen vyjádřením míry nedbalosti požadované trestním zákoníkem, a to vedle nedbalosti vědomé a nedbalosti nevědomé.

Hrubou nedbalostí v občanském právu může být jak nedbalost vědomá, tak za určitých okolností i nedbalost nevědomá, přičemž se o hrubou nedbalost jedná zejména tam, „*kde se nedbalost vztahuje na porušení určité důležité povinnosti plynoucí z povolání, funkce, postavení či přímo z právního předpisu, tedy obecně řečeno tam, kde určitá osoba zjevně odmítá respektovat požadavky, které jsou stanoveny pro náležitě*

⁷³ Srov. § 447 odst. 2 OZ a § 448 odst. 2 OZ.

⁷⁴ Srov. § 16 odst. 2 TZ.

plnění právních povinností⁷⁵. Současně je však nutno zdůraznit, že možnost použití kategorie hrubé nedbalosti se v občanském právu v případech předvídaných zákonem, ve kterých byla hrubá nedbalost postavena na úroveň úmyslu, stala obsolentní, a to především v důsledku změn mezitím nastalých v pracovněprávní úpravě⁷⁶.

Rozlišování jednotlivých forem zavinění má při odpovědnosti za škodu v občanském právu význam v několika směrech:

- v některých případech je vznik odpovědnosti za škodu spojován pouze s určitou formou zavinění- konkrétně s úmyslem (např. § 423 a § 424 OZ);
- rozlišování forem zavinění má u odpovědnosti za škodu význam z hlediska možnosti přiznání rozsahu náhrady způsobené škody (srov. § 442 odst. 3 OZ, § 450 OZ);
- formy zavinění mají význam i pro běh promlčecí doby (srov. § 106 OZ);
- konečně je rozlišování forem zavinění důležité i z toho důvodu, že tam, kde občanské právo předpokládá (presumuje) zavinění, může se tato právní domněnka (presumpce) zavinění vztahovat pouze na nedbalost, a to jen na nedbalost nevědomou; právní domněnka zavinění se tedy nemůže vztahovat na úmysl, který musí být škůdci, resp. odpovědnému subjektu, vždy prokázán.

Stejně tak ani rozlišování jednotlivých stupňů zavinění není úplně bez významu. Význam přitom může mít zejména tam, kde soud podle § 438 odst. 2, resp. 431 OZ dělí společnou odpovědnost mezi více škůdců, nebo z hlediska § 441 OZ o (spolu)zavinění poškozeného, příp. při úvaze soudu o použití zmírňovacího (moderačního) práva při určování rozsahu náhrady škody podle § 450 OZ.

V situaci, kdy určitému subjektu vznikne škoda a žádné fyzické nebo právnické osobě nelze přičíst na porušení právní povinnosti a takto následně vzniklé škodě zavinění, ať již ve formě úmyslu nebo nedbalosti, jde o náhodu v právním smyslu (casus), kterou můžeme teoreticky členit na (i) tzv. prostou náhodu (casus minor) a (ii) kvalifikovanou náhodu. Kvalifikovanou náhodu lze charakterizovat jako „náhodu za

---

⁷⁵ KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kolektiv. Občanské právo hmotné 2, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006. Hlava dvacátá šestá, Prevence škod a odpovědnost za škody, s. 459-460. ISBN 80-7357-128-5.

⁷⁶ Jedná se o zrušení limitu výše náhrady škody za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti vzniklé pracovním úrazem a nemocí z povolání; srov. § 371 ZP.

*daných podmínek ani při vynaložení veškerého potřebného úsilí (péče) nikým na tomto místě (objektivní hledisko) vzhledem k její neobvyklosti (mimořádnosti) neodvratitelnou (např. určitá mimořádná živelná pohroma)*⁷⁷. Teorie proto označuje kvalifikovanou náhodu jako vyšší moc (*vis maior, casus maior*), avšak občanský zákoník sám pojem vyšší moci výslovně nepoužívá. Nový občanský zákoník se k pojmu vyšší moci opět vrací, když tuto označuje za mimořádnou, nepředvídatelnou a neodvratitelnou překážku vzniklou nezávisle na vůli škůdce⁷⁸.

Kvalifikovanou náhodu v právním smyslu můžeme členit na:

- (i) vnitřní, která odvozuje svůj původ z chování nebo z činnosti (provozu), o který se v daném případě jedná; a
- (ii) vnější, která naopak s chováním nebo s činností (provozem), o který se v daném případě jedná, nijak nesouvisí; právě tento znak byl přitom považován za jeden z neoddělitelných znaků skutečné vyšší moci (vnější neodvratitelná náhoda).

V oblasti odpovědnosti za škodu v občanském právu má rozlišování zavinění a náhody velký význam. Při odpovědnosti za škodu založenou na subjektivním principu, tedy na principu zavinění, se totiž neodpovídá za žádnou náhodu, jelikož v souladu se zásadou „*casum sentit dominus*“ nese poškozený náhodně způsobené škodlivé následky ve svých majetkových poměrech sám, tj. nikdo za ně neodpovídá. Na rozdíl od subjektivní odpovědnosti však při odpovědnosti objektivní přichází v úvahu i odpovědnost za tzv. prostou náhodu. Současně v některých zcela výjimečných případech přísné objektivní odpovědnosti je v občanském právu s ohledem na zajištění maximální ochrany poškozených upravena odpovědnost i za tzv. vnější kvalifikovanou náhodu⁷⁹.

Zavinění je upraveno jako jeden z předpokladů vzniku odpovědnosti za škodu také v *Principech evropského deliktního práva (PETL)*, které jej zařazují mezi jeden z důvodů odpovědnosti vedle abnormálně nebezpečné činnosti a odpovědnosti za třetí osoby. PETL stejně jako většina evropských právních řádů pojem zavinění nedefinují. Podle čl. 4:101 PETL jedná osoba zaviněně, pokud poruší požadovanou úroveň

---

⁷⁷ KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kolektiv. *Občanské právo hmotné 2*, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006. Hlava dvacátá šestá, Prevence škod a odpovědnost za škody, s. 461. ISBN 80-7357-128-5.

⁷⁸ Srov. § 2913 NOZ.

⁷⁹ Srov. § 421a OZ.

chování. Z hlediska zavinění nečiní principy rozdíl mezi úmyslným a nedbalostním zaviněním, když postačí pouhé nedbalostní porušení požadované úrovně chování. Gradace zavinění však má význam ve vztahu k některým jiným ustanovením PETL, jako je rozsah odpovědnosti z pohledu příčinné souvislosti, spoluzavinění poškozeného, vzájemné vypořádání mezi solidárně odpovědnými škůdci či limitace náhrady škody. Požadovaná úroveň chování se podle PETL určí jako chování rozumné osoby s přihlédnutím ke kritériím uvedeným v čl. 4:102 odst. 1 PETL, kterými jsou povaha a hodnota chráněného zájmu, nebezpečnost jednání, zkušenosti očekávané u jednatelky osoby, předvídatelnost škody, vztah mezi jednatelkou a poškozeným, dosažitelnost a cena prevenčních nebo alternativních metod. Výčet jednotlivých faktorů pomáhajících určit, zda v konkrétním případě byla či nebyla porušena požadovaná úroveň chování, potvrzuje skutečnost, že i v Principech hraje primární roli objektivizace zavinění. Přesto však podle čl. 4:102 odst. 2 PETL může být požadovaná úroveň chování upravena, pokud vzhledem k věku, fyzické a duševní neschopnosti nebo zvláštním okolnostem nemůže být očekáváno, že jí osoba dostojí. Čl. 4:102 odst. 2 PETL tak slouží jako výjimečná korekce k čl. 4:102 odst. 1 PETL. Principy v zásadě rozlišují subjektivizaci zavinění podloženou osobními predispozicemi jednatelky (věk, fyzické a duševní schopnosti) a dále věcné mimořádné okolnosti, kdy osobní a osobnostní předpoklady jedince nehrají roli. Principy nezakotvují přesně stanovenou hranici deliktní způsobilosti a ponechávají toto určení na okolnostech daného případu. Tento přístup je vhodný, neboť umožňuje zvažování deliktní způsobilosti jednatelky osoby nejen vzhledem k jejímu nízkému věku, ale i v relaci ke starým lidem.

Pokud jde o důkazní břemeno ve vztahu k zavinění, připouští Principy v čl. 4:201 odst. 1 možnost obrácení důkazního břemene o zavinění. Uvedený článek stanoví, že důkazní břemeno o zavinění může být obráceno vzhledem k závažnosti nebezpečí, které jednání představuje. Principy však neobsahují výčet situací, kdy automaticky dochází k obrácení důkazního břemene, ale ve shodě s flexibilním přístupem podmiňují toto obrácení závažnosti nebezpečí, které jednání představuje. Soudce tedy ad hoc rozhoduje, jestli je situace natolik nebezpečná, že je namístě obrátit důkazní břemeno. Závažnost nebezpečí je v souladu s čl. 4:201 odst. 2 PETL stanovena

podle závažnosti možné škody v daných případech, jakož i pravděpodobnosti, že taková škoda může skutečně vzniknout. Toto ustanovení se tedy uplatní v těch případech, kdy je závažnost nebezpečí vyšší než v „normálních“ situacích, ale ještě nedosahuje rizika pramenícího z aktivit abnormálně nebezpečných.

Principy upravují jako zvláštní druh odpovědnosti za škodu odpovědnost podniku (tzv. enterprise liability). PETL chápou tento druh odpovědnosti jako odpovědnost založenou na zavinění, avšak s obrácením důkazního břemene o zavinění. Ze systematického zařazení institutu enterprise liability jako posledního ustanovení v oddíle věnovaném subjektivní odpovědnosti (čl. 4:202) a zároveň bezprostředně předcházející hlavě V. PETL upravující odpovědnost bez zavinění, je zřejmé, že čl. 4:201 a čl. 4:202 PETL tvoří pomyslnou spojnici mezi ryze subjektivní odpovědností založenou na zavinění a odpovědností bez zavinění, která je v Principech navíc zúžena pouze na abnormálně nebezpečné aktivity. Čl. 4:202 PETL upravující odpovědnost podniku se od klasické odpovědnosti liší pouze obrácením důkazního břemene, kdežto od objektivní odpovědnosti jej odlišuje skutečnost, že k závěru o vzniku odpovědnosti se vyžaduje zavinění.

Podle čl. 4:202 odst. 1 PETL platí, že kdo provozuje podnik k hospodářskému nebo profesionálnímu účelu a kdo používá pomocníky nebo technické vybavení, je odpovědný za každou újmu způsobenou poruchou takového podniku nebo jeho produktu, dokud neprokáže, že jednal v souladu s požadovanou úrovní chování. V situaci, kdy se poškozenému (žalobci) podaří prokázat, že příčina vzniku škody leží uvnitř podniku, přechází procesní aktivita na žalovaného, který, pokud se chce vyhnout náhradě škody poškozenému, musí prokázat, že jednal v souladu s požadovanou úrovní chování. Současně se předpokládá, že podnik je právě tím profesionálem, od něhož lze očekávat zvýšený standard úrovně chování. Požadavkem předpokladu odpovědnosti podniku za škodu spočívajícím v prokázání skutečnosti, že příčinou vzniku škody byla porucha podniku nebo jeho produktu, dochází podle mého názoru k oslabení postavení poškozeného, a to i přes poměrně širokou definici poruchy v čl. 4:202 odst. 2 PETL, který stanoví, že porucha je jakákoliv odchylka od standardu, který může být rozumně očekáván od podniku nebo od jeho produktu nebo služeb.

Obrácení důkazního břemene o zavinění je upraveno také ve stávajícím českém občanském zákoníku, který presumuje zavinění ve formě nedbalosti. Tento přístup spočívající v obrácení důkazního břemene o zavinění je přitom v Evropě ojedinělý, drtivá většina evropských právních řádů totiž vyžaduje, aby i zavinění na straně žalovaného prokázal žalobce.

2.4 Subjekty odpovědnosti za škodu

Jako subjekty odpovědnosti za škodu můžeme v občanském právu rozlišovat:

a) fyzické osoby:

- v případech subjektivní odpovědnosti, tj. odpovědnosti za zavinění (úmysl či nedbalost) se vyžaduje, aby fyzická osoba byla k zavinění způsobilá, tedy aby měla způsobilost k zavinění, resp. k zaviněnému protiprávnímu úkonu - tzv. deliktní způsobilost;
- podle soudní praxe má fyzická osoba deliktní způsobilost jen tehdy, „*dovolují-li její duševní schopnosti a duševní stav, aby rozpoznala protiprávnost svého jednání a mohla je ovládnout*“⁸⁰;
- způsobilost k zavinění tedy vyžaduje u fyzické osoby „*takovou psychickou způsobilost rozumovou (intelektuální, rozeznávací, předvídací) a volní (ovládací, určovací - determinační), které ji ve svém spojení umožňují posoudit, resp. rozeznat protiprávnost jejího chování a zároveň se z možných variant chování svobodně rozhodnout pro tu, která je v souladu s právem (secundum legem), a naopak odmítnout tu, která je s právem v rozporu (contra legem)*“⁸¹; při splnění těchto subjektivních podmínek je spravedlivé, aby fyzická osoba za vzniklou škodu podle občanského práva odpovídala;
- způsobilost fyzických osob k zavinění jako předpoklad jejich odpovědnosti za škodu založenou na principu zavinění je v občanském právu (§ 422 OZ) dána při

---

⁸⁰Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.3.2008, sp.zn.: 29 Odo 1181/2006, dostupné také na WWW: www.nsoud.cz.

⁸¹KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kolektiv. Občanské právo hmotné 2, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006. Hlava dvacátá šestá, Prevence škod a odpovědnost za škody, s. 462-463. ISBN 80-7357-128-5.

naplnění (i) pozitivního předpokladu, tedy dosažením zletilosti (zletilost se nabývá dovršením osmnáctého roku věku; výjimečně ji lze nabýt před dovršením 18ti let jen uzavřením manželství, byť třeba neplatného), a současně (kumulativně) (ii) negativního předpokladu, tedy že fyzická osoba netrpí žádnou duševní poruchou (nepřechodného či přechodného charakteru), v jejímž důsledku by uplatnění výše uvedené rozumové či volné psychické způsobilosti, resp. obou způsobilostí, v době způsobení škody bylo vyloučeno;

- přestože občanský zákoník pojem duševní poruchy na rozdíl od trestního zákoníku⁸² nevymezuje, vychází ze zásady, že nestačí, aby fyzická osoba byla pouze postižena duševní poruchou, nýbrž duševní porucha musí zároveň fyzickou osobu zbavovat v době způsobení škody buď schopnosti rozumové či volné, popř. obou těchto schopností;
- soud přitom posuzuje v každém jednotlivém případě zvlášť, zda je určitá fyzická osoba deliktně způsobilá či nikoliv, přičemž přihlíží ke všem okolnostem, postavení fyzické osoby a v případě potřeby i k odborným znaleckým poznatkům; současně občanské právo vychází na základě praktických zkušeností soudů a poznatků teorie ze zásady, že zletilá a zároveň duševní poruchou nepostižená fyzická osoba je schopna rozumově posoudit a zhodnotit situaci, ve které se nachází, a v důsledku toho z řady nabízejících se variant chování se svobodně rozhodnout pro tu, která je v souladu s právem, a naopak odmítnout tu, která je s právem v rozporu;
- i nezletilá fyzická osoba a dokonce i osoba stížená duševní poruchou může být za určitých podmínek deliktně způsobilá, a to podle § 422 OZ konkrétně tehdy, jestliže tyto fyzické osoby, které jsou jinak k zavinění nezpůsobilé, jsou v daném případě s přihlédnutím k věku, příp. charakteru duševní poruchy, jakož i k povaze způsobené škody, schopny v době způsobení této škody posoudit následky svého jednání a zároveň je určovat a ovládnout- jedná se v tomto případě o tzv. omezenou způsobilost k zavinění fyzické osoby;

---

⁸²§ 123 TZ stanoví, že „*duševní poruchou se rozumí mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka*“.

- duševní poruchou lze v oblasti odpovědnosti za škodu nazvat „*takový psychický (duševní) stav fyzické osoby, který u ní vylučuje náležitý výkon buď rozumové či volní způsobilosti, anebo obou způsobilostí*“⁸³; je přitom nerozhodné, zda se jedná o duševní poruchu, která není jen přechodná- krátkodobá nebo je přechodného rázu, tj. působí pouze v době způsobení škody (např. stav opilosti, stav po požití drogy, stav hypnózy);
- pokud se však fyzická osoba svým vlastním zaviněním dostala do stavu přechodné duševní poruchy, kdy není schopna rozeznat následky svého jednání nebo je ovládnout, vychází občanské právo z toho, že odpovědnost fyzické osoby za takto zaviněně způsobenou škodu se odvozuje již z jejího předcházejícího zavinění⁸⁴ a škoda způsobená fyzickou osobou za těchto okolností tak jde k tíži této osoby, která je povinna nahradit škodu v tomto stavu způsobenou;
- v případě, že je odpovědnost fyzické osoby založena na objektivním principu, tj. bez ohledu na její zavinění, nevyžaduje se ke vzniku tohoto druhu odpovědnosti za škodu deliktní způsobilost fyzické osoby; to znamená, že v tomto případě může za vzniklou škodu odpovídat jak nezletilá osoba, tak i osoba postižena duševní poruchou⁸⁵.

b) právnické osoby:

- skutečnost, že občanské právo počítá také se zaviněním právnických osob, lze dovodit z ustanovení § 420 odst. 3 OZ, podle kterého se odpovědnosti zprostí každý (§ 420 odst. 1 OZ), tedy fyzická i právnická osoba, kdo prokáže, že škodu nezavinil; to znamená, že také u právnických osob je u obecné odpovědnosti za škodu podle § 420 OZ potřeba vycházet z existence subjektivního předpokladu, tedy zavinění;
- problém se zaviněním právnických osob spočívá v tom, že zavinění představuje psychický vztah škůdce k vlastnímu protiprávnímu úkonu i ke škodě, která v

⁸³ KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kolektiv. Občanské právo hmotné 2, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006. Hlava dvacátá šestá, Prevence škod a odpovědnost za škody, s. 464. ISBN 80-7357-128-5; obecně k pojmu „duševní porucha“ srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15.2.2012, sp.zn.: 30 Cdo 1560/2011, dostupný také na WWW: www.nsoud.cz

⁸⁴ Srov. § 423 OZ

⁸⁵ Srov. § 421 a § 421a OZ

příčinné souvislosti s tímto protiprávním úkonem vznikla, přičemž z povahy věci tento psychický vztah nelze zkoumat u samotné právnické osoby, nýbrž u lidí-fyzických osob, jejichž prostřednictvím právnická osoba svým jménem jedná, tj. činí právní úkony, a to buď osobně prostřednictvím statutárních orgánů (§ 20 odst. 1 OZ), nebo v zastoupení (zákonným zástupcem podle § 20 odst. 2 OZ, zmocněncem podle § 31 a násl. OZ, příp. prokuristou podle § 14 ObchZ;

- právní následky jednání výše uvedených fyzických osob jménem právnické osoby, tj. vzniklá práva a povinnosti, se tak přičítají právnické osobě, tudíž může právnická osoba způsobit škodu zaviněným protiprávním úkonem (deliktem) pouze prostřednictvím fyzických osob, které za ni jako statutární orgány či zástupci jednají⁸⁶;
- pokud jménem právnické osoby jedná její statutární orgán a při tomto jednání, resp. uskutečňování činnosti, způsobí jinému škodu zaviněným protiprávním úkonem, jedná se v tomto případě o odpovědnost právnické osoby za škodu způsobenou jejím vlastním, resp. osobním, zaviněným protiprávním úkonem;
- naproti tomu však při uskutečňování činnosti právnické osoby prostřednictvím zástupce sice právnická osoba za škodu způsobenou zaviněným protiprávním úkonem svého zástupce odpovídá, avšak pouze za splnění dvou kumulativních podmínek, a sice že **(i)** škoda byla způsobená tímto zástupcem, a současně **(ii)** k této škodě došlo při činnosti právnické osoby; v těchto případech se tak jedná o odpovědnost právnické osoby za škodu způsobenou zaviněným protiprávním úkonem jiných osob;
- z uvedeného vyplývá, že jiné osoby, tj. zaměstnanci nebo členové právnické osoby, resp. další osoby použité právnickou osobou při její činnosti, samy vůči poškozeným za způsobenou škodu přímo neodpovídají, avšak jejich vnitřní odpovědnost vůči právnické osobě tím není dotčena⁸⁷;

---

⁸⁶ Uvedený závěr vychází z pozitivistické teorie fikce, jež chápe právnickou osobu jako pouhou juristickou fikci, jež nemá oporu v reálném světě; tuto teorii zastává jak česká právní věda (alespoň převážná část), tak i právní praxe.

⁸⁷ Např. podle § 250 a násl. ZP nebo § 440 OZ.

- stejně jako u fyzických osob, i právnická osoba se může zprostit odpovědnosti za škodu jen tehdy, prokáže-li, že protiprávně způsobenou škodu nezavinila, tj. jestliže se vyviní (exkulpuje); to znamená, že právnická osoba musí v řízení unést důkazní břemeno o nedostatku zavinění svých statutárních orgánů nebo jiných osob (zaměstnanců či členů, příp. zástupců na základě plné moci);
  - část občanskoprávní teorie⁸⁸ však zastává názor, že právnická osoba jako samostatný subjekt občanského práva vytváří v procesu organizace a řízení své činnosti podle pravidel stanovených zákony, stanovami, statuty a organizačními řády svou vlastní vůli, která je odlišná od vůle fyzických osob jednajících jejím jménem, a která tím vytváří základ jejího samostatného zavinění; dle této části občanskoprávní teorie se právnická osoba může vyvinít pouze tehdy, pokud nemohla porušení právní povinnosti a vzniklé škodě zabránit ani při vynaložení veškeré péče, kterou na ní bylo možno za daných podmínek konkrétního případu požadovat;
  - na rozdíl od fyzické osoby vzniká způsobilost právnické osoby k zavinění (delikt ní způsobilost) - stejně jako její způsobilost k právním úkonům - dnem vzniku právnické osoby.
- c) stát či územní samosprávné celky v samostatné působnosti (obce a vyšší územní samosprávné celky- kraje)
- jedná se o subjekty zvláštní odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem podle zvláštního zákona č. 82/1998 Sb.;
  - odpovědnost státu a územního samosprávného celku v samostatné působnosti za škodu způsobenou v soukromoprávních vztazích se posuzuje stejně jako odpovědnost každé jiné právnické osoby⁸⁹;

---

⁸⁸ Jedná se o teorii organickou, podle níž má právnická osoba vlastní vůli odlišnou od vůle členů jejich orgánů, kterou je sama schopna projevovat navenek; vliv této teorie rovněž můžeme nalézt v platném právu i v judikatuře, srov. Česko. Zákon č. 418 ze dne 22. prosince 2011, o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In Sběrka zákonů, Česká republika. 2011, částka 146, s. 5442. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=418/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

⁸⁹ Srov. § 21 OZ.

- pokud se však jedná o škodu způsobenou při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem, tj. tam, kde stát a územní samosprávné celky v samostatné působnosti vystupují jako nositelé veřejné moci při jejím uplatňování, odpovídají stát a územní samosprávné celky v samostatné působnosti za škodu jen za splnění specifických předpokladů stanovených zákonem č. 82/1998 Sb., příp. jinými zvláštními zákony;
- dle zákona č. 82/1998 Sb. je odpovědnost těchto subjektů přísně objektivní, jíž se nelze zprostit žádným z liberačních důvodů.

2.5 Společná odpovědnost více škůdců

Podle stávající právní úpravy v zásadě platí, že pokud určitou škodu způsobilo více škůdců (tj. nejméně dva), odpovídají za ni společně a nerozdílně⁹⁰. V souladu se soudní praxí je totiž úprava společné a nerozdílné odpovědnosti podle § 438 odst. 1 OZ zásadou a tzv. dělená náhrada škody podle účasti škůdců na jejím způsobení vyjádřena v § 438 odst. 2 OZ je jen výjimkou, která musí být v každém rozhodnutí podobně zdůvodněna⁹¹.

Není přitom relevantní, zda jsou škůdci jen fyzické či jen právnické osoby, nebo fyzické a právnické osoby společně. Současně není podstatné, zda jedna a tatáž škoda vznikla **(i)** společnou (vzájemně koordinovanou) kumulativní činností více škůdců, tedy spoluzaviněním, kdy u každého z více škůdců jde nejen o jeho psychický stav k vlastnímu protiprávnímu úkonu a ke škodě, nýbrž zároveň o psychický vztah k protiprávním úkonům ostatních osob, které se účastní na vzniku škody, nebo **(ii)** činností více škůdců na sobě vzájemně nezávislou, která však vedla souběžně ke vzniku stejné škody - v tomto případě se jedná o souběžné- konkurující zavinění⁹².

U spoluzavinění ani u souběžného zavinění přitom v souladu se soudní praxí není pro vznik společné odpovědnosti za škodu rozhodující zavinění jednotlivých

⁹⁰ Srov. § 438 odst. 1 OZ.

⁹¹ Srov. stanovisko Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 22.5.1985, sp.zn.: Cpj 13/85; dostupné ve Sbirce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 50/1985.

⁹² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17.12.2009, sp.zn.: 25 Cdo 3738/2007, dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

škůdců, tedy zda všichni škůdci jednali úmyslně či z nedbalosti anebo jednali jeden škůdce úmyslně a druhý z nedbalosti⁹³.

Pokud jde o rozlišení míry účasti škůdců (tj. toho, jakým konkrétním způsobem se každý ze škůdců na vzniku škody podílel), má toto v souladu se soudní praxí význam pouze z hlediska vymezení poměru, v jakém se jednotliví škůdci účastnili na vzniku škody, tedy k jejich vzájemnému vypořádání podle § 439 OZ⁹⁴.

Bez ohledu na to, zda se v daném konkrétním případě jedná o objektivní nebo subjektivní odpovědnost, můžeme u společné odpovědnosti více škůdců – jak již bylo naznačeno výše - rozlišovat:

- a) odpovědnost společnou a nerozdílnou (solidární) vyjádřenou v § 438 odst. 1 OZ, ze které občanský zákoník primárně vychází v situaci, kdy škodu způsobilo více škůdců, a to s ohledem na zajištění účinné ochrany poškozených; z principu solidární odpovědnosti vycházejí rovněž Principy evropského deliktního práva (PETL; viz níže);
- b) odpovědnost dílčí (dělená, oddělená, individuální) vyjádřena v § 438 odst. 2 OZ, která se však s ohledem na výše uvedený účel solidární odpovědnosti využívá pouze výjimečně; soud tak má možnost v odůvodněných případech na základě své volné úvahy rozhodnout, že každý z více škůdců, kteří způsobili společně škodu, za ní odpovídá jen podle své individuální účasti na jejím způsobení; použití této výjimky však vyžaduje ze strany soudu vždy řádné a podrobné odůvodnění odpovídající povaze a okolnostem konkrétního případu (typicky by se mohlo jednat o situaci, kdy účast jednoho z více škůdců na způsobení škody je jen malá); současně je použití této výjimky přípustné pouze v situacích, kdy jejím uplatněním nebude nijak ohrožen zájem poškozeného na uspokojení jeho nároku na náhradu škody⁹⁵;

---

⁹³ Srov. stanovisko Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22.2.1967, sp.zn.: Pls 3/67; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 7/1967.

⁹⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22.8.2002, sp.zn.: 25 Cdo 2126/2000; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz

⁹⁵ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12.3.2008, sp.zn.: 8 Tdo 317/2008; dostupné také na WWW: www.nsoud.cz

Naproti tomu v obchodních vztazích, které se řídí obchodním zákoníkem, se důsledně uplatňuje princip solidární odpovědnosti za způsobenou škodu, a to bez možnosti soudu stanovit z tohoto principu výjimku⁹⁶.

Problematika způsobení škody více škůdci je upravena také v Principech evropského deliktního práva (PETL), které primárně vychází ze zásady solidární odpovědnosti škůdců. Čl. 3:102 PETL stanoví, že v případě více jednání, z nichž každé by samo způsobilo škodu v ten samý okamžik, je považováno každé jednání za příčinu škody poškozeného. Tento článek se tedy vztahuje na případy, kdy škoda byla způsobena jednáním více osob, přičemž každé jednání by v daný okamžik vedlo samo o sobě ke vzniku celé škody. V těchto situacích se tedy podle úpravy PETL každé z jednání považuje za příčinu vzniku škody a každý ze škůdců odpovídá v plném rozsahu společně a nerozdílně s ostatními ve smyslu čl. 9:101 odst. 1 písm. b) PETL (solidární odpovědnost)⁹⁷. Úprava čl. 3:102 PETL pokládá za rozhodné, zda škoda byla způsobena ve stejný okamžik, nikoli skutečnost, zda veškerá jednání, která by samostatně vedla ke vzniku škody, proběhla ve stejný okamžik a na stejném místě. Ustanovení tohoto článku o konkurenčních příčinách se neužije v případě, kdy škoda vznikla v důsledku prvního jednání a následné druhé jednání vedlo později ke zvýšení rozsahu škody. Takový případ spadá do rámce potenciálních příčin podle čl. 3:104 PETL, neboť není splněna podmínka vzniku škody ve stejný okamžik.

Vedle konkurenčních upravují Principy i tzv. alternativní příčiny, a to v čl. 3:103 PETL, který v odst. 1 stanoví, že v případě více jednání, z nichž každé by bylo samo dostatečnou příčinou škody, přičemž však zůstává nejistým, které jednání ji ve skutečnosti způsobilo, musí být každé jednání považováno za příčinu v rozsahu pravděpodobnosti, v jaké mohlo způsobit škodu poškozenému. Uvedený článek tedy dopadá na situace, kdy není jisté, které z více jednání ve skutečnosti škodu způsobilo. V důsledku této nejistoty tak v případě alternativních příčin nevzniká podle PETL solidární odpovědnost, ale odpovědnost proporcionalní. Rozhodujícím kritériem je zde rozsah pravděpodobnosti.

---

⁹⁶ Srov. § 383 ObchZ.

⁹⁷ Podle tohoto článku je odpovědnost solidární, pokud nezávislé chování nebo jednání osoby způsobilo škodu poškozenému a ta samá škoda je také připsatelná jiné osobě.

Principy dále upravují i případy, kdy sice již ke škodě došlo, avšak poté následovalo další škodní jednání, které by způsobilo tu samou škodu. Článek 3:104 PETL rozlišuje dvě situace, a to **(i)** následné jednání, které by sice samo o sobě způsobilo škodu, avšak nepřivodilo poškozenému další újmu, která by přesahovala újmu způsobenou již prvním jednáním, a **(ii)** následné jednání, které způsobilo další škodu, tedy rozsah škody, která již nastala, byl v důsledku následného jednání ještě zvýrazněn. První situaci řeší čl. 3:104 odst. 1 PETL, který stanoví, že jestliže jednání vedlo definitivně a neodvratně ke způsobení škody poškozenému, následné jednání, které by samo způsobilo škodu, nebude bráno v potaz. S tímto řešením se lze ztotožnit, neboť nelze poškodit něco, co již bylo poškozeno, pokud ovšem nenabude následná škoda většího rozsahu, pak se uvedené ustanovení neaplikuje. Druhá situace se od první liší tím, že následné jednání způsobilo větší škodu, než jaká byla způsobena předchozím jednáním. Rozhodujícím je tedy rozsah škody. Podle čl. 3:104 odst. 2 PETL musí být následné jednání zohledněno, jestliže vedlo k dodatečné nebo těžší škodě. Třetí odstavec tohoto článku pak dopadá nejčastěji na situace, kdy v důsledku poškození zdraví dochází ke ztrátě pravidelného plnění (nejčastěji ztráta příjmu). Uvedený odstavec stanoví, že jestliže první jednání vedlo k pokračování škody a následné pozdější jednání by ji také způsobilo, pak je nutno obě jednání od takového okamžiku považovat za příčinu této pokračující škody. Z tohoto ustanovení vyplývá, že každý ze škůdců odpovídá za škodu od okamžiku jejího vzniku v důsledku své aktivity.

Přijaté řešení v čl. 3:104 PETL zvýhodňuje poškozeného, který může rozsah škody korespondující s dobou, od níž se předcházející a následné jednání překrývají (tedy od okamžiku vzniku následného škodného jednání) vymáhat po kterémkoli škůdci. Škůdce, který byl nucen hradit škodu poškozenému za období, jež se časově krylo s obdobím druhého škůdce, má právo regresu proti škůdci, který ničeho nehradil, přestože i on porušil právem chráněný zájem. Uvedené ustanovení týkající se potenciálních příčin je ve shodě s převažujícím evropským standardem a je velice přínosné už jen z toho důvodu, že výslovně vystihuje to, co bylo doposud pouze doktrinálně či právně aplikačně dovozováno.

V situacích, kdy více škodných jednání mohlo vést ke škodě, ale není jasný podíl každé jednotlivé aktivity na vzniku škody, nastává podle tvůrců PETL neurčitá dílčí kauzalita. Jistá je v tomto případě pouze ta skutečnost, že žádné ze škodných jednání nezpůsobilo celou škodu a ani její určitelnou část. V těchto případech je proto podle čl. 3:105 PETL spravedlivé, aby na ta škodná jednání, která zjevně (minimálně) přispěla ke škodě, bylo nahlíženo tak, že ji způsobil rovným dílem. Nezbytným předpokladem aplikace tohoto článku je současně závěr, že každé z nejméně dvou škodlivých jednání zjevně přispělo ke škodě. Podíl každého z jednání na vzniku škody musí být z pohledu rozsahu škody alespoň minimální, tedy nikoli zanedbatelný.

2.6 Zavinění a spoluzavinění poškozeného

Jak je zřejmé již z názvu této kapitoly, je při zavinění škody poškozeným nutno rozlišovat, zda byla škoda způsobena:

- a) výlučně zaviněním poškozeného, tedy výlučně jeho zaviněným protiprávním jednáním- v takovém případě si poškozený takto vzniklou škodu ponese celou sám, aniž by její náhradu mohl požadovat na někom jiném (tzv. lokalizace škody u samotného poškozeného), nebo
- b) také zaviněním (spoluzaviněním poškozeného)- v tomto případě si poškozený ponese škodu ve své majetkové sféře poměrně, tedy podle své účasti (zejména podle závažnosti svého vlastního chování, které přispělo ke škodě) na způsobení škody; to znamená, že v té míře, v jaké se na vzniku škody podílelo chování poškozeného, je pro nedostatek příčinné souvislosti vyloučena odpovědnost škůdce, resp. odpovědného subjektu; není přitom rozhodné, jestli protiprávní jednání poškozeného spolupůsobilo již při vzniku škody anebo až při zvětšení jejího rozsahu; současně není podstatný stupeň zavinění poškozeného, tedy zda se na straně poškozeného jedná o nedbalost (v praxi častější případ) nebo úmysl (např. pokud poškozený protiprávně vyprovokoval škůdce k jednání vyvolávajícímu škodu); stejně tak se úprava následků spoluzavinění poškozeného vztahuje jak na případy, kdy škůdce sám odpovídá za způsobenou škodu proto, že ji zavinil (úmyslně či z nedbalosti), tak na případy, kdy škůdce odpovídá za škodu objektivně, tedy bez zřetele na zavinění.

Pokud jde o vzájemný vztah úmyslně způsobené škody škůdcem a spoluzaviněním poškozeného z nedbalosti, je nutno konstatovat, že tato otázka není v teorii a praxi jednoznačně řešena. Část občanskoprávní teorie zastává názor, že úmyslné způsobení škody vylučuje uplatnění nedbalosti poškozeného (jedná se o tzv. pohlcení nedbalosti poškozeného úmyslem škůdce). Naproti tomu však jiná část teorie a zejména pak občanskoprávní praxe vychází z pojetí, že § 441 OZ s ohledem na princip prevence nevyklučuje možnost spoluzavinění poškozeného ani v případě, že škůdce způsobil škodu úmyslně⁹⁸; současně však podle tohoto názoru nelze vyloučit, že v konkrétním případě může být význam nedbalosti poškozeného ve vztahu k úmyslu škůdce tak nepatrný, že se § 441 OZ nepoužije. Judikatura v této souvislosti dovodila, že způsobili škůdce škodu úmyslně, zatímco jí poškozený spoluzavinil z nedbalosti, bude zpravidla nedbalost poškozeného v poměru k úmyslnému zavinění škůdce tak nepatrná, že k ní nebude možné přihlídnout⁹⁹.

V řízení o náhradu škody přihlíží soud ke spoluzavinění poškozeného z úřední povinnosti, tj. i bez návrhu.

Zákon výslovně neřeší případy spolupůsobení škody osobou nezpůsobilou k zavinění (např. osobou stíženou dušením poruchou). Teorie i soudní praxe však k tomuto problému zastávají názor, že i taková skutečnost, kterou nelze poškozenému přičíst k zavinění, tedy objektivní skutečnost, má zatěžovat toho, koho postihla, tedy poškozeného¹⁰⁰. V tomto případě se tedy také snižuje škůdcova odpovědnost, přičemž pro určení podílu škůdce a poškozeného na celkové škodě se opět použije ustanovení § 441 OZ.

Z výše uvedeného je zřejmé, že podle stávající občanskoprávní úpravy je právně významným každé spolupůsobení škody poškozeným, resp. každá spoluúčast poškozeného, která byla jednou z příčin škody, tedy nikoli pouze jeho spoluzavinění.

---

⁹⁸ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19.6.1958, sp.zn.: Cz 223/58; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 87/1958.

⁹⁹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 20.5.1976, sp.zn.: Tz 88/76; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 27/1977.

¹⁰⁰ Srov. stanovisko Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 23.11.1983, sp.zn.: Cpj 10/83; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 3/1984.

Pokud jde o úpravu spoluzavinění poškozeného v obchodním zákoníku, pak podle § 376 ObchZ platí, že poškozený nemá nárok na náhradu škody, pokud nesplnění povinností škůdce bylo způsobeno jednáním poškozeného nebo nedostatkem součinnosti, ke které byl poškozený povinen. Toto spolupůsobení škody však nelze zaměňovat s jeho povinností k odvrácení hrozící škody ve smyslu § 384 ObchZ, kdy poškozený nemá podíl na vzniku škody, pouze neučinil vše k jejímu částečnému nebo úplnému odvrácení či zmírnění. I nesplnění této povinnosti však má vliv na povinnost škůdce nahradit škodu, a to v tom smyslu, že poškozený nemá nárok na náhradu škody v tom rozsahu, v jakém mohla být preventivními opatřeními poškozeného zmírněna nebo úplně odstraněna.

Zavinění poškozeného je řešeno také v Principech evropského deliktního práva (PETL), které v čl. 3:106 upravují problematiku příčiny vzniku škody ve sféře poškozeného. Uvedený článek stanoví, že poškozený musí nést svou újmu v rozsahu odpovídajícím pravděpodobnosti, do jaké míry mohla být způsobena jednáním, událostí nebo jinou okolností v jeho sféře. Toto ustanovení se tedy nevztahuje pouze na případy spoluzaviněného jednání poškozeného (volního chování), nýbrž dopadá i na situace, kdy škoda vznikla v důsledku události nebo jiné okolnosti ve sféře poškozeného. V těchto případech nese poškozený újmu sám, a to v takovém rozsahu, v jakém pravděpodobně leží příčina vzniku škody v jeho sféře. Příčina vzniku škody přitom spadá do sféry poškozeného také v situacích, kdy lze škodu připsat jeho pomocníkům, jakož i v případech, kdy škoda vznikne v důsledku přírodní události, jako např. zemětřesení, jejíž příčina neleží ve sféře škůdce, nýbrž ve sféře poškozeného¹⁰¹. Na rozdíl od kategorie spoluzavinění, která vylučuje či omezuje odpovědnost škůdců, mají příčiny ve sféře poškozeného za následek, že poškozený nese škodu v tomto rozsahu sám.

2.7 Rozsah náhrady škody

---

¹⁰¹ Srov. European Group on Tort Law, Principles on Tort Law – Text and Commentary, Wien: Springer, 2005, s. 56.

Rozsah náhrady škody představuje peněžitou částku, kolik (tj. jakou výši, objem) má škůdce, resp. odpovědný subjekt poškozenému nahradit. Určení rozsahu náhrady škody je vždy povinností poškozeného.

Občanský zákoník ohledně rozsahu náhrady škody uvádí pouze tolik, že se nahrazuje skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Konkrétní rozsah náhrady škody je však závislý na povaze vzniklé škody, tedy zda poškozenému vznikla škoda na věcech nebo na zdraví.

Při škodě na věcech (movitých či nemovitých), resp. na majetku poškozeného, se při určení rozsahu škody na věci vychází z ceny v době jejího poškození. Jedná se přitom o cenu obvyklou ve smyslu § 2 odst. 1 zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a změně některých zákonů, v platném znění, a prováděcí vyhlášky č. 3/2008 Sb., pokud citovaný zákon nestanoví jiný způsob oceňování. Obvyklou cenou se pro účely citovaného zákona rozumí cena, která by byla dosažena při prodeji stejného či obdobného majetku v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni ocenění. Při tomto stanovení ceny se zvažují všechny okolnosti, které mají na cenu vliv, přičemž se však do její výše nepromítají vlivy mimořádných okolností trhu (např. důsledky přírodních katastrof), osobních poměrů prodávajícího či kupujícího ani vliv tzv. ceny zvláštní obliby majetku (*pretium affectionis*) – jedná se o zvláštní hodnotu přisuzovanou majetku, který vyplývá z osobního vztahu k tomuto majetku¹⁰².

Současně se při stanovení rozsahu škody přihlíží i k případnému majetkovému zhodnocení poškozené věci vzniklému v důsledku provedené opravy a výměny určitých částí poškozené věci (tzv. amortizace). Rozsah odškodnění totiž musí v konečném důsledku odpovídat škodě, kterou poškozený skutečně utrpěl. Tak například při úplném zničení automobilu, tj. totální škodě, musí být při náhradě škody odečtena částka, kterou poškozený získal prodejem zničeného vraku automobilu do sběrný šrotů.

---

¹⁰² Na rozdíl od úpravy nového občanského zákoníku, který v § 2969 výslovně stanoví v případě, že škůdce poškodí věc ze své vůle nebo škodolibosti, povinnost nahradit poškozenému cenu zvláštní obliby.

Pokud by nastal případ, že rozsah náhrady škody nelze určit nebo jej lze určit jen s nepoměrnými obtížemi, určí jej soud podle své volné úvahy¹⁰³, přičemž vezme v potaz a zhodnotí všechny okolnosti konkrétního případu.

Pokud poškozený utrpí škodu, resp. újmu na zdraví nebo na životě, uvádí občanský zákoník taxativní výčet rozsahu náhrady škody; dle tohoto výčtu se nahrazují:

- účelné náklady spojené s léčením- dle soudní praxe jimi rozumí účelně vynaložené náklady vedoucí ke zlepšení zdraví poškozeného, přičemž není rozhodné, zda se tento výsledek dostavil či nikoli;
  - jejich rozsah se bude měnit i úměrně tomu, jak se bude snižovat podíl nákladů léčení ze všeobecného zdravotního pojištění a zvyšovat podíl nákladů hrazených poškozeným jako pacientem;
  - v souladu se soudní praxí¹⁰⁴ patří do této skupiny nákladů jak vlastní náklady na vyléčení, resp. na zlepšení zdravotního stavu, tak i např. náklady zvýšeného stravování, které překračuje rámec běžného stravování po dobu, kdy potřeba tohoto stravování trvá, náklady spjaté s rehabilitací, náklady na protézy, náklady prokazatelně a účelně vynaložené na návštěvy nejbližších příbuzných poškozeného ve zdravotnickém zařízení (přitom se vychází z toho, že tyto návštěvy příznivě ovlivňují duševní stav poškozeného, a tím urychlují jeho léčebný proces), dále např. náklady spojené s výpomocí třetí osoby při domácích pracích, náklady na pomoc odborné pracovnice, nebo náklady vynaložené poškozeným na bezbariérové úpravy bytu nebo domu;
  - podle § 449 odst. 3 OZ přitom platí, že náklady musí být prokazatelně vynaložené a hradí se tomu, kdo je skutečně vynaložil, co může být nejen poškozený, nýbrž i třetí osoba (člen rodiny nebo i osoba, mezi níž a poškozeným není žádný příbuzenský vztah); ten, kdo tyto náklady prokazatelně vynaložil, však musí prokázat jejich účelnost i rozsah;
  - právo na náhradu nákladů léčení vzniká poškozenému i tehdy, jestliže jeho zranění mělo později za následek smrt;

---

¹⁰³ Srov. § 136 o.s.ř.

¹⁰⁴ Srov. stanovisko Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22.2.1967, sp.zn. Pls 3/67; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 7/1967.

- současně však platí, že náhrada účelných nákladů spojených s léčením přichází v úvahu jen tehdy, nejsou- li hrazeny z nemocenského pojištění;
- od účelně vynaložených nákladů na léčení poškozeného je však nutno rozlišovat náklady léčení vynaložené zdravotní pojišťovnou¹⁰⁵; pokud tedy třetí osoba způsobí pojištěnci škodu na zdraví v příčinné souvislosti se zaviněným protiprávním úkonem a náhradu této škody uhradí zdravotnickému zařízení či lékaři zdravotní pojišťovna pojištěnce, má pojišťovna právo následně samostatně požadovat od škůdce, resp. odpovědné osoby, náklady zvláštní péče, které zdravotnickému zařízení či lékaři již uhradila - jedná se o tzv. postih neboli regres;
- ztráta na výdělku- představuje speciálně upravenou kategorii škody jako majetkové újmy, která je objektivně vyjádřena v penězích; jedná se o majetkovou újmu, která poškozenému v důsledku zranění skutečně vznikla (nestačí pouze samotné omezení, resp. snížení nebo dokonce samotná ztráta pracovní způsobilosti bez současného vzniku majetkové újmy, tj. snížení výdělku či jeho ztráty);
  - nelze ji proto zařadit ani pod pojem skutečné škody, ani pod ušlý zisk;
  - právo na náhradu ztráty na výdělku ve formě peněžitého důchodu má poškozený vůči škůdci, resp. odpovědnému subjektu, za předpokladu, že mu ztráta nebyla uhrazena (zcela nebo částečně) dávkami z nemocenského pojištění či důchodového pojištění;
  - můžeme rozlišovat vznik ztráty na výdělku jako majetkové újmy **(i)** po dobu pracovní neschopnosti (tzv. dočasná pracovní neschopnost), tj. od uznání poškozeného neschopným k výkonu práce do jeho opětovného uznání práce schopným či do přiznání invalidního důchodu, nebo **(ii)** po skončení pracovní neschopnosti či při invaliditě;
  - obě výše uvedená práva na náhradu ztráty na výdělku jsou dle občanskoprávní soudní praxe i podle §370 a § 371 zákoníku práce samostatná dílčí práva, to znamená, že předpoklady jejich vzniku jsou odlišné a současně každé vzniká v

---

¹⁰⁵ Srov. § 55 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, v platném znění.

jinou dobu, proto se také každé z těchto práv promlčuje v samostatné promlčecí době;

- do 1.5.2004 bylo možno ztrátu na výdělků hradit jen peněžitým důchodem do budoucna; novelou občanského zákoníku č. 47/2004 Sb. vyjádřenou v § 499a OZ však byla připuštěna možnost dohody škůdce a poškozeného o jednorázovém odškodnění budoucích nároků¹⁰⁶;

a) náhrada za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti poškozeného představuje rozdíl mezi jeho průměrným výdělkem před poškozením a nemocenským¹⁰⁷;

- ➔ občanský zákoník sám definici pojmu „průměrný výdělek“ neobsahuje a přenechává jí nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník; dle § 2 odst. 1 uvedeného nařízení se průměrným výdělkem rozumí průměrný výdělek zjišťovaný pro pracovněprávní účely podle § 67 odst. 3 ZP; nelze-li průměrný výdělek takto určit, tj. v případech, kdy se jedná o podnikatele, tedy o osoby vykonávající svým jménem a na vlastní odpovědnost soustavnou činnost za účelem dosažení zisku¹⁰⁸, vychází se z okolností konkrétního případu, zejména z daňového přiznání¹⁰⁹;
- ➔ pracovní neschopnost se zjišťuje podle zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, v platném znění;
- ➔ nemocenské pojištění je upraveno zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, v platném znění, přičemž nemocenské se poskytuje nejdéle po dobu stanovenou v § 26 zákona č. 187/2006 Sb. - touto úpravou je zabezpečeno, aby fyzická osoba neobdržela určené plnění, tj. náhradu škody a nemocenské, které sledují stejný cíl, dvakrát;

---

¹⁰⁶ Jedná se o dohodu o konečném a úplném vypořádání mezi poškozeným a škůdce, pro niž zákon předepisuje prostou písemní formu, tedy předepsanými náležitostmi jsou pouze písemnost a podpis (bez potřeby úředního ověření).

¹⁰⁷ Srov. § 446 OZ.

¹⁰⁸ Srov. § 2 odst. 1 ObchZ.

¹⁰⁹ Srov. § 2 odst. 2 nařízení vlády č. 258/1995 Sb.

→ promlčecí doba pro právo na náhradu za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti se řídí § 106 OZ a začne běžet vyplacením poslední dávky nemocenského- tento okamžik lze totiž považovat za okamžik, kdy se poškozený dozví o své škodě¹¹⁰;

b) náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě představuje rozdíl mezi průměrným výdělků před poškozením a výdělků po poškození s připočtením případného invalidního důchodu nebo částečného invalidního důchodu poskytovaných ze stejného důvodu¹¹¹ - to se vztahuje i na osobní invalidní důchod, který je poškozenému přiznám výjimečně;

→ při určení výše náhrady soudem je v souladu § 154 odst. 1 o.s.ř. rozhodný stav v době vyhlášení rozhodnutí soudu;

→ podle § 447 odst. 2 OZ nesmí náhrada za ztrátu na výdělků spolu s výdělků poškozeného a případným invalidním důchodem přesahovat částku stanovenou zvláštním právním předpisem; tímto předpisem je zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, jež nabyt (až na některá ustanovení) účinnosti dnem 1.1.2013;

→ novelou občanského zákoníku č. 264/2006 Sb. bylo do občanského zákoníku s účinností od 1.1.2007 vloženo ustanovení § 443 odst. 3, které umožnilo přiznat žákům a studentům nárok na odškodnění ztráty na výdělků v souvislosti se škodou na jejich zdraví, a to i za předpokladu, že doposud nevykonávali žádnou výdělečnou činnost, neboť se na výkon svého povolání připravovali; jelikož u těchto osob nelze stanovit průměrný výdělek podle § 351 až 354 ZP, použije se pro stanovení průměrného výdělků úprava § 355 a násl. ZP upravující výdělek pravděpodobný;

→ podle § 447 odst. 4 OZ může vláda upravit nařízením podmínky, výši a způsob náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti

---

¹¹⁰ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.6.1972, sp.zn.: 1 Cz 10/72; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz

¹¹¹ Srov. § 447 odst. 1 OZ.

nebo při invaliditě; uvedené ustanovení reaguje na ekonomický vývoj mezd v čase a umožňuje vládě vydávat nařízení, jimiž vláda v zásadě valorizuje průměrný výdělek, na jehož základě je pak stanovena výše náhrady za ztrátu na výdělků; toto ustanovení rovněž umožňuje vládě valorizaci náhrad náležejících pozůstalým podle § 448 OZ.

- bolest- podle vyhlášky Ministerstva zdravotnictví ČR č. 440/2001 Sb. se s účinností od 1.1.2002 při pracovním úrazu, nemoci z povolání či jiném poškození zdraví odškodňují, resp. zmírňují, jako újmy nemajetkové (imateriální povahy) bolest a ztížení společenského uplatnění;
  - ➔ za bolest se považuje každé tělesné a duševní strádání způsobené škodou na zdraví osobě, která tuto škodu utrpěla¹¹²;
  - ➔ odškodňuje se bolest způsobená škodou na zdraví, jejím léčením nebo odstraňováním jejích následků;
  - ➔ bodové ohodnocení škody na zdraví se stanoví v lékařském posudku, přičemž platí, že pokud není bodové ohodnocení uvedeno v přílohách 1 až 3 výše uvedené vyhlášky, použije se bodové ohodnocení za škodu na zdraví, s níž lze posuzovanou škodu po stránce bolesti nejspíše srovnávat;
  - ➔ u bolesti se lékařský posudek vydává, jakmile je možno zdravotní stav poškozeného považovat za ustálený.
- ztížení společenského uplatnění představuje následky škody na zdraví, které jsou trvalého rázu, jsou již ustáleného charakteru a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti, v politickém, kulturním a sportovním životě, a to vždy s ohledem na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví¹¹³;
  - ➔ nemusí se však jednat pouze o následky škody na zdraví navenek viditelné (např. ztráta končetiny, zjizvení obličeje), nýbrž může jít také o poškození zdraví navenek neviditelné (např. neplodnost, nedoslýchavost);

---

¹¹² Srov. § 2 odst. 1 vyhlášky č. 440/2001 Sb.

¹¹³ Srov. § 3 odst. 1 vyhlášky č. 440/2001 Sb.

- ➔ odškodnění za ztížení společenského uplatnění však musí být přiměřené povaze následků a jejich předpokládanému vývoji, a to v rozsahu, v jakém jsou omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti;
- ➔ stejně jako u bolesti, také u ztížení společenského uplatnění se bodové ohodnocení stanoví v lékařském posudku, přičemž zde rovněž platí, že pokud není bodové ohodnocení posuzovaných následků uvedeno v přílohách 2 a 4 výše zmíněné vyhlášky, použije se bodové ohodnocení za následky, s nimiž je lze nejspíše s ohledem na jejich povahu a rozsah srovnávat¹¹⁴;

Jak bylo uvedeno výše, určí se výše odškodnění bolesti i ztížení společenského uplatnění na základě bodového ohodnocení stanoveného v lékařském posudku. Hodnota jednoho bodu činí 120,- Kč, přičemž ve zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele, které však ve vyhlášce nejsou výslovně uvedeny, může soud výši odškodnění stanovenou podle vyhlášky přiměřeně zvýšit tak, aby mezi vzniklou újmou a výší odškodnění existovala vyváženost (proporcionalita). Právo na odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění je s ohledem na svou úzkou spjatost s postiženou fyzickou osobou chápáno stávajícím občanským zákoníkem jako ryze osobní právo poškozeného, tudíž je toto právo za života poškozeného nepřevoditelné a jeho smrtí zaniká. Naproti tomu však povinnost k náhradě nemajetkové újmy nezaniká a v případě smrti povinného přechází na jeho dědice.

- náklady na výživu pozůstalým, kterým zemřelý v době svého úmrtí fakticky, pravidelně a soustavně poskytoval výživu nebo ji ze zákona byl v době úmrtí povinen poskytovat, i když ji fakticky (zcela nebo zčásti) neposkytoval;
  - ➔ ve druhém případě se vychází z výše výživného stanoveného soudním rozhodnutím; v případě, že výživné nebylo v soudním rozhodnutí doposud stanoveno, avšak zemřelý byl ze zákona povinen výživné poskytnout, posoudí si soud rozsah vyživovací povinnosti v rozhodnutí o

---

¹¹⁴ Srov. § 3 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb.

nároku na náhradu škody jako předběžnou otázku, přičemž bude vycházet z průměrného výdělku zemřelého, z počtu jiných zákonných vyživovacích povinností zemřelého, z odůvodněných potřeb každého z oprávněných pozůstalých, tedy z okolností, které by byly pro soud rozhodující při určení vyživovací povinnosti zemřelého, a to v rozsahu ke dni úmrtí¹¹⁵;

- ➔ pojem pozůstalí jako nepřímí poškození se však nemusí vždy krýt s výčtem dědiců ze zákona či ze závěti; na rozdíl od dědiců je pro naplnění pojmu pozůstalí rozhodující, zda, komu a v jaké výši zemřelý výživu poskytoval (např. pozůstalá družka, pokud žila se zemřelým ve společné domácnosti, nebo děti družky zemřelého, pokud jim zemřelý za svého života výživu fakticky, pravidelně a soustavně poskytoval);
- ➔ ohledně výživy se vychází ze zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění (dále jen „**ZoR**“), který výživu chápe v širokém smyslu a zahrnuje do ní vše, co fyzická osoba potřebuje k úhradě svých osobních potřeb s přihlédnutím k jejímu věku, zdravotnímu stavu, společenskému postavení a uplatnění atd.¹¹⁶; z uvedeného vyplývá, že za výživu se považuje nejen příspěvek na vlastní stravování (tzv. výživa v úzkém slova smyslu), nýbrž i příspěvek na ošacení, byt, domácnost, vzdělání, kulturní vyžití apod.;
- ➔ výše náhrady nákladů na výživu je stanovena ve formě peněžitého důchodu (renty); tento nárok má tedy charakter opěťujícího plnění a promlčuje se jako celek¹¹⁷;
- ➔ při výpočtu výše náhrady nákladů na výživu se vychází z průměrného výdělku zemřelého; omezení výše této náhrady je pak stanoveno v § 448 odst. 2 OZ, podle něhož součet všech náhrad nákladů na výživu pozůstalých nesmí převýšit částku odpovídající průměrnému výdělku

---

¹¹⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.3.2005, sp.zn.: 25 Cdo 708/2004; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz

¹¹⁶ Srov. § 85 - § 96 ZoR.

¹¹⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.1.2003, sp.zn.: 25 Cdo 273/2002; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

- zemřelého; také u tohoto nároku je irelevantní, zda byla škoda způsobená úmyslně či hrubou nedbalostí anebo jen z nedbalosti;
- ➔ judikatura Nejvyššího soudu¹¹⁸ k tomuto tématu uvádí, že při usmrcení určité osoby nemají pozůstalí podle § 448 odst. 2 OZ právo na náhradu škody odůvodněné pouze tím, že by jim zemřelý v budoucnu mohl poskytovat výživné, pomoc v zaměstnání či domácnosti, jakož i osobní péči.
  - ➔ náhrada nákladů na výživu však náleží pozůstalým, jen pokud tyto náklady nejsou hrazeny dávkami důchodového zabezpečení poskytovanými jim ze stejného důvodu (konkrétně vdovským, vdoveckým a sirotčím důchodem)¹¹⁹;
  - přiměřené náklady spojené s pohřbem- představují věcné náklady vzniklé pohřbením usmrceného;
    - ➔ tyto náklady je škůdce, resp. odpovědný subjekt, povinen podle § 449 odst. 3 OZ nahradit tomu, kdo je skutečně vynaložili, přičemž se nemusí jednat ani o pozůstalé, ani o dědice;
    - ➔ také u tohoto nároku platí, že tyto náklady se odškodňují pouze za předpokladu, že nebyly (zcela nebo zčásti) uhrazeny pohřebním podle § 449 odst. 2 OZ; pohřebné představuje podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, jednorázový příspěvek ve výši 5.000,- Kč určený na krytí nákladů spojených s vypravením pohřbu; výše nákladů spojených s pohřbem se tedy snižuje o pohřebné, nikoli však o částky, které pozůstalí při pojištění v případě smrti obdrželi od pojišťovny z titulu smluvního pojištění;
    - ➔ náklady spojené s pohřbem se účtují podle pracovněprávních předpisů o odpovědnosti za škodu při pracovních úrazech a nemocech z povolání¹²⁰,

---

¹¹⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24.4.2003, sp.zn.: 25 Cdo 1409/2001; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

¹¹⁹ Česko. Zákon č. 155 ze dne 4. srpna 1995, o důchodovém pojištění, § 4. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 1995, částka 41, s. 1986. Dostupný na WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1995/zakon_08.html#castka_41.

¹²⁰ Srov. § 3 nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník, ve spojení s § 376 ZP.

přičemž se za tyto náklady považují zejména náklady účtované pohřebním ústavem včetně poplatku za účast duchovního při pohřbu, hřbitovní poplatky, cestovní výlohy, náklady na zřízení pomníku nebo desky do výše nejméně 20.000,- Kč a úpravu hrobu, a také jedna třetina přiměřených nákladů na smuteční ošacení; náklady na smuteční ošacení a cestovní výlohy se však hradí pouze osobám blízkým;

- ➔ náklady spojené s pohřbem se podle § 449 odst. 2 OZ hradí v přiměřeném (nikoli v celém) vynaloženém rozsahu; posouzení přiměřenosti závisí vždy na posouzení povahy a okolností konkrétního případu, přičemž bude soud přihlížet zejména k osobním a společenským poměrům usmrceného, k jeho rodině, k místním zvyklostem, atd., a to vždy se zřetelem zachovat odpovídající smuteční pietu¹²¹;
- jednorázový nárok pozůstalých při usmrcení blízké osoby- stanovený novelou občanského zákoníku provedenou zákonem č. 47/2004 Sb. účinností od 1.5.2004;
  - ➔ jednorázové nároky byly novelou stanoveny takto: **(i)** 240.000,- Kč pro manžela či manželku, **(ii)** 240.000,- Kč pro každé dítě, **(iii)** 240.000,- Kč pro každého rodiče, **(iv)** 85.000,- Kč pro každého rodiče při ztrátě dosud nenarozeného počatého dítěte (nascitura), **(v)** 175.000,- Kč pro každého sourozence, a **(vi)** 240.000,- Kč pro každou další blízkou osobu¹²² žijící se zemřelým ve společné domácnosti¹²³;
  - ➔ lze však konstatovat, že ani toto řešení není úplně vyhovující, jelikož s ohledem na svou paušálnost neumožňuje přihlížet ke konkrétním okolnostem individuálního případu;

---

¹²¹ K jednotlivým nákladům spojených s pohřbem a k hledisku přiměřenosti srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14.10.2004, sp.zn.: 25 Cdo 818/2004; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

¹²² Za osoby blízké se považují příbuzní v řadě přímé, sourozenci, manžel, osoby v poměru rodinném nebo obdobném, jakož i osoby sobě navzájem tak blízké, pokud by újmu jedné z osob důvodně pociťovaly jako újmu sobě vlastní; účinností zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, tj. od 1.7.2006, se mezi osoby blízké řadí i partner.

¹²³ Srov. § 444 odst. 3 OZ.

→ Ústavní soud v souvislosti s tímto nárokem dovodil, že ustanovení § 444 odst. 3 OZ je natolik paušální, že jej nelze považovat za vyčerpávající řešení daného problému a proto nevylučuje, pokud jednorázové odškodnění není dostatečnou satisfakcí za vzniklou újmu na osobnostních právech, aby se dotčené osoby domáhaly další satisfakce podle ustanovení na ochranu osobnosti¹²⁴.

Ve výjimečných případech lze rozsah náhrady škody, který by poškozeným jinak náležel, podle § 450 OZ přiměřeně snížit s přihlédnutím k jejich konkrétním zvláštnostem (tzv. princip zmírnění či moderaace náhrady škody soudem- ius moderandi). Tímto způsobem je tak možné v konkrétním případě dosáhnout účelu sledovaného § 450 OZ, tedy čelit na straně škůdce vzniku nepřiměřených tvrdostí a příkrostí, které by jinak strohou aplikací předpisů při prokázaném rozsahu náhrady škody mohly nastat.

Soud je tak oprávněn na základě své volné úvahy podle § 450 OZ snížit rozsah náhrady škody na základě kumulativního splnění těchto předpokladů:

- a) musí se jednat o případ zvláštního zřetele hodný, a to zejména s přihlédnutím ke společenskému významu škody, k okolnostem, za kterých ke škodě došlo (ke stupni nedbalosti škůdce), k osobním, výtěžkovým a jiným majetkovým poměrům škůdce, jakož i k jeho výhodám, které získal; současně soud přihlédně i k osobním, výtěžkovým a jiným majetkovým poměrům poškozené fyzické osoby; a zároveň
- b) nesmí jít o škodu způsobenou úmyslně - úmyslná forma zavinění (ať již úmysl přímý či nepřímý) tedy vylučuje možnost aplikace moderačního práva soudu.

Za splnění výše uvedených dvou předpokladů je snížení rozsahu náhrady škody v občanskoprávním řízení (včetně adhezního řízení v trestních věcech) nejen oprávněním soudu, nýbrž současně i jeho povinností. Škůdce sám tedy nemusí vůbec podat návrh na snížení rozsahu náhrady škody, avšak soudce musí v každém řízení o náhradu škody zkoumat, zda nejsou splněny podmínky pro aplikaci § 450 OZ¹²⁵.

---

¹²⁴ Srov. náleží Ústavního soudu České republiky ze dne 4.5.2005, sp.zn.: Pl. ÚS 16/04; dostupný také na WWW: <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>

¹²⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.4.1968, sp.zn.: 3 Cz 17/68; dostupný také

Snížit rozsah náhrady škody podle § 450 OZ však nelze z toho důvodu, že rozsah škody nelze přesně zjistit, v tomto případě je na místě použití § 136 o.s.ř. Současně možnost snížení rozsahu náhrady škody vylučuje možnost zprostit škůdce, resp. odpovědný subjekt, povinnosti k náhradě škody úplně, tedy mu náhradu škody prominout.

Přestože ustanovení § 450 OZ mluví u škůdců i u poškozených jako o fyzických osobách, lze předpokládat, že i pokud by škůdcem byla právnická osoba, přicházelo by použití § 450 OZ v úvahu. Argumentace pro tuto úvahu vychází především ze zachování zásady rovnosti účastníků občanskoprávních vztahů. Je však zřejmé, že při aplikaci ustanovení § 450 OZ na právnické osoby nebude zpravidla možné prozkoumat její osobní poměry. Je však možné i u právnické osoby vzít zřetel k tomu, jak ke škodě došlo. Současně nelze použití § 450 OZ vyloučit ani mezi právnickými osobami-podnikateli- tam, kde se odpovědnost za škodu řídí občanským zákoníkem¹²⁶.

2.8 Způsob náhrady škody

2.8.1 Peněžitá náhrada

Škoda, a to jak skutečná škoda, tak ušlý zisk, se primárně nahrazuje v penězích¹²⁷. Tento způsob náhrady je odůvodněn především tím, že umožňuje poškozenému, aby si za poskytnuté finanční prostředky obstaral poměrně rychle a bez větších obtíží shodnou věc, příp. nějaký jiný předmět, a tím odstranil škodu ze své majetkové sféry. Někdy však tento způsob může mít i své nevýhody, typicky pokud je možné obstarat si za poskytnuté finanční odškodnění náhradní věc jen s nadměrnými obtížemi, komplikacemi nebo se ztrátou času.

Náhradou poskytovanou v penězích se rozumí náhrada v české měně. V této souvislosti je potřeba uvést, že pokud jde o obchodněprávní vztahy, může nastat situace, že škoda vznikne porušením závazku, jenž měl být splněn v jiné než české měně. Na tyto situace pamatuje ustanovení § 732 ObchZ, které stanoví, že dlužník je v

---

na WWW: www.nsoud.cz.

¹²⁶ Srov. § 261 odst. 6 ObchZ.

¹²⁷ Srov. § 442 odst. 2 OZ.

pochybnostech povinen plnit v téže měně, v níž byl peněžitý závazek sjednán a nahradit škodu, k níž je zavázán při porušení smlouvy či zániku závazku.

Určité újmy, resp. škody, mohou být přitom nahrazeny pouze v penězích, jak vyplývá ze zásady stanovené v § 445 OZ ohledně ztráty na výdělku při újmě na zdraví, jakož i jiných újem způsobených na zdraví. Tato náhrada v penězích se pak poskytuje podle povahy věci buď jednorázově, konkrétně náhrada účelných nákladů spojených s léčením, náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti, bolestné a ztížení společenského uplatnění a přiměřené náklady spojené s pohřbem, anebo ve formě peněžitého důchodu (renty), jako je tomu v případě náhrady ztráty na výdělku po skončení pracovní neschopnosti a náhrady nákladů na výživu pozůstalým.

2.8.2 Uvedení v předešlý stav

Uvedení v předešlý stav jako druhý způsob náhrady škody představuje tzv. naturální náhradu- naturální restituci- restitutio in integrum. Tento způsob náhrady škody se podle stávající právní úpravy použije, pokud o to požádá poškozený (jedná se o jeho právo, nikoli povinnost) a je - li to zároveň možné a účelné¹²⁸.

V praxi se uvedení v předešlý stav realizuje tak, že se např. poškozená věc opraví, nebo poškozenému bude dodána nová věc, která mu nahradí věc zničenou, nebo se úbytek věci doplní tím, co jí chybí. Poškozený se tak ocitne ve stejném postavení, v jakém byl před škodní událostí. Uvedení v předešlý stav může provést buď škůdce, resp. odpovědný subjekt sám, nebo jej na jeho účet provede někdo jiný.

V případech, kdy sama naturální restituce nepostačuje k plnému odškodnění, např. v situaci, kdy věc i po opravě bude mít menší hodnotu (např. pro svůj vzhled), než před poškozením, využívá se kombinace uvedení věci v předešlý stav s doplňující peněžitou náhradou.

Nový občanský zákoník se s poukazem na zajištění účinnější ochrany poškozeného vrátil k principu uvedení v předešlý stav jako k primárnímu způsobu náhrady škody¹²⁹. Naproti tomu však Principy evropského deliktního práva považují za

---

¹²⁸ Srov. § 442 odst. 2 OZ.

¹²⁹ Srov. § 2951 NOZ.

primární způsob náhrady škody peněžitou náhradou¹³⁰, přičemž navrácení v předešlý stav může poškozený požadovat pouze za předpokladu, že je to možné a nepředstavuje to příliš velkou zátěž pro škůdce, resp. pro odpovědný subjekt¹³¹.

2.9 Promlčení práva na náhradu škody

U práv z odpovědnosti za škodu rozlišuje občanský zákoník dva typy promlčecí doby, a to promlčecí dobu subjektivní a objektivní, přičemž oba typy upravuje § 106 OZ.

Podle subjektivní promlčecí doby se právo na náhradu škodu promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o její výši, jakož i o tom, kdo za škodu odpovídá. Subjektivní charakter této promlčecí doby tak spočívá v požadavku vědomosti poškozeného o škodě a o odpovědném subjektu.

Objektivní promlčecí doba činí tři roky, resp. deset let, jde-li o škodu způsobenou úmyslně, a v obou případech počíná běžet ode dne, kdy došlo k události, z níž vznikla škoda. Tato škodní událost tedy zahrnuje jak protiprávní úkon, tak vznik samotné škody. Objektivní charakter této promlčecí lhůty je dán tím, že její počátek nezávisí na vědomosti poškozeného, nýbrž na objektivní skutečnosti.

Současně platí, že uplynutí jedné promlčecí doby (objektivní nebo subjektivní) má za následek promlčení nároku, bez ohledu na to, zda druhá promlčecí doba také již uplynula či nikoli. U škody, resp. újmy na zdraví, se však uplatní výlučně subjektivní promlčecí doba.

Zvláštní promlčecí doba platí pro nároky na náhradu škody způsobené korupčním jednáním, která je upravena v § 106 odst. 3 OZ a stanoví, že jestliže škoda vznikla porušením právní povinnosti v důsledku poskytnutí, nabídnutí nebo příslibení úplatku, pak se právo na náhradu takto vzniklé škody promlčí za tři roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ní odpovídá, nejdéle však za deset let ode dne, kdy došlo ke korupčnímu jednání. V zájmu silnější ochrany poškozených se tak v

---

¹³⁰ Srov. čl. 10:101 PETL.

¹³¹ Srov. čl. 10:104 PETL.

těchto případech prodlužuje subjektivní promlčecí doba na tři roky a objektivní na deset let, bez ohledu na zavinění škůdce.

U práv z odpovědnosti za škodu zákon zásadně nevyžaduje, aby toto právo bylo za účelem jeho zachování nejprve uplatněno u toho, kdo za způsobenou škodu odpovídá. Toto se vyžaduje pouze výjimečně ve zvlášť taxativně stanovených případech, konkrétně se jedná o případy odpovědnosti za škodu způsobenou na věcech vnesených, umístěných a odložených podle § 436 OZ, odpovědnosti za škodu při přepravě osob podle § 763 odst. 3 OZ a odpovědnosti za škodu při nákladní přepravě včetně zavazadel přepravovaných odděleně od cestujícího u dopravce podle § 771 OZ.

Ohledně promlčení jednotlivých nároků při újmě na zdraví, tj. práva na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením, práva na odškodnění za ztráty na výdělku, a to jak po dobu pracovní neschopnosti, tak po jejím skončení, práva na bolestné a práva na náhradu za ztížení společenského uplatnění, lze uvést, že soudní praxe¹³² považuje tyto práva (nároky) za dílčí práva (nároky) samostatné povahy. Je tomu tak s ohledem k samostatným předpokladům těchto nároků, jakož i vzhledem k jejich různému časovému naplňování. Podle soudní praxe tak může dojít k tomu, že počátek promlčecí doby bude u všech výše uvedených nároků jiný, a to:

- u práva na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením den skutečného vynaložení nákladů, nejpozději den skončení léčení¹³³;
- u práva na náhradu za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti počne promlčecí doba běžet zpravidla vyplacením poslední dávky nemocenského¹³⁴;
- u práva na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti či při invaliditě počne promlčení běžet okamžikem, kdy se poškozený dozvěděl o výdělku dosahovaném před poškozením a po poškození, popř. kdy bylo vydáno rozhodnutí o přiznání invalidního důchodu a poškozený se o něm dozvěděl¹³⁵;

---

¹³² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23.2.2011, sp.zn.: 25 Cdo 2549/2008; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

¹³³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.3.2012, sp.zn.: 25 Cdo 1941/2010; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

¹³⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.11.2006, sp.zn.: 25 Cdo 1089/2006; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

¹³⁵ Viz poznámka 134 detto; v rozhodnutí je zdůrazněno, že nárok na náhradu nákladů za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti má charakter opěťujícího se plnění a promlčuje se jako

- u práva na odškodnění bolestného zásadně ukončením léčebného procesu, a tedy ustálením zdravotního stavu poškozeného¹³⁶;
- u práva na odškodnění za ztížení společenského uplatnění začne promlčecí doba běžet opět dnem ustálení zdravotního stavu poškozeného, tedy dnem, kdy je zřejmé, zda a jaké nepříznivé následky úraz zanechal, tedy zda a v jakém rozsahu došlo ke ztížení společenského uplatnění poškozeného¹³⁷.

Pro zajímavost lze zmínit, že Principy evropského deliktního práva neobsahují úpravu promlčení nároků na náhradu škody, a to z důvodu zdánlivě nepřekonatelných národních disproporcí, což bývá předmětem výhrad vůči PETL. Otázka promlčení se však již stala předmětem konferenčních debat¹³⁸, tudíž nelze vyloučit, že v budoucnu budou Principy doplněny o kapitolu týkající se promlčení.

2.10 Vzájemný vztah odpovědnosti za škodu a odpovědnosti za vady

Práva z odpovědnosti za vady a práva z odpovědnosti za škodu ve svém spojení přispívají v soukromoprávní oblasti významnou měrou k zajištění účinné právní ochrany nabyvatelů, zejména spotřebitelů.

Vznikne-li někomu v důsledku přenechání vadného předmětu plnění vedle majtkové újmy v podobě vady znehodnocující samotný předmět plnění (výrobek či službu) navíc i další majtková újma v podobě škody, může se nabyvatel domáhat vedle práv z odpovědnosti za vady i práv z odpovědnosti za škodu podle § 510 a § 600 OZ.

Obě tato práva jsou však samostatná a vzájemně nezávislá, a to s ohledem na různé předpoklady vzniku těchto dvou forem odpovědnosti v občanském právu, jejich obsah, funkce, způsob uplatnění a promlčení.

Hlavní rozdíly mezi odpovědností za vady a odpovědností za škodu lze shrnout následovně:

---

jeden celek, nikoli jen nároky na jednotlivá plnění z něj vyplývající, poskytovaná ve formě důchodu.

¹³⁶ Viz poznámka 134 detto.

¹³⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.5.2012, sp.zn.: 25 Cdo 1981/2011; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

¹³⁸ Srov. VLASÁK, M. Zpráva z konference „European Tort Law 2007“. Právní rozhledy, 2008, č. 9, s. 346.

- ➔ odpovědnost za vady je zvláštní objektivní odpovědností, zatímco odpovědnost za škodu způsobenou vadami plnění je jakožto obecná odpovědnost podle § 420 OZ odpovědností subjektivní, tj. založenou na zavinění, konkrétně na zavinění předpokládaném (presumovaném);
- ➔ obsah práv z odpovědnosti za vady směřuje k nápravě majetkové újmy, která spočívá ve vadě samotného poskytnutého předmětu plnění a která jej jako takový znehodnocuje, tj. snižuje jeho užitnou hodnotu, činí předmět plnění nepoužitelným ke smluvnímu či obvyklému účelu atd., avšak právo z odpovědnosti za škodu směřuje k nápravě až další vzniklé majetkové újmy, tj. škody; jedná se tedy o funkční dělbu působnosti těchto dvou různých forem odpovědnosti;
- ➔ práva z odpovědnosti za vady vyžadují, aby byla nejprve oznámena (notifikována, vytčena, reklamována) řádně a ve stanovené lhůtě odpovědnému subjektu (např. prodávajícímu, zhotoviteli), přičemž neoznámení těchto práv buď vůbec, anebo řádně či včas, tj. ve stanovené lhůtě, odpovědnému subjektu má za následek jejich zánik (prekluzi); právo z odpovědnosti za škodu však oznámení (notifikaci, vytčení) škůdci, resp. odpovědnému subjektu (až na již výše zmíněné výjimky) nevyžaduje a lze je uplatnit bez ohledu na to, zda vada byla nabyvatelem oznámena a nároky z odpovědnosti za tuto vadu uplatněny; je tedy zřejmé, že právo z odpovědnosti za takto vzniklou škodu netvoří jedno ze zvláštních práv z odpovědnosti za vady (tzv. reklamačních práv).
- ➔ promlčení práv z odpovědnosti za vady se řídí obecným režimem § 101 a § 102 OZ, pro právo z odpovědnosti za škodu se uplatní speciální režim § 106 OZ.

S ohledem na výše uvedenou samostatnost a nezávislost obou druhů odpovědností platí zásada, že uspokojení, kterého lze dosáhnout uplatněním některého ze zaniklých práv z odpovědnosti za vady, nelze již dosáhnout uplatněním práva z jiného právního titulu, tedy ani z titulu odpovědnosti za škodu¹³⁹. Tato zásada má nepochybně svůj význam, jelikož připuštění uvedené možnosti by znamenalo obcházení právní úpravy práv z odpovědnosti za vady.

¹³⁹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.4.2007, sp.zn.: 33 Odo 320/2005; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

Do 31.5.1998, tedy do nabytí účinnosti zákona č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, přijatého pod vlivem směrnice EHS 85/374 ve znění směrnice EU 1999/34, se poškozený mohl domáhat práva na náhradu škody způsobené vadou výrobku následovně:

- a) cestou obecné občanskoprávní úpravy odpovědnosti za škodu založené na tom, že zcizitel, tj. prodávající, plněním vadného předmětu plnění, konkrétně prodejem výrobku, porušil svou smluvní právní povinnost plnit nabyvateli řádně, tj. bez vad;
- ➔ náhradu škody však v tomto případě může s úspěchem uplatňovat pouze ten, kdo byl s prodávajícím ve smluvním právním vztahu, tj. kupující, přičemž odpovědnost prodávajícího za škodu se řídila i řídí § 420 OZ, tedy principem předpokládaného (presumovaného) zavinění;
  - ➔ prodávající má tedy možnost se této odpovědnosti zprostit vyviněním (exkulpací) podle § 420 odst. 3 OZ;
- b) cestou obecné občanskoprávní odpovědnosti za škodu založené na tom, že došlo k porušení mimosmluvní - zákonné povinnosti¹⁴⁰;
- ➔ v případě uvádění vadných výrobků, tj. výrobků, které neposkytují při jejich používání legitimně očekávanou bezpečnost zdraví a majetku uživatelům, do oběhu, odpovídal za škodu nejen prodávající, nýbrž i výrobce vadného výrobku, příp. oba dva, a to společně a nerozdílně (solidárně);
  - ➔ žalobu na náhradu škody tak mohl s úspěchem uplatnit nejen kupující, nýbrž i vadným výrobkem poškozený příslušník domácnosti kupujícího;
  - ➔ i v tomto případě se jedná o obecnou občanskoprávní odpovědnost za škodu podle § 420 OZ založenou na porušení mimosmluvní – zákonné povinnosti prodávajícího a /nebo výrobce, tedy o odpovědnost založenou na principu presumovaného zavinění; jak prodávající, tak výrobce, se tedy mohou své odpovědnosti za škodu zprostit vyviněním (exkulpací).

---

¹⁴⁰ Srov. § 420 OZ ve spojení s § 415 OZ, resp. § 420 OZ ve spojení se zvláštními zákony, jako např. zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, v platném znění, nebo zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, v platném znění.

Tento právní stav, kdy pro uvedené případy chyběla zvláštní skutková podstata s přísnou objektivní mimosmluvní odpovědností výrobce, tj. odpovědností bez zjišťování protiprávnosti a zavinění určité konkrétní osoby, nebyl zcela jistě uspokojivý, zejména pokud jde o zajištění účinné ochrany poškozeného (spotřebitele). Od 1.6.1998 však s účinností zákona č. 59/1998 Sb. došlo k odstranění tohoto právního stavu, jelikož tento zákon stanovil zvláštní skutkovou podstatu přísné mimosmluvní objektivní odpovědnosti výrobce za škodu způsobenou vadou výrobku. Může se přitom jednat o škodu způsobenou na zdraví, usmrcení nebo o škodu na jiné věci, než je sám vadný výrobek¹⁴¹.

Poškozený však má i po přijetí zákona č. 59/1998 Sb. nadále právo domáhat se náhrady smluvní či delikt ní škody podle obecné občanskoprávní úpravy odpovědnosti za škodu podle § 420 OZ.

2.11 Uplatnění práva z odpovědnosti za škodu v soudním řízení

V případě, že na základě dohody uzavřené mezi poškozeným a škůdcem, resp. odpovědným subjektem, nedojde k mimosoudnímu vypořádání práva z odpovědnosti za škodu, může poškozený využít své právo uplatnit nárok na náhradu škody před soudem, a to buď v občanskoprávním řízení, nebo v rámci trestního řízení, pokud protiprávní úkon škůdce současně naplnil znaky trestního činu.

V občanskoprávním řízení lze o odpovědnosti škůdce za škodu rozhodnout i tzv. mezitímním rozsudkem, je – li to v konkrétním případě účelné¹⁴². Tímto rozsudkem však soud rozhoduje pouze o základu nároku, tj. o předpokladech vzniku odpovědnosti za škodu, přičemž rozsah (výše) odpovědnosti za škodu je stanovena až v konečném rozhodnutí ve věci. Mezitímním rozsudkem tedy rozhodne soud pouze tehdy, dospěje – li k závěru, že základ věci je opodstatněný, resp. alespoň zčásti opodstatněný. Vydání mezitímního rozsudku tak nepřichází v úvahu, pokud žaloba není důvodná ani v samotném právním základu. V takovém případě soud žalobu rovnou zamítne konečným rozhodnutím.

---

¹⁴¹ Srov. § 1 zákona č. 59/1998 Sb.

¹⁴² Srov. § 152 odst. 2 o.s.ř.

V trestním řízení lze právo z odpovědnosti za škodu uplatnit tehdy, pokud byla škoda (majetková, morální či jiná škoda) způsobena protiprávním úkonem, který současně naplnil skutkovou podstatu určitého trestního činu. V tomto případě se práva a povinnosti poškozeného řídí právní úpravou zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestního řád), v platném znění (dále jen „**TŘ**“). Poškozený, který má proti obviněnému (škůdci) právo na náhradu škody, jež mu byla způsobena trestním činem, je oprávněn navrhnout nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování, aby trestní soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému zároveň povinnost k náhradě této škody. V této souvislosti je důležité zdůraznit, že za poškozeného ve smyslu § 43 odst. 2 TŘ se nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestním činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestním činem.

Z výše uvedeného je zřejmé, že poškozený, pokud má zájem na tom, aby mu v trestním řízení byla přiznána náhrada škody, která mu byla způsobena trestním činem, musí svůj nárok na náhradu škody uplatnit návrhem. Z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši poškozený uplatňuje nárok na náhradu škody. O včasné uplatnění nároku poškozeného na náhradu škody pak trestní soud rozhodne v rámci trestního řízení v tzv. připojeném (adhezním) řízení, a to následujícími způsoby.

Prvním způsobem rozhodnutí o nároku poškozeného na náhradu škody je přiznání nároku v plné výši. Takto soud rozhodne zpravidla tehdy, pokud poškozený svůj nárok na náhradu škody uplatnil včas a výše nároku byla řádně doložena, příp. vyplývala z trestního spisu. Soud pak v rozsudku, jímž odsuzuje obžalovaného pro trestní čin, kterým způsobil jinému majetkovou škodu, uloží obžalovanému povinnost k náhradě této škody poškozenému. Nebrání-li tomu zákonná překážka, uloží soud obžalovanému vždy povinnost k náhradě škody, jestliže je výše škody součástí popisu skutku uvedeného ve výroku rozsudku, jímž se obžalovaný uznává vinným, a škoda v této výši nebyla doposud uhrazena. Ve výroku odsuzujícího rozsudku o povinnosti obžalovaného k náhradě škody musí být přesně označena osoba oprávněného i nárok, který mu byl přisouzen. V odůvodněných případech může soud ve výroku také vyslovit, že závazek má být splněn ve splátkách, jejichž výši a podmínky splatnosti zároveň určí.

Výrok rozsudku o plnění v penězích může být na návrh poškozeného vyjádřen v cizí měně, a to tehdy, pokud to neodporuje okolnostem případu a škoda byla způsobena na peněžních prostředcích v cizí měně nebo na věcech zakoupených za takové peněžní prostředky, nebo obžalovaný či poškozený je cizozemcem¹⁴³.

Dalším způsobem, jak může soud o uplatněném nároku poškozeného na náhradu škody rozhodnout, je ten, že odkáže poškozeného s nárokem na náhradu škody zcela na občanskoprávní řízení. Tímto způsobem soud postupuje tehdy, bylo - li by podle výsledků dokazování pro vyslovení povinnosti k náhradě škody nutno provádět další dokazování, jež přesahuje potřebu trestního řízení a vedlo by k jeho průtahům, jakož i tehdy, pokud obžalovaného zproští obžaloby, tj. nevydá odsuzující rozsudek (zproštění trestněprávní odpovědnosti totiž ještě neznamená, že neexistuje občanskoprávní odpovědnost)¹⁴⁴.

Konečně poslední způsob rozhodnutí soudu o uplatněném nároku poškozeného na náhradu škody představuje přiznání nároku poškozenému pouze zčásti a co do zbytku nároku odkázání na občanskoprávní řízení¹⁴⁵. Tímto způsobem soud rozhodne zpravidla tehdy, pokud v trestním řízení byla prokázána pouze část nároku poškozeného na náhradu škody, přičemž ohledně zbytku by se muselo vést další dokazování přesahující potřeby trestního řízení.

Z výše uvedeného je zřejmé, že v adhezním řízení musí soud o včasné uplatněném nároku poškozeného vždy rozhodnout, tj. nemůže tento nárok zamítnout.

3 Druhy odpovědnost za škodu

3.1 Obecná (generální) odpovědnost za škodu

Stávající občanský zákoník upravuje dva případy (skutkové podstaty) obecné odpovědnosti za škodu, a to:

---

¹⁴³ Srov. § 228 TŘ.

¹⁴⁴ Srov. § 229 odst. 1 a 3 TŘ.

¹⁴⁵ Srov. § 229 odst. 2 TŘ.

- a) odpovědnost za škodu způsobenou jinému zaviněným protiprávním úkonem upravenou v § 420 OZ, která sjednocuje odpovědnost fyzické a právnické osoby v jednu obecnou skutkovou podstatu odpovědnosti za zaviněný protiprávní úkon s principem předpokládaného (presumovaného) zavinění, a
- b) odpovědnost za škodu způsobenou jinému provozní činností upravenou v § 420a OZ, která byla systematicky zařazena pod obecnou odpovědnost, avšak ve skutečnosti tvoří jeden z dalších zvláštních případů objektivní odpovědnosti za škodu; cílem zákonodárce zřejmě bylo, aby i tento případ odpovědnosti za škodu plnil funkci obecné objektivní odpovědnosti za škody způsobené v nejrůznějších provozech, které nejsou kryty žádným ze zvláštních případů objektivní odpovědnosti za škodu.

Do systému obecné odpovědnosti za škodu by mělo být správně zařazeno i ustanovení § 424 OZ upravující odpovědnost za škodu způsobenou úmyslným jednáním proti dobrým mravům. Toto ustanovení totiž svou podstatou jen rozšiřuje obecnou odpovědnost za škodu podle § 420 OZ založenou na principu zavinění, avšak ze systematického hlediska je opět nedůsledně zařazeno mezi zvláštní případy odpovědnosti za škodu.

Výše uvedené dvě skutkové podstaty obecné odpovědnosti za škodu se tak uplatní všude tam, kde určité způsobení škody není zahrnuto (ať v občanském zákoníku či ve zvláštním zákoně) pod některý ze zvláštních případů odpovědnosti za škodu. Bude – li však v určitém případě možné postupovat jak podle obecného ustanovení § 420 OZ, tak i podle zvláštní úpravy, je na poškozeném, o které zákonné ustanovení opře svůj nárok.

3.1.1 Odpovědnost za škodu způsobenou zaviněným protiprávním úkonem

K naplnění obecné odpovědnosti fyzické či právnické osoby za škodu způsobenou zaviněným protiprávním úkonem podle § 420 OZ je ze zákona vyžadována existence následujících předpokladů:

- a) protiprávního úkonu
- b) škody
- c) příčinné souvislosti mezi a) a b)

d) zavinění¹⁴⁶.

Předpoklady uvedené pod body a) až c) výše jsou svou povahou objektivní, zatímco předpoklad pod bodem d) je subjektivní povahy. V případě, že všechny výše uvedené předpoklady jsou v konkrétním případě naplněny, vznikne bez dalšího odpovědnost za škodu, přičemž se jedná o odpovědnost podle § 420 OZ, tedy o odpovědnost subjektivní, resp. odpovědnost za zaviněný protiprávní úkon.

Z uvedeného vyplývá, že případné následné rozhodnutí soudu o způsobené škodě a její výši má pouze deklaratorní povahu, nikoli konstitutivní. Dále platí, že pokud škůdce způsobením škody současně naplnil znaky trestního činu a byl trestním soudem odsouzen, je soud v následném občanskoprávním řízení tímto pravomocným odsuzujícím rozsudkem (výrokem o vině) vázán ve smyslu § 135 o.s.ř. Současně je soud v občanskoprávním řízení vázán také tím **(i)** jaký skutek se stal, **(ii)** kdo jej spáchal a **(iii)** jaká újma na zdraví byla v příčinné souvislosti s tímto skutkem poškozenému způsobena. Tato vázanost soudu však platí pouze v případě, pokud jsou ve výrokové části odsuzujícího trestního rozhodnutí podrobně popsána konkrétní zranění, jež poškozený v příčinné souvislosti s jednáním odsouzeného škůdce utrpěl. Konečně je soud v rámci občanskoprávního řízení vázán rozhodnutím trestního soudu i v otázce zavinění. Soudy v občanskoprávním řízení však nejsou vázány výší škody, pokud je tato v trestním rozsudku uvedena, i kdyby zde byla přesně vyčíslena, stejně jako nejsou vázány tím, jaká byla poškozenému přiznána náhrada škody v adhezním řízení, pokud poškozený tvrdí, že utrpěl škodu vyšší¹⁴⁷.

Pokud jde první výše uvedený předpoklad odpovědnosti za škodu podle § 420 OZ, tedy o protiprávní úkon, představuje protiprávnost úkonu rozpor tohoto úkonu fyzické osoby či činnosti právnické osoby s objektivním právem jako jednotným celkem. O protiprávní úkon se jedná tehdy, pokud tento úkon či tato činnost buď přímo porušuje imperativní normu (přikazující či zakazující) nebo jí obchází.

---

¹⁴⁶ Srov. stanovisko Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24.10.1979, sp.zn.: Cpj 35/78; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 9-10/1979.

¹⁴⁷ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 20.5.1976, sp.zn.: Tz 88/76; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 27/1977.

Podle § 420 OZ spočívá protiprávnost úkonu v porušení právní povinnosti, přičemž není rozhodné, zda se jedná o smluvní právní povinnost (tj. porušení právní povinnosti vyplývající ze smlouvy s následkem smluvní odpovědnosti) nebo o povinnost zákonnou, tedy mimosmluvní (tj. porušení povinnosti vyplývající ze zákona s následkem mimosmluvní – deliktní odpovědnosti).

Podle soudní praxe se porušením právní povinnosti jako předpokladu odpovědnosti za škodu podle § 420 odst. 1 OZ rozumí rozpor mezi tím, jak fyzická či právnická osoba skutečně jednala (příp. opomněla jednat), a tím, jak jednat měla, aby dostála svým povinnostem¹⁴⁸. Porušení právní povinnosti ve smyslu § 420 OZ představuje také úkon, který je v rozporu s § 415 OZ, tedy porušuje obecnou prevenční povinnost. Protiprávní úkon přitom, jak bylo uvedeno výše, může spočívat jak v jednání, tak i v opomenutí.

Důležité je zdůraznit, že protiprávnost se nepředpokládá. Poškozený tedy nese povinnost tvrzení, břemeno tvrzení, povinnost důkazní a důkazní břemeno k prokázání protiprávnosti úkonu.

Pokud jde o škodu jako další předpoklad vzniku odpovědnosti za škodu podle § 420 OZ, pak je důležité uvést, že škoda představuje majetkovou újmu, která nastala v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi¹⁴⁹. Současně se však formou peněžité náhrady (satisfakce) nahrazují (zmírňují) i některé újmy nemajetkové povahy, které tak podle stávající právní úpravy tvoří neoddělitelnou součást náhrady škody (jedná se o vytrpěné bolesti, ztížení společenského uplatnění a jednorázové odškodnění při usmrcení podle § 444 OZ). Tyto nemajetkové újmy se tedy zmírňují výlučně v penězích, což představuje podstatný rozdíl oproti § 13 OZ, který jako odškodnění na prvním místě uvádí morální – nepeněžitou satisfakci a teprve za podmínek uvedených v odstavci 2 zmíněného ustanovení, tedy tam, kde se nejeví morální satisfakce již postačující, připouští ustanovení náhradu škody v podobě peněžitého zadostiučinění.

---

¹⁴⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15.6.2011, sp.zn.: 25 Cdo 2382/2010; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

¹⁴⁹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16.6.2011, sp.zn.: 25 Cdo 2041/2009; dostupné také na WWW: www.nsoud.cz.

V souladu s § 442 odst. 1 OZ se nahrazuje skutečná škoda (damnum emergens) i ušlý zisk (lacrum cessans). Skutečnou škodou se podle soudní praxe rozumí taková újma, která znamená zmenšení majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí a která představuje majetkové hodnoty, jež je třeba vynaložit k uvedení věci do předešlého stavu¹⁵⁰. Naproti tomu ušlý zisk je újmou spočívající v tom, že u poškozeného nedojde v důsledku škodné události k rozmnožení majetkových hodnot, ač se to dalo očekávat s ohledem na pravidelný běh věci¹⁵¹.

Také ohledně prokázání škody, tedy jejího vzniku a její výše, spočívá povinnost tvrzení, břemeno tvrzení, povinnost důkazní a důkazní břemeno na poškozeném.

Co se týče vztahu mezi náhradou škody a smluvní pokutou, pak platí (pokud mezi stranami není sjednáno něco jiného), že při porušení smluvní povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta, není věřitel oprávněn požadovat náhradu škody, protože způsobená škoda je paušálně uhrazena právě sjednanou smluvní pokutou - jedná se o tzv. paušalizovanou náhradu škody. Současně se věřitel může domáhat náhrady škody převyšující smluvní pokutu domáhat tehdy, pokud je toto mezi účastníky sjednáno¹⁵².

Ve vztahu náhrady škody k úrokům z prodlení platí, že při prodlení s peněžitým dluhem lze náhradu škody požadovat jen potud, pokud není kryta úroky z prodlení, resp. poplatkem z prodlení¹⁵³.

Co se týče dalšího předpokladu vzniku odpovědnosti za škodu, konkrétně příčinné souvislosti neboli kauzálního nexu, předpokládá tento existenci vztahu příčiny a následku mezi protiprávním úkonem a škodou¹⁵⁴. Subjekt tedy může být v konkrétním případě odpovědný za škodu pouze tehdy, pokud právně významná – relevantní občanskoprávní příčina (tj. protiprávní úkon) způsobí právně významný – relevantní občanskoprávní následek (tj. škodu). Příčinná souvislost je tedy nezbytným předpokladem odpovědnosti za škodu bez ohledu na to, zda se jedná o odpovědnost

---

¹⁵⁰ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16.6.2011, sp.zn.: 25 Cdo 2041/2009; dostupné také na WWW: www.nsoud.cz

¹⁵¹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.1.2009, sp.zn.: 25 Cdo 3586/2006; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

¹⁵² Srov. § 545 odst. 2 OZ

¹⁵³ Srov. § 519 OZ.

¹⁵⁴ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.11.2011, sp.zn.: 25 Cdo 133/2010; dostupné také na WWW: www.nsoud.cz.

objektivní či subjektivní. Povinnost tvrzení, břemeno tvrzení, důkazní povinnost a důkazní břemeno tíží opět poškozeného.

Konečně poslední a současně jediný subjektivní předpoklad vzniku odpovědnosti za škodu, tj. zavinění, představuje vnitřní, psychický vztah jedajícího, tj. škůdce (fyzické či právnické osoby) k protiprávnímu úkonu a k výsledku tohoto jednání, tedy ke škodě¹⁵⁵. Co se týče jednotlivých forem zavinění, platí, že zavinění ve formě úmyslu (přímého či nepřímého) musí být škůdci poškozeným vždy prokázáno. Naproti tomu nedbalost, konkrétně nedbalost nevědomá, se u škůdce podle § 420 odst. 3 OZ předpokládá (presumuje). Tato presumpce (domněnka) spočívá v tom, že za situace, kdy určitá osoba způsobí porušením právní povinnosti škodu, a tato osoba (škůdce) je zletilá a netrpí duševní poruchou, vychází se z toho, že tato osoba měla i své psychické vlastnosti vyvinuté natolik, že byla schopna rozeznat (předvídat) následky svého chování a zároveň je ovládat, tudíž takto protiprávně způsobenou škodu i zavinila.

Je tedy na škůdci, aby následně prokázal, že porušení právní povinnosti nezavinil, tedy že na jeho straně není dána ani nevědomá nedbalost. Tímto způsobem je tedy škůdci dána možnost se vyvinít (exkulповat). Škůdce se vyviní zpravidla v těch případech, kdy si škodu způsobil sám poškozený nebo ji způsobil třetí osoba, případně došlo ke škodě náhodou, přičemž škůdce k ní nedal ze svého zavinění žádný podnět.

Posuzování a hodnocení zavinění škůdce má z hlediska odpovědnosti za škodu podle § 420 OZ zvláštní význam. Při hodnocení zavinění škůdce se používá objektivní měřítko, které však musí být uplatněno konkrétně (k určité situaci) a diferencovaně (k určité osobě a jejímu postavení).

Z judikaturní praxe lze uvést konkrétní příklady odpovědnosti za škodu podle § 420 OZ. Jedná se např. o odpovědnost chodce za škodu na vozidle, k níž došlo při střetu chodce s vozidlem¹⁵⁶, nebo odpovědnost zhotovitele, který na základě smlouvy o úpravě věci vadně provedl vnější omítku domu, čímž způsobil poškození domu¹⁵⁷, či

---

¹⁵⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.11.2011, sp.zn.: 25 Cdo 3550/2009; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

¹⁵⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.5.2003, sp.zn.: 25 Cdo 43/2002; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

¹⁵⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10.4.2003, sp.zn.: 25 Cdo 1849/2001;

odpovědnost správce konkursní podstaty (resp. s účinností od 1.1.2008 insolvenčního správce) za škodu způsobenou účastníkům konkursního (resp. s účinností od 1.1.2008 insolvenčního) řízení, příp. třetím osobám v důsledku porušení povinností uložených mu zákonem nebo soudem¹⁵⁸. Jako případ odpovědnosti za škodu podle § 420 OZ by se posoudil také případ, kdy ke škodě došlo sice náhodou, avšak škůdce dal k této náhodě ze svého zavinění podnět.

Druhý odstavec § 420 OZ představuje zvláštní úpravu odpovědnosti za škodu v případech, kdy právnické či fyzické osoby (např. manažeři) používají ke své činnosti (např. k provedení zakázky, opravy či úpravy na základě převzatého smluvního závazku) jiné osoby, konkrétně své zaměstnance, členy, příp. další osoby (např. pomocníky), a tyto osoby při uskutečňování této činnosti způsobí poškozenému škodu zaviněným protiprávním úkonem. Tuto situaci řeší § 420 odst. 2 OZ tak, že se v tomto případě jedná o přímou odpovědnost právnické či fyzické osoby vůči poškozenému, přičemž není rozhodné, zda byl k plnění činnosti fyzické či právnické osoby použit zaměstnanec, příp. člen, nebo ten, kdo plnil činnost na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr. Je tedy irelevantní, jaký vnitřní právní poměr existuje mezi právnickou či fyzickou osobou na jedné straně a použitou osobou na straně druhé.

Právnická nebo fyzická osoba se v tomto případě zproští své odpovědnosti za způsobenou škodu pouze tehdy, pokud prokáže, že protiprávně způsobenou škodu nezavinila, tj. pokud by se vyvinila. Toto vyvinění podle soudní praxe spočívá v prokázání nedostatku zavinění na straně tzv. použitých osob (zaměstnanců, členů, atd.) při činnosti právnické či fyzické osoby, přičemž na závěr o odpovědnosti právnické osoby (v případě zavinění použité osoby) nemá vliv prokázání skutečnosti, že tato právnická či fyzická osoba nemohla škodě zabránit ani při vynaložení veškeré péče, kterou na ni bylo možno za daných podmínek konkrétního případu spravedlivě požadovat¹⁵⁹.

---

dostupný také na a WWW: www.nsoud.cz.

¹⁵⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12.3.2003, sp.zn.: 25 Cdo 2123/2001; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

¹⁵⁹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18.11.1970, sp.zn.: Cpj 87/70; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 55/1971.

I když použité osoby poškozenému samy za škodu podle § 420 odst. 1 OZ neodpovídají a za takto způsobenou škodu odpovídá výlučně právnická nebo fyzická osoba, která tyto osoby ke své činnosti použila, má tato právnická nebo fyzická osoba právo uplatnit vůči zaměstnancům postih (tzv. regres) podle pracovněprávních předpisů a vůči ostatním použitým osobám postih podle § 440 OZ.

Právnická osoba nebo fyzická osoba však nebude odpovědná za škodu způsobenou tzv. použitými osobami ve smyslu § 420 odst. 2 OZ v případech tzv. vybočení neboli excesu, tedy pokud použitá osoba vykročí z rámce činnosti fyzické či právnické osoby, tj. začne vykonávat činnost pouze ve svém výlučném osobním zájmu bez jakéhokoliv vztahu k právnické či fyzické osobě a její činnosti. V takovém případě se totiž již nejedná o její použití při plnění činnosti právnické či fyzické osoby, a tedy ani o případ odpovědnosti podle § 420 odst. 2 OZ. Uvedené vybočení se přitom posuzuje z hlediska objektivního i subjektivního. Podle soudní praxe¹⁶⁰ je pro posouzení, zda byla škoda způsobena v rámci činnosti fyzické osoby či právnické osoby jejím zaměstnancem rozhodující místní, časový, a především věcný (vnitřní, účelový) vztah činnosti, při níž byla škoda způsobena, k provozní (obchodní) činnosti zaměstnavatele, tedy zda objektivně šlo o činnost konanou pro zaměstnavatele, byť bez jeho příkazu, pouze na základě vlastního rozhodnutí.

V případě excesu použité osoby tak bude poškozenému za takto vzniklou škodu odpovídat přímo tato použitá osoba, na jejíž straně je dána odpovědnost za vlastní zaviněný protiprávní úkon. Tento závěr je poměrně logický a přiměřený, jelikož při nepřipuštění excesu by právnická nebo fyzická osoba jako podnikatel odpovídala obecně stejně přísně jako provozovatel za provoz zvláštní riskantní činnosti, což by s ohledem na poměrně závažné důsledky nebylo opodstatněné.

3.1.2 Odpovědnost za škodu způsobenou jinému provozní činností

Odpovědnost fyzické nebo právnické osoby za škodu způsobenou jinému její provozní činností podle § 420a OZ vzniká za splnění těchto podmínek:

---

¹⁶⁰ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.8.2005, sp.zn.: 25 Cdo 482/2005; dostupné také na WWW: www.nsoud.cz

- existence události vyvolané provozní činností:
  - provozní činností se rozumí soustavně prováděná činnost, která je organizována právnickou nebo fyzickou osobou (podnikatelem) v určitém provozu, a která - i když nebyla vymezena v jejím předmětu činnosti – je součástí jejího provozu a faktické činnosti; předpokladem odpovědnosti podle § 420a OZ tak není porušení právní povinnosti, nýbrž určitá zákonem kvalifikovaná skutečnost (škodní událost), která byla příčinou vzniku škody¹⁶¹;
  - provozní činností ve smyslu § 420a OZ však je (s ohledem na zvýšenou ochranu zájmů poškozených osob před hrozícími riziky) každá fakticky a soustavně vykonávaná činnost spojená s provozem právnické či fyzické osoby, a to bez ohledu na to, zda jde o činnost povolenou či nikoliv;
  - ustanovení § 420a odst. 2 OZ dokonce taxativně vymezuje, kdy je škoda způsobena provozní činností, přičemž se jedná o případy, kdy je škoda způsobena, **(i)** samostatnou činností, která má provozní povahu ve výše uvedeném smyslu (např. únik chlóru při provozní činnosti chemického podniku) nebo věcí použitou při činnosti, **(ii)** fyzikálními, chemickými, příp. biologickými vlivy provozu na okolí, přičemž se mají na mysli vlivy úředně nepovolené, příp. vlivy sice úředně povolené, ale překračující jejich povolený rozsah, **(iii)** oprávněným (legálním) prováděním či zajišťováním prací v rámci provozu, jimiž je způsobena jinému škoda na nemovitosti (tedy nikoli na jiné věci) nebo je mu podstatně ztíženo či znemožněno užívání nemovitosti (např. obchodní společnost, která provádí zemní práce, narušila svými postupy základy stavby určité fyzické osoby; prováděné podzemní práce měly za následek popraskání fasády budovy stojící na povrchu pozemku);
  - podle soudní praxe¹⁶² není pro vznik odpovědnosti za škodu podle § 420a OZ významné, zda byla škoda způsobena osobně odpovědným subjektem (fyzickou

---

¹⁶¹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14.4.2011, sp.zn.: 25 Cdo 1315/2010; dostupné také na WWW: www.nsoud.cz.

¹⁶² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22.11.2000, sp.zn.: 25 Cdo 1695/98; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

či právníčkou osobou, příp. jejími zaměstnanci) nebo jinou osobou, kterou provozovatel při své činnosti použil;

- důležité je upozornit na skutečnost, že pod právní režim § 420a OZ nespádají provozy, kde je odpovědnost za škodu upravena zvlášť (např. provoz dopravních prostředků podle § 427 OZ, provoz zvlášť nebezpečný podle §432 OZ, provoz spojený s vnášením, umístováním či odkládáním věcí podle § 433 OZ);
- současně je dle soudní praxe¹⁶³ vyloučen také provoz zdravotnického zařízení, vznikne-li újma na zdraví pacienta, která má příčinu v lékařském zákroku, resp. ve způsobu jeho technicky nesprávného provedení (zákrok non lege artis); v těchto případech nelze vzniknou újmu posuzovat jako škodu způsobenou samotnou provozní činností jako celku podle § 420a OZ, nýbrž je nutno s ohledem na protiprávní povahu konkrétního lékařského zákroku postupovat podle § 420 OZ.

- způsobení škody;
- příčinná souvislost mezi provozní činností a způsobenou škodou.

S ohledem na skutečnost, že ustanovení § 420a OZ nevyžaduje na straně provozovatele provozní činnosti ke vzniku jeho odpovědnosti za škodu existenci zavinění ani porušení právní povinnosti, jedná se o objektivní odpovědnost. Riziko škod způsobených provozní činností tak nese vždy její provozovatel, přičemž se vychází ze zásady, že je to právě provozovatel, kdo má z provozní činnosti užitek a prospěch, tudíž je přiměřené, aby nesl i riziko škod spojené s touto provozní činností.

Soudní praxe¹⁶⁴ je za jedno v tom, že odpovědným subjektem za škodu způsobenou provozní činností je ten, kdo škodu způsobil, bez ohledu na to, zda byl poškozený se škůdcem ve smluvním vztahu či nikoliv. Tato právní úprava tak má za cíl zabezpečit zvýšenou ochranu před riziky různých provozních činností.

Přestože se v případě odpovědnosti podle § 420a OZ se jedná o odpovědnost objektivní, může se provozovatel této odpovědnosti částečně nebo úplně zprostit

---

¹⁶³ Srov. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17.9.1997, sp.zn.: 25 Co 167/97; publikovaný v Právních rozhledech 2/1998, s. 98.

¹⁶⁴ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13.11.2003, sp.zn.: 25 Cdo 1006/2002; dostupné také na WWW: www.nsoud.cz.

(liberovat) tehdy, jestliže prokáže, že škoda byla způsobena neodvratitelnou událostí, která nemá původ v provozu, anebo vlastním jednáním poškozeného¹⁶⁵. Za neodvratitelnou událost přitom můžeme označit skutečnost na právní lidské vůli nezávislou, kterou provozovatel nemohl (neměl možnost) odvrátit (s ohledem na její povahu, rozsah nebo bezprostřednost) ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze - objektivně a zároveň konkrétně diferencovaně posuzováno - na něm požadovat¹⁶⁶. Neodvratitelnou událostí tak může být nejen určitá živelní pohroma (např. zemětřesení, povodeň), nýbrž i neodvratitelné jednání třetí osoby. Současně platí, že událost nesmí mít svůj původ v provozu, tzn. musí se jednat o vnější zásah s provozem nesouvisející (není proto událostí mimo provoz, dojde – li k samovznícení uskladněných hořlavých látek v rámci provozu)¹⁶⁷.

Co se týče vlastního jednání poškozeného, platí, že se nemusí jednat o jeho zaviněné jednání, ale stačí prosté spolupůsobení poškozeného neboli chování, které je v příčinné souvislosti se vzniklou škodou. Bylo-li však jednání poškozeného jen jednou z příčin škody a další příčina spočívá v provozní činnosti provozovatele, nese poškozený škodu jen poměrně a částečně za ní odpovídá i provozovatel¹⁶⁸.

Povinnost tvrzení, břemeno tvrzení, důkazní povinnost a důkazní břemeno ohledně obou uvedených liberačních důvodů leží na provozovateli.

3.2 Případy zvláštní odpovědnosti za škodu

3.2.1 Odpovědnost za škodu na převzaté věci

V případě, že právnická nebo fyzická osoba převezme od jiného věc, jež je předmětem jejího smluvního závazku (např. převzetí šatů k chemickému vyčištění,

---

¹⁶⁵ Srov. § 420a odst. 3 OZ.

¹⁶⁶ K povaze neodvratitelné události nemající svůj původ v provozu srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.8.2011, sp.zn.: 25 Cdo 4178/2008; dostupné také na WWW: www.nsoud.cz.

¹⁶⁷ FIALA, Josef; HURDÍK, Jan; KORECKÁ, Věra. Občanský zákoník – komentář. Část VI. Hlava II. Odpovědnost za škodu. Oddíl I. Obecná odpovědnost. § 420a. Praha: ASPI- Původní nebo upravené textace pro ASPI. r.1999.

¹⁶⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25.5.2000, sp.zn.: 25 Cdo 890/2000; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

převzetí hodinek k opravě), odpovídá podle § 421 OZ za poškození, ztrátu nebo zničení takto převzaté věci, ledaže by ke škodě došlo i jinak.

Účelem této právní úpravy odpovědnosti za škodu je zabezpečit účinnou právní ochranu tomu, kdo určitou věc na základě uzavřeného smluvního závazku svěřil jinému a nemá možnost ji sám opatrovat a chránit.

Ustanovení § 421 OZ stanoví následující předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu:

- převzetí movité věci, jež je předmětem smluvního závazku:
  - převzetí věci odpovědným subjektem znamená, že odpovědný subjekt bude mít věc dočasně ve své faktické moci (detenci); takto lze převzít pouze movitou věc;
  - podle soudní praxe¹⁶⁹ však převzatou věcí může být i kuň převzatý na základě smlouvy do tréninku, ošetřování, krmení a do celkové péče, k jehož zranění či úhynu později došlo; naopak o převzetí věci se nejedná při úplatném poskytnutí uzamykatelných úložných skříněk (např. na nádražích, v obchodních domech)¹⁷⁰;
  - u převzaté věci není rozhodné, zda jde o věc, které se má smluvně převzatý závazek týkat přímo (např. oprava či úprava věci) nebo o věc, která jinak slouží ke splnění závazku (např. určitý doklad převzatý ke splnění závazku);
  - osobou oprávněnou uplatnit nárok na náhradu škody podle § 421 OZ je ten, kdo věc smluvně předal jinému, a to i kdyby nebyl jejím vlastníkem¹⁷¹; vůči vlastníku věci, který není smluvní stranou smlouvy spojenou s převzetím věci, bude provozovatel odpovídat podle obecné odpovědnosti za škodu podle § 420 OZ, případně podle § 420a OZ¹⁷².
- zákonem předvídaná škodní událost:

---

¹⁶⁹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17.6.2004, sp.zn.: 25 Cdo 2109/2003; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

¹⁷⁰ Srov. stanovisko Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25.8.1983, sp.zn.: Cpj 318/82; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 33/1983.

¹⁷¹ Srov. rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 12.11.1965, sp.zn.: 8 Co 293/65; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 29/1965.

¹⁷² Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20.10.1988, sp.zn.: Cpj 39/88; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 12/1989.

- jedná se o událost, která nastala v časovém rozmezí od převzetí věci do doby, kdy věc byla vrácena, resp. měla být vrácena, a která vyvolala škodu spočívající buď v poškození převzaté věci (tj. ve snížení, resp. ve znehodnocení užitných vlastností věci), nebo ve ztrátě převzaté věci (tj. v nemožnosti vrátit věc, o které se neví, kde se nachází, popř. zda ještě vůbec existuje), případně ve zničení převzaté věci (tj. věc již neexistuje);
- přitom není relevantní, zda k poškození, ztrátě či zničení věci došlo v důsledku protiprávního úkonu, úmyslně či z nedbalosti, jelikož se v daném případě jedná o objektivní odpovědnost, tedy se nevyžaduje zavinění odpovědného subjektu ani protiprávnost;
- judikatura v této souvislosti dovodila, že pojem události, z níž škoda vznikla, zahrnuje nejen protiprávní úkon či právně kvalifikovanou událost, které vedly ke vzniku škody, ale i vznik škody samotné¹⁷³.
- odpovědný subjekt, tedy ten, kdo od jiného převzal věc, se však může zprostit své odpovědnosti za škodu (liberovat), pokud prokáže, že by ke škodě na věci došlo i jinak, tedy i v případě, pokud by k převzetí věci za účelem splnění závazku nedošlo; důvodem vzniku škody na věci by pak mohly být buď (i) vnitřní příčiny spočívající v povaze samotné věci nebo v její vadě, takže by škodě nemohl zabránit ani ten, kdo věc jinému ke splnění závazku předal (např. kazivost nebo přirozené opotřebení věci, vady balení nebo zpracování), nebo (ii) vnější příčiny (např. živelná pohroma jako požár, povodeň, zemětřesení);
- povinnost tvrzení, břemeno tvrzení, důkazní povinnost a důkazní břemeno k prokázání liberačního důvodu tíží toho, kdo věc ke splnění smluvního závazku převzal;
- kromě výše uvedeného liberačního důvodu přichází v úvahu také obecně se uplatňující liberační důvod, a sice spoluzavinění samotného poškozeného ve smyslu § 441 OZ;
- konečně může nastat i situace, kdy ten, kdo od jiného převzal věc, jež má být předmětem závazku, nebude odpovídat za škodu vzniklou na převzaté věci, a to

---

¹⁷³ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.5.1990, sp.zn.: 1 Cz 20/90; dostupné v Původních nebo upravených textech pro ASPI.

tehdy, pokud se poškozený rozhodne, že uplatní nárok na náhradu škody po výrobci jiné věci podle zákona č. 59/1998 Sb.¹⁷⁴; jakmile však poškozený uplatní nárok na náhradu škody proti výrobci jiné věci, nemůže již uplatnit nárok na náhradu škody proti tomu, kdo věc převzal za účelem splnění závazku¹⁷⁵.

- příčinná souvislost mezi převzetím věci a vznikem škody:
  - příčinná souvislost je dána tehdy, pokud škodní událost, resp. škoda, vznikla následkem převzetí věci osobou určenou ke splnění smluvního závazku.

Odpovědným subjektem za škodu podle § 421 OZ vůči poškozenému je fyzická či právnická osoba, která věc ke splnění smluvního závazku převzala. Ostatní osoby, tedy zaměstnanci, členové, a další osoby použité tím, kdo věc ke splnění smluvního závazku převzal, vůči poškozenému přímo neodpovídají, avšak následný regres odpovědné osoby vůči těmto osobám zůstává nedotčen.

Vzhledem k tomu, že odpovědnost podle § 421 OZ představuje zvláštní druh odpovědnosti za škodu, má tato přednost před použitím obecné (generální) odpovědnosti podle § 420 OZ (*lex specialis derogat generali*). Naproti tomu má ustanovení § 421 OZ obecnou povahu vůči úpravě převzetí věci na základě smlouvy o přepravě podle § 764 OZ, která se z důvodu speciality použije přednostně. Totéž platí o odpovědnosti dopravce za škodu na přepravované zásilce podle § 769 OZ.

3.2.2 Odpovědnost za škodu způsobenou okolnostmi, které mají původ v povaze přístroje nebo jiné věci, jichž bylo při splnění závazku použito

Tento druh odpovědnosti představuje přísnou odpovědnost založenou na objektivním principu, tedy bez ohledu na zavinění odpovědného subjektu, a to z důvodu zvýšeného nebezpečí pro okolí v podobě škody, která může vzniknout při plnění některých závazků právnickou nebo fyzickou osobou jako podnikateli, a která má svůj

---

¹⁷⁴ Podle § 1 zákona č. 59/1998 Sb. totiž dojde - li v důsledku vady výroku ke škodě mimo jiné i na jiné věci než je vadný výrobek, odpovídá výrobce za vzniklé škody, jestliže poškozený prokáže vadu, vzniklou škodu a příčinnou souvislost mezi nimi.

¹⁷⁵ Podle § 10 odst. 2 zákona č. 59/1998 Sb. může poškozený podle své volby uplatnit nárok na náhradu škody buď proti výrobci podle tohoto zákona, nebo podle obecné úpravy odpovědnosti za škodu.

původ buď v povaze přístroje anebo v povaze jiných věcí, které byly při plnění těchto závazků použity jako prostředky.

V daném případě se dokonce jedná o zvlášť zpřísněnou odpovědnost v tom smyslu, že za splnění níže uvedených předpokladů není, na rozdíl od obecné odpovědnosti podle § 420 OZ nebo odpovědnosti podle § 421 OZ, připuštěn žádný (speciálně) stanovený zprošťující (liberační) důvod.

Podle § 421a OZ odpovídá příslušná právnická nebo fyzická osoba podnikatel za vzniklou škodu při splnění následujících předpokladů:

- existence škodní události:
  - škodní událost v daném případě představuje událost (okolnost), která má svůj původ v povaze přístroje nebo jiné věci, jichž bylo použito jako prostředků při plnění závazku a která vyvolala škodu;
  - soudní praxe¹⁷⁶ vykládá pojem přístroje nebo věci, jichž bylo použito k plnění závazku, velmi široce, když konstatovala, že jej nelze omezovat na věci použité při vlastním procesu plnění závazku, ale i na věci a přístroje, jež s ním pouze souvisí;
  - podle soudní praxe se tak o odpovědnost podle § 421a OZ jedná i v případě škody vzniklé použitím nesterilní injekční jehly při léčebním zákroku¹⁷⁷ nebo škody způsobené rozlomením židle v pohostinské nebo holičské provozovně¹⁷⁸;
  - v praxi se často jedná o případy, kdy událost má svůj původ v selhání či vadnosti, resp. v jiném nedostatku vlastnosti použitého přístroje (např. ve vadnosti elektrického přístroje, zubní vrtačky, kosmetického přípravku nebo léku); vadnost nebo jiný nedostatek použitého přístroje ovšem nejsou podmínkou odpovědnosti za škodu, jelikož odpovědný subjekt odpovídá za škodu i tehdy, jestliže příčina vzniku škody spočívá v samotné povaze použitého

---

¹⁷⁶ Srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.5.1997, sp.zn.: 2 Cdon 961/96; uveřejněno v Právních rozhledech v čísle vydání 10, ročník 1997, s. 531.

¹⁷⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.9.2006, sp.zn.: 25 Cdo 508/2005; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

¹⁷⁸ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.10.1984, sp.zn.: 1 Cz 40/84; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 15/1986.

přístroje, která obvykle vznik škody nevyvolává, ale v konkrétním případě jej vyvolala¹⁷⁹;

- z uvedeného je zřejmé, že není relevantní, zda se jedná o událost pravidelně či nepravidelně se vyskytující; proto se odpovědnost za škodu posoudí podle § 421a OZ i v případě atypické, neočekávané alergické reakce ošetřovaného na podaná bezvadná léčiva¹⁸⁰; stejně tak je nerozhodná vědomost či nevědomost toho, kdo za škodu odpovídá, o možnosti škodlivého působení konkrétní události;
- tento druh odpovědnosti za škodu tak bude zpravidla využíván ve zdravotnictví (vyjma případů, kdy škoda nemá svůj původ v povaze přístroje či jiné věci, nýbrž příčinou škody je nesprávně provedený zdravotnický zákrok- tzv. postup non lege artis, přičemž v tomto případě bude zdravotnické zařízení odpovídat podle § 420 OZ) nebo při poskytování sociálních, veterinárních či jiných biologických služeb, jak je ostatně zřejmé z ustanovení § 421a odst. 2 OZ;

- vznik škody;
- příčinná souvislost mezi škodní událostí (okolností) a vznikem škody.

Subjektem této přísné objektivní odpovědnosti podle § 421a OZ je ten, jehož závazek byl použitým přístrojem či jinou věcí jako prostředků plněn a z jejichž použití vznikla škoda. To znamená, že není rozhodné, kdo s přístrojem nebo s jinou věcí, jejichž použitím došlo ke škodě, nakládal, tj. zda to byl zaměstnanec odpovědného subjektu či jiná osoba použitá při plnění závazku. Současně není rozhodné ani to, zda měl odpovědný subjekt použitý přístroj či věc ve svém vlastnictví nebo je měl vypůjčené, příp. v nájmu.

Jediný zprošťující (liberační) důvod, který u tohoto druhu odpovědnosti za škodu přichází v úvahu, je obecně se uplatňující liberační důvod, a tedy spoluzavinění poškozeného podle § 441 OZ.

---

¹⁷⁹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 4.8.1986, sp.zn.: Cpj 44/85; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 2/1987.

¹⁸⁰ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 20.12.1974, sp.zn.: 1 Cz 110/74; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 9/1977.

V případě, že v důsledku okolností, jež mají původ v povaze přístroje či jiné věci použité při plnění závazku, dojde k poškození, ztrátě nebo zničení věci, kterou poškozený předal provozovateli přístroje (např. v důsledku vady přístroje byla zničena obuv, jež měla být opravena), posoudí se odpovědnost provozovatele podle ustanovení § 421 OZ, které je speciální vůči § 421a OZ. To platí i v případě, kdy byla věc poškozena, zničena nebo ztracena v důsledku vady jiného výrobku, přičemž poškozený má, jak již bylo uvedeno výše, právo volby, zda svůj nárok na náhradu škodu uplatní vůči výrobcí podle zákona č. 59/1998 Sb., nebo podle obecné úpravy odpovědnosti za škodu v občanském zákoníku.

Nový občanský zákoník širokou úpravu odpovědnosti § 421a OZ opouští a místo ní obsahuje v § 2906 ustanovení o náhradě škody způsobené vadou (tj. nikoli povahou) věci použité při plnění závazku či poskytování biologických služeb.

3.2.3 Odpovědnost za škodu způsobenou úmyslným jednáním proti dobrým mravům

Tento druh odpovědnosti za škodu upravený v § 424 OZ vyžaduje ke svému vzniku naplnění následujících předpokladů:

- jednání (konání či opomenutí) porušující dobré mravy:
  - musí jít o jednání, které v době, kdy bylo uskutečněno, porušuje dobré mravy; vychází se přitom z § 3 odst. 1 OZ, který stanoví, že výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí být v rozporu s dobrými mravy;
  - pojem dobrých mravů není zákonem výslovně definován, obsah tohoto pojmu tedy není přesně ohraničený; lze však shrnout, že dobré mravy představují soubor pravidel chování, jež ukládá v určité době a určitém místě společenská morálka¹⁸¹;
  - nelze však podat nějaký ucelený výčet toho, co všechno se dá pod dobré mravy zahrnout, a to vzhledem k jejich mnohotvárnosti a obsahové pestrosti, jakož i s

---

¹⁸¹ FIALA, Josef; HURDÍK, Jan; KORECKÁ, Věra. Občanský zákoník – komentář. Část VI. Hlava II. Odpovědnost za škodu. Oddíl I. Obecná odpovědnost. § 424. Praha: ASPI- Původní nebo upravené textace pro ASPI. 1999.

ohledem k tomu, že dobré mravy jako projev mravního řádu společnosti se v důsledku společenského rozvoje vyvíjejí a do jisté míry také mění;

- jednání proti dobrým mravům (contra bonos mores) je chápáno například tak, že se jedná o rozpor s pravidly slušnosti, jak je uznávají slušní a spravedlivě smýšlející lidé, případně o zjevnou výstřednost, jež může pobouřit slušného člověka¹⁸².

- vznik škody;
- příčinná souvislost mezi jednáním porušujícím dobré mravy a vzniklou škodou;
- zavinění ve formě úmyslu:
  - z nutnosti existence úmyslu pro vznik odpovědnosti za škodu podle § 424 OZ je zřejmé, že nikoliv každé porušení dobrých mravů, ze kterého vznikla škoda, má za následek vznik odpovědnosti za škodu dle tohoto ustanovení, nýbrž pouze takové, které je úmyslným porušením dobrých mravů;
  - úmysl škůdce, resp. odpovědného subjektu, se však nepředpokládá (nepresumuje), což znamená, že tento úmysl, stejně jako i další předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu, musí prokazovat poškozený¹⁸³.

Příkladem spadajícím pod ustanovení § 424 OZ mohou být případy úmyslného sdělení nesprávné informace, úmyslného poskytnutí špatné rady, lstivého uvedení jiné osoby v omyl, úmyslné – zavrženíhodné zamlčení (opomenutí) určité činnosti, avšak také případy tzv. šikanózního výkonu práva¹⁸⁴, tedy případy, kdy někdo úmyslně uskutečnil výkon svého práva, a to nikoli za účelem, aby dosáhl společensky dovoleného cíle, nýbrž výlučně a hlavně proto, aby dosáhl poškození jiného (jedná se tedy o výkon práva vedený výlučně či hlavně s cílem způsobit jinému škodu).

3.2.4 Odpovědnost za škodu způsobenou těmi, kteří nemohou posoudit následky svého jednání

---

¹⁸² Srov. SALAČ, Josef. Odpovědnost za škodu a její následky v civilním právu. Praha: C.H.Beck, 2000, s. 8.

¹⁸³ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.4.1968, sp.zn.: 3 Cz 17/68; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 34/1969.

¹⁸⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 1.9.2011, sp.zn.: 25 Cdo 3834/2010; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

Ustanovení § 422 OZ upravuje zvláštní druh odpovědnosti za škodu způsobenou nezletilým nebo tím, kdo je v době jejího způsobení postižen duševní poruchou.

Ve výše uvedených případech mohou za vzniklou škodu odpovídat jednak ti, kteří zanedbali dohled (dozor) založený zákonem, úředním rozhodnutím nebo dohodou, a jednak sami nezletilí, nebo sami ti, kteří jsou stíženi duševní poruchou, pokud byli v daném případě schopni ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky.

Osobami, které zanedbali náležitý dohled (dozor), budou především:

- rodiče, přičemž se zásadně jedná o oba rodiče¹⁸⁵, a to bez ohledu na to, zda jsou manželé či nikoliv; bude-li však nezletilé dítě svěřeno soudním rozhodnutím nebo soudem schválenou dohodou pouze jednomu z rodičů, bude z hlediska zanedbání náležitého dohledu, a tím i jeho odpovědnosti, přicházet v úvahu zásadně on;
- v případě, že bude rodič zbaven své rodičovské odpovědnosti, budou osobami, které zanedbali náležitý dohled osvojitelé, budoucí osvojitelé¹⁸⁶, poručník¹⁸⁷, opatrovník¹⁸⁸, pěstouni¹⁸⁹, případně osoby, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy¹⁹⁰;
- manžel (nikoli druh) matky, který žije s dítětem ve společné domácnosti, a to i když není otcem dítěte, jestliže v rámci své zákonné povinnosti¹⁹¹ převzal výslovně nebo mlčky povinnost podílet se na výchově dítěte;
- právnická osoba, která vykonává dohled (trvalý či přechodný) prostřednictvím svých zaměstnanců nebo jiných použitých osob (např. škola, jesle, mateřská škola, psychiatrická zařízení ústavní péče pro osoby stížené duševní poruchou), přičemž poškozenému bude odpovídat přímo tato právnická osoba, nikoli její zaměstnanci nebo jiné použité osoby, které byly pověřené dohledem (tyto osoby

---

¹⁸⁵ Srov. § 34 odst. 1 ZoR.

¹⁸⁶ Srov. § 63 a § 69 ZoR.

¹⁸⁷ Srov. § 78 a násl. ZoR.

¹⁸⁸ Srov. § 83 ZoR.

¹⁸⁹ Srov. § 45a ZoR a § 44 a násl. zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, v platném znění.

¹⁹⁰ Srov. § 45 ZoR.

¹⁹¹ Srov. § 33 ZoR.

však budou odpovídat ve vnitřním vztahu své právnické osobě, a to zejména podle pracovněprávních předpisů).

Ohledně nezletilých¹⁹² (bez ohledu na věk) a těch, kteří jsou postiženi duševní poruchou, platí následující:

- tyto osoby odpovídají za jimi způsobenou škodu pouze za předpokladu, že byly v době způsobení škody schopni posoudit následky svého jednání a zároveň své jednání ovládnout, tedy že byli způsobilí k zavinění (jedná se tedy o tzv. omezenou způsobilost těchto osob k zavinění – na rozdíl od obecné způsobilosti k zavinění);
- nezletilí tak v souladu s výše uvedeným budou odpovídat za škodu např. tehdy, jestliže jsou v době způsobení škody vzhledem ke stavu své psychiky (s přihlédnutím k věku, vzdělání, znalosti atd.) natolik rozumově vyspělí, že mohli za daných okolností konkrétního případu předvídat následky svého jednání a ovládnout je;
- současně také osoba postižená duševní poruchou bude odpovídat za způsobenou škodu, jestliže tato osoba pro její povahu, její trvalost, její vliv na chování atd. jednala v jasném mezidobí (*in lucido intervallo*), tedy v období, kdy byla za daných konkrétních okolností schopna předvídat následky svého jednání a ovládat je¹⁹³;
- pokud se tedy v případě nezletilých nebo osoby postižené duševní poruchou nejedná o výše uvedené případy, nelze je považovat za způsobilé k zavinění a v důsledku toho je činit odpovědnými za způsobenou škodu;
- u osob stížených duševní poruchou přitom není rozhodné, zda jde o duševní poruchu přechodného (např. stav opilosti, stav vyvolaný požitím drog) nebo trvalého rázu, jakož ani to, zda byly zbavené způsobilosti k právním úkonům či nikoliv, případně zda byla jejich způsobilost k právním úkonům omezena.

---

¹⁹² Podle § 8 odst. 2 OZ se zletilostí nabývá zásadně dovršením osmnáctého roku věku; před dosažením tohoto věku se zletilostí nabývá jen uzavřením manželství, přičemž takto nabytá zletilost se neztrácí ani zánikem manželství, ani prohlášením manželství za neplatné.

¹⁹³ KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan a kolektiv. Občanské právo hmotné 2, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006. Hlava dvacátá šestá, Prevence škod a odpovědnost za škody, s. 512. ISBN 80-7357-128-5

Úprava odpovědnosti dohlížejších osob za škodu podle § 422 OZ sleduje dva základní cíle:

1. cíl předcházení – prevence škodám, tj. motivovat dohlížejší osoby pod hrozbou odpovědnosti k náležitému plnění jejich povinností k nezletilým, příp. jiným chráněncům (např. aby se rodiče zajímali o chování, zájmy a záliby dítěte, o jeho činnost ve volném čase¹⁹⁴); a
2. cíl reparační, tj. zabezpečit, aby způsobená škoda byla poškozeným účinně nahrazena dohlížejšími osobami; vychází se přitom z toho, že nezletilí nebo osoby postižené duševní poruchou zpravidla nebudou za způsobenou škodu odpovídat, a pokud ano, nebudou zpravidla způsobilí ze svých majetkových zdrojů poškozenému škodu uhradit.

Dohlížejší osoby, které zanedbaly náležitý dohled nad nezletilými nebo osobami postiženými duševní poruchou, se své odpovědnosti mohou zprostit, pokud prokážou, že náležitý dohled nezanedbaly, tj. mohou se vyvinit (exkulповat), přičemž na nich spočívá povinnost tvrzení, břemeno tvrzení, důkazní povinnost i důkazní břemeno.

Náležitý dohled podle soudní praxe neznamená „*takový dohled, který by byl za normálních okolností osobami dohledem povinnými vykonáván stále, nepřetržitě a bezprostředně („na každém kroku“), neboť v takovém případě by byla zákonem předpokládána možnost zproštění odpovědnosti těchto osob prakticky vyloučena*“¹⁹⁵. Z tohoto hlediska je důležité, aby v konkrétním případě byly zjištěny okolnosti konkrétního případu, které by mohly být významné pro posouzení případného zproštění odpovědnosti dohledem povinných osob, přičemž při úvaze o tom, zda tyto osoby zanedbaly náležitý dohled je nutno vzít zřetel i na některé okolnosti týkající se osoby podléhající dohledu, jako např. na věk, povahové vlastnosti a celkové chování nezletilého dítěte, jakož i okolnosti vzniku škody. Současně soudní praxe dovodila, že „*účinný dohled nad nezletilým neznamená jen bezprostřední zabránění či zákaz určitého*

---

¹⁹⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20.2.2003, sp.zn.: 25 Cdo 1333/2001; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

¹⁹⁵ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17.12.1968, sp.zn.: 3 Cz 57/68; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 4/1970.

*škodlivého jednání, až když k němu již došlo, ale i celkový přístup rodičů k dosavadní výchově nezletilého a jejich výchovné působení k tomu, aby závadné jevy v jeho chování byly odstraněny*¹⁹⁶.

Co se týče náplně náležitého dohledu a míry opatření nad osobou postiženou duševní poruchou, bude jak náplň dohledu, tak míra opatření, jiná než u nezletilého, jelikož zde bude nutno přihlížet zejména k druhu duševní poruchy, k její intenzitě, ke způsobu jejího projevoování navenek atd. Současně je podle soudní praxe nutno posuzovat odpovědnost osoby stížené duševní poruchou z jejího subjektivního hlediska¹⁹⁷.

Jak bylo uvedeno výše, přichází odpovědnost samotných nezletilých nebo osob postižených duševní poruchou v úvahu jen tehdy, pokud byly podle povahy a okolností konkrétního případu v okamžiku způsobení škody schopny posoudit následky svého jednání a zároveň je ovládnout, tedy pokud byly v daném okamžiku způsobení škody způsobitelné k zavinění. V situaci, kdy budou splněny předpoklady odpovědnosti jak u dohlížejících osob, tak u nezletilých, resp. u osob stížených duševní poruchou, odpovídají tyto osoby podle § 422 odst. 1 OZ společně a nerozdílně (solidárně). Podle soudní praxe¹⁹⁸ je solidární odpovědnost rodiče a nezletilého dána například v situaci, kdy rodič nezletilého dítěte nepředpokládal, že nezletilý může vozidlo použít k jízdě a umožnil mu dispozici s vozem tím, že mu v době své nepřítomnosti nechal vůz a klíče volně přístupnými, čímž umožnil nezletilému užití dopravního prostředku, při němž tento způsobil škodu.

Naopak v případě, že budou splněny předpoklady pro vznik odpovědnosti pouze na straně dohlížejících osob nebo pouze na straně nezletilých, resp. osob postižených duševní poruchou, bude poškozenému za škodu odpovídat výlučně buď jen dohlížející osoba anebo jen nezletilý, resp. osoba postižená duševní poruchou.

---

¹⁹⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20.2.2003, sp.zn.: 25 Cdo 1333/2001; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

¹⁹⁷ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 20.7.1984, sp.zn.: 4 Cz 53/84; dostupné v Původních nebo upravených textech pro ASPI.

¹⁹⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23.10.2003, sp.zn.: 25 Cdo 214/2002; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

Z výše uvedeného je zřejmé, že pokud nejsou splněny předpoklady pro vznik odpovědnosti u žádné z uvedených osob, neodpovídá poškozenému za způsobenou škodu nikdo a poškozený si ponese škodu sám. Pokud by naopak nastala situace, kdy je nezletilému způsobena škoda třetí osobou, přičemž rodiče nezletilého zanedbali náležitý dohled, budou za škodu odpovídat jak třetí osoba, tak rodiče nezletilého, a to společně a nerozdílně (solidárně), přičemž se následně vypořádají mezi sebou podle své účasti na způsobení škody v souladu s ustanovením § 439 OZ.

S odpovědností za škodu podle § 422 OZ souvisí i případy, kdy se osoba vlastní vinou (přesněji zaviněním) uvede do stavu, ve kterém není schopna ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky a v tomto stavu způsobí škodu, přičemž jinak je tato osoba plně způsobilá k zavinění. V praxi se bude jednat nejčastěji o případy způsobení škody v opilosti nebo pod vlivem požitých omamných látek a drog. Odpovědnost za takto způsobenou škodu upravuje ustanovení § 423 OZ, jehož cílem je sankcionovat osoby, které se při plném vědomí a vůli samy svým vlastním zaviněním přivedly do stavu, kdy byly zbaveny (alespoň částečně) volného rozhodování anebo rozumového úsudku, a v tomto stavu způsobily škodu¹⁹⁹. Nebylo by totiž přiměřené ani spravedlivé, aby za těchto okolností nesli škodlivé následky poškození. Obzvlášť nepřiměřený by byl tento závěr v případech, kdy se škůdce úmyslně opije jen proto, aby měl více odvahy způsobit zamýšlenou škodu (jedná se o tzv. *actio libera in causa*- tzv. úmyslné svobodné jednání ve své příčině).

I v tomto případě hraje důležitou roli zavinění. Pokud se totiž osoba do stavu, kdy nebyla schopna ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, dostala bez svého zavinění, nebude tato osoba za škodu způsobenou v tomto stavu odpovídat. O takový případ by se jednalo například tehdy, pokud by byla určitá osoba opita svými přáteli (např. přidáním alkoholu do nealkoholického nápoje nebo podstrčením drogy) a v tomto stavu způsobila škodu. Stejně tak osoba, která se uzavře v bytě a opije se, přičemž její přátelé ji ze žertu vynesou z bytu a ona v tomto stavu způsobí škodu, by za tuto škodu neodpovídala²⁰⁰. Zavinění škůdce se také u tohoto druhu odpovědnosti

---

¹⁹⁹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 27.10.1971, sp.zn.: 2 Cz 34/71; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 24/1972.

²⁰⁰ KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan a kolektiv. *Občanské právo hmotné* 2, 4.

(stejně jako u obecné odpovědnosti podle § 420 OZ) předpokládá, tedy škůdce sám musí prokázat, že škodu nezavinil. Tato presumpce se však nevztahuje na úmysl, jehož existenci tak musí prokázat poškozený²⁰¹.

Ve všech výše uvedených případech, kdy škůdci nelze přičíst zavinění na stavu, kdy nebyl schopen ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, budou odpovídat za vzniklou škodu samostatně pouze ti, kteří osobu do tohoto stavu úmyslně přivedli. Pokud se však škůdce do tohoto stavu uvedl vlastním zaviněním, bude za škodu podle § 423 OZ odpovídat, přičemž společně a nerozdílně (solidárně) s ním budou za takto vzniklou škodu odpovědny také osoby, které jej do tohoto stavu úmyslně přivedli.

3.2.5 Odpovědnost za škodu na vnesených, umístěných nebo odložených věcech

Tento druh odpovědnosti za škodu zahrnuje:

- (i) odpovědnost provozovatelů poskytujících ubytovací služby, za škody způsobené fyzickým osobám na věcech jimi nebo pro ně do prostor provozovatelů vnesených (tj. odpovědnost provozovatelů za škodu na vnesených věcech podle § 433 odst. 1 OZ);
- (ii) odpovědnost provozovatelů garáží či jiných podniků podobného druhu za škody způsobené na umístěných dopravních prostředcích a jejich příslušenství (§ tj. odpovědnost provozovatelů za škody na umístěných věcech podle § 435 OZ); a
- (iii) odpovědnost těch, kteří provozují činnost spojenou zpravidla s odkládáním věcí fyzických osob, za škody na těchto věcech způsobené (tj. odpovědnost provozovatelů za škody na odložených věcech podle § 433 odst. 2 OZ).

Odpovědnost všech tří výše uvedených subjektů je upravena na jednom místě, a to v § 433 až § 437 OZ a platí pro ni (až na určité zvláštnosti) jednotné zásady.

Společnou črtou odpovědnosti provozovatelů činností, se kterými je spojeno vnášení, umístování či pravidelné odkládání věcí, je její objektivní charakter, tj. vzniká

---

aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006. Hlava dvacátá šestá, Prevence škod a odpovědnost za škody, s. 515-516. ISBN 80-7357-128-5

²⁰¹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.4.1968, sp. zn.: 3 Cz 17/68; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 34/1969.

bez ohledu na zavinění provozovatelů. Tato odpovědnost totiž vzniká ze zákona (ex lege) již vnesením, umístěním či odložením věcí, aniž by zároveň docházelo k jejich smluvnímu převzetí do opatrování. Jedná se tedy o zvýšenou objektivní odpovědnost provozovatelů vztahující se na všechny škody, které byly fyzické osobě na vnesených, umístěných nebo odložených věcech způsobeny, ledaže by k těmto škodám došlo i jinak. Současně je pro odpovědnost provozovatelů nepodstatné, zda škodu způsobil některý ze zaměstnanců, resp. jiných použitých osob provozovatelů, či jiný ubytovaný host (návštěvník) nebo dokonce cizí třetí osoba.

Provozovatel se této odpovědnosti nemůže zprostit svým jednostranným prohlášením²⁰² nebo dohodou uzavřenou s poškozeným před vznikem škody, jak je výslovně uvedeno v § 433 odst. 3 OZ. Rovněž je vyloučeno modifikovat okruh věcí, za které provozovatel nese odpovědnost, a výši náhrady škody. Jediným speciálně stanoveným zprošťujícím (liberačním) důvodem je v tomto případě prokázání skutečnosti, že by ke škodě došlo i jinak, tedy buď z vnitřních příčin spočívajících ve věci samé (např. rychle se kazící potraviny, léky s krátkou lhůtou expirace apod.), nebo z příčin vnějších (např. že by ke zničení věci ubytovaného hosta došlo v důsledku přírodní katastrofy i tehdy, kdyby nebyl v hotelu ubytován atd.). Posouzení skutečnosti, kdy bude tento liberační důvod dán a kdy nikoli, bude záležet na povaze a okolnostech konkrétního případu. Důkazní břemeno k prokázání tohoto liberačního důvodu leží pochopitelně na provozovateli.

Kromě uvedeného liberačního důvodu se tedy provozovatelé nemohou zbavit této své přísné objektivní odpovědnosti, a to například ani prokázáním nedostatků technického, příp. prostorového vybavení provozovny, kde se provozuje činnost, se kterou je zpravidla spojeno odkládání věcí²⁰³.

Obecnými předpoklady pro vznik odpovědnosti provozovatelů za škodu podle § 433 a násl. OZ jsou:

- vznik škody; a

---

²⁰² Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10.9.1963, sp.zn.: 6 Cz 35/63; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 16/1964.

²⁰³ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.12.1976, sp.zn.. 2 Cz 42/76; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 27/1978.

- existence příčinné souvislosti mezi vnesením či odložením věci a vzniklou škodou.

K těmto obecným předpokladům však přistupují ještě další zvláštní (speciální) předpoklady, konkrétně:

- škodní událost, tj. událost vyvolávající škodu při poskytování ubytovacích služeb spojených s provozem garáží, resp. s provozem podobného druhu anebo při provozování činnosti, s níž je zpravidla spojeno odkládání věci;
- škoda musí nastat na věcech vnesených, umístěných nebo odložených na místě k tomu určeném (vyhrazeném) či na místě, kde se tyto věci obvykle ukládají²⁰⁴; soudní praxe²⁰⁵ dovodila, že bylo – li odcizeno vozidlo z hlídaného parkoviště, kde bylo oprávněně, tj. na základě smlouvy umístěno, je dostatečným důvodem k odpovědnosti podle § 435 OZ již to, že došlo ke škodní události v tomto provozu; z hlediska odpovědnosti podle § 435 OZ přitom není rozhodné, zda zaměstnanec tohoto provozovatele či jiná osoba jím použitá překročili zároveň meze svého oprávnění či nikoliv²⁰⁶;
- existence škody na vnesených, umístěných anebo odložených věcech oprávněného účastníka.

Pokud jde o první skupinu provozovatelů, tedy provozovatelů poskytujících ubytovací služby, pak se jedná o ty provozovatele (fyzické a právnické osoby), u nichž je poskytování ubytovacích služeb hlavním předmětem jejich provozních činností, tak i provozovatelé, u nichž je poskytování ubytovacích služeb pouze doplňkem jejich hlavní provozované činnosti²⁰⁷. Do této kategorie provozovatelů můžeme zařadit hotely, ubytovací hostince, lázeňské domy, noclehárny, zotavovny, turistické a horské chaty, penziony, vysokoškolské koleje, školní internáty, ubytovny (ubikace) pro hromadné

²⁰⁴ Podle soudní praxe je odložení věci na místě obvyklém možné pouze tehdy, když provozovatel neurčil místo k odkládání věci; k tomu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.12.1976, sp.zn.: 2 Cz 42/76; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 27/1978.

²⁰⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.6.2006, sp.zn.: 25 Cdo 66/2005; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

²⁰⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21.7.1999, sp.zn.: 2 Cdon 1463/97; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

²⁰⁷ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 4.3.1966, sp.zn.: 5 Cz 6/66; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 49/1966.

ubytování brigádníků. Nepatří sem však např. pronajímatelé bytů ani pronajímatelé zařízení určených k trvalému bydlení podle § 717 OZ (např. svobodárny²⁰⁸).

Soudní praxe²⁰⁹ dovodila, že ubytovatel nabízející ubytovanému možnost zaparkovat motorové vozidlo na tzv. hotelovém parkovišti odpovídá za škodu na věci vnesené podle § 433 odst. 1 OZ jen tehdy, lze-li parkoviště považovat za prostory určené k uložení věci, tedy je-li prostranstvím uzavřeným, např. garáží či parkovištěm situovaným uvnitř ubytovacího objektu nebo oploceným či obestavěným prostranstvím vně ubytovacího objektu tak, aby bylo zabráněno přístupu neoprávněných osob.

Do druhé skupiny provozovatelů patří jednak provozovatelé garáží, jejichž provoz je jejich hlavní činností, jednak provozovatelé, kteří mají vedle své hlavní provozované činnosti (např. ubytovací) i garáže (např. hotel s vlastními garážemi). K podnikům podobného druhu, jako je provoz garáží, lze zahrnout motoresty, hlídaná parkoviště automobilů, autokempingy, úschovny jízdních kol, úschovny lodí atd. V souladu se soudní praxí²¹⁰ se za provozovatele garáží považuje ten, kdo disponuje způsobilým zařízením ke garážování a zároveň, kdo v tomto zařízení skutečně vyvíjí činnost sledující zabezpečení a ochranu umístěného dopravního prostředku (konkrétně se jedná o parkoviště, kde jsou zaparkované dopravní prostředky provozovatelem střeženy- tzv. hlídaná parkoviště). V souladu s výše uvedeným nebude odpovědnost provozovatele podle § 435 OZ dána tehdy, jestliže uzavřel se zákazníkem dohodu o pronájmu parkovacího místa, aniž se zavázal dopravní prostředek po dobu umístění střežit²¹¹. V tomto případě tak bude přicházet v úvahu jen odpovědnost provozovatele podle § 420 OZ.

Do třetí skupiny provozovatelů, tedy provozovatelů činností, s nimiž je zpravidla nutně spojeno odkládání věcí, patří zejména restaurace, jídelny, kavárny, vinárny, hostince, holičství a kadeřnictví, kosmetické salony, tělovýchovná zařízení, ambulantní zdravotnická střediska, biografy, divadla, diskotéky, taneční zábavy, školy,

---

²⁰⁸ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16.2.1929, sp.zn.: Rv I 1026/28; uveřejněno ve Vážný v čísle vydání XI, ročník 1929, s. 229.

²⁰⁹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18.5.1999, sp.zn.: 25 Cdo 97/99; uveřejněno v Právních rozhledech v čísle vydání 12, ročník 1999, s. 654.

²¹⁰ Viz poznámka 202 *detto*.

²¹¹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.8.2004, sp.zn.: 25 Cdo 1174/2003; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

studovny, veřejné knihovny atd. Podle judikatury²¹² patří mezi tyto provozovatele také veřejné tábořiště jako prostor pro umístění vlastního stanu či karavanu zákazníka za účelem přenocování. Současně soudní praxe dospěla k závěru, že do této skupiny provozovatelů nepatří zásadně obchody se samoobslužným provozem, přičemž výjimku by tvořily pouze ty samoobslužné prodejny, kde by provozovatel požadoval odkládání nákupních tašek a jiných zavazadel v provozovně na místě k tomu určeném²¹³.

Odpovědnost provozovatelů je podle § 433 a násl. OZ dána tehdy, pokud škoda vznikne:

a) na vnesených věcech- při poskytování ubytovacích služeb;

- předmětem ochrany jsou jakékoli věci, které byly ubytovanou fyzickou osobou – hostem, resp. pro ni někým jiným, do prostor provozovatele vneseny (zpravidla na základě smlouvy o ubytování podle § 754 a násl. OZ), tedy jak zavazadla a jejich obsah, tak i oblečení, doplňky a věci osobní povahy, ale také zvířata;
- za vnesené věci ve smyslu § 433 OZ je tedy nutno považovat věci, které byly ubytovanou fyzickou osobou nebo pro ni do prostor vyhrazených k ubytování nebo určených k uložení věci přineseny, anebo které byly za tímto účelem některému z příslušných zaměstnanců provozovatele (např. recepční, pokojské, poslíčkovi) odevzdány; tyto věci přitom nemusí být ve vlastnictví ubytované fyzické osoby;
- podle soudní praxe²¹⁴ se však za vnesenou věc nepovažuje jízdní kolo vnesené lázeňskými hosty do lázní, jež nejsou zařízeny na úschovu kol.

b) na dopravních prostředcích (motorových i nemotorových) a jejich příslušenství umístěných v garáži- při provozu garáží, resp. podniků podobného druhu;

- předmětem ochrany jsou v tomto případě jen dopravní prostředky umístěné v garáži (na stanovišti) a věci tvořící příslušenství dopravního prostředku, jež souvisí s jeho provozem (např.: náhradní rezervní pneumatiky, hever, souprava

---

²¹² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.4.2004, sp.zn.: 25 Cdo 1915/2002; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

²¹³ Srov. rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 14.4.1976, sp.zn.: 13 Co 32/76; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 13/1978.

²¹⁴ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.4.1931, sp.zn.: Rv II 112/31; uveřejněno ve Vážný, číslo vydání XIII, ročník 1931, s. 601.

klíčů, potahy sedadel, autotelefon, lékárnička, přenosná nádrž, osvětlení bicyklu, apod.);

- odpovědnost provozovatele se však nevztahuje na další věci v dopravním prostředku, které netvoří jeho příslušenství a nesouvisí s jeho provozem, ale jsou v dopravním prostředku pouze příležitostně umístěny²¹⁵ (např. taška s oblečením); za tyto další věci by provozovatel nesl odpovědnost pouze v případě, že by je individuálně nebo jako celek převzal do úschovy;
- podle soudní praxe²¹⁶ přitom není podstatné, zda dopravní prostředek do garáže umístil jeho vlastník nebo třetí osoba.

c) na věcech odložených buď na místě k tomu určeném – vyhrazeném (např. písemným oznámením), anebo na místě, kam se obvykle ukládají- při provozech spojených s pravidelným odkládáním věcí:

- věcmi, jejichž odkládání je zpravidla spojeno s provozováním nějaké činnosti ve smyslu § 433 odst. 2 OZ, se v souladu se soudní praxí rozumí „*věci, které je nutno v této souvislosti odkládat; z těchto věcí nejsou jmenovitě vylučovány žádné věci nebo druhy věcí*“²¹⁷; odložením těchto věcí se fyzická osoba na určitou dobu zříká bezprostředního dohledu (dozoru) nad věcmi i dispozic s nimi, a tak je činí přístupnými provozovateli a jeho zaměstnancům, jakož i všem třetím osobám (např. v situaci, kdy si host zavěsí v restauraci kabát na věšák a začne využívat poskytované služby);
- o odloženou věc ve smyslu § 433 odst. 2 OZ se však nejedná tehdy, pokud měla osoba věc v bezprostřední dispozici, takže jí mohla opatrovat²¹⁸ (např. pokud si návštěvnice restaurace odloží vedle sebe na stole kabelku); v tomto případě tedy provozovatel neodpovídá za škodu vzniklou na této věci;

---

²¹⁵ K otázce, co tvoří příslušenství dopravního prostředku a co nikoliv, srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 28.6.1983, sp.zn.: 4 Cz 46/83; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 9/1985.

²¹⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.5.2003, sp.zn.: 25 Cdo 1565/2001; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

²¹⁷ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.12.1976, sp.zn.: 2 Cz 42/76; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 25/1978.

²¹⁸ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.6.1983, sp.zn.: 1 Cz 18/83; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 7/1985.

- současně platí, že je-li v provozu provozovatele zřetelně určeno (vyhrazeno) místo na věci, které se zpravidla (nutně) v tomto provozu odkládají, vyžaduje se ke vzniku provozovatelovy odpovědnosti za škodu, aby tyto věci byly uloženy na tomto místě, nikoliv na místě obvyklém²¹⁹ (např. pokud je v restauraci zřízena šatna s obsluhou, je třeba odložit kabát v ní; provozovatel šatny v tomto případě odpovídá jako uschovatel podle § 747 a násl. OZ za takto převzatou věc podle § 421 OZ²²⁰);
- teprve v případě, že v provozu nebylo určeno (vyhrazeno) místo na věci, které se v provozu zpravidla (nutně) odkládají, příp. toto místo sice určeno bylo, ale osoba neměla objektivní možnost věci na toto místo odložit (např. z důvodu, že věšáky v restauraci byly přeplněné), bude provozovatel odpovídat za škodu na těchto věcech i tehdy, pokud byly věci odloženy na místě k jejich odkládání obvyklém (např. židle apod.)²²¹; obvyklost odkládání je třeba hodnotit objektivně, avšak s ohledem na konkrétní okolnosti (umístění a účel provozu, typickou klientelu aj.);
- odpovědnost za odložené věci se uplatní i v různých zařízeních, která souvisí s dopravními prostředky hromadné dopravy (např. nádražní či autobusové čekárny, nádražní restaurace), nedopadá však na škodu způsobenou na věcech odložených v dopravních prostředcích, jelikož zde se uplatní speciální odpovědnost podle § 427 a násl. OZ, jak je výslovně uvedeno v ustanovení § 437 OZ.

V případě vzniku škody na věcech vnesených nebo odložených podle § 433 a násl. OZ rozlišujeme následující oprávněné osoby:

- a) u provozů s ubytovacími službami je to ta fyzická osoba, která byla přijata k ubytování a která vnesla, resp. pro kterou byly vneseny věci do prostoru

²¹⁹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.12.1976, sp.zn.: 2 Cz 42/76; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 25/1978.

²²⁰ K odpovědnosti provozovatele šatny srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13.12.1984, sp.zn.: Cpj 115/83; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 1/1985.

²²¹ Srov. rozhodnutí Okresního soudu v Mostě ze dne 6.2.1981, sp.zn.: 11 C 1637/80; zveřejněno v Původních nebo upravených textech pro ASPI.

provozovatele²²², přičemž je nezbytné kumulativní splnění obou předpokladů, tedy jak **(i)** přijetí fyzické osoby k ubytování, které nastává smlouvou o ubytování ve smyslu § 754 a násl. OZ uzavřenou mezi fyzickou osobou a provozovatelem, tak **(ii)** vnesení věcí do prostor provozovatele (k otázce vnesených věcí srov. výklad výše);

- b) u provozovatelů garáží, resp. u provozů podobného druhu, je oprávněnou osobou ta, která s provozovatelem uzavřela dohodu o umístění dopravního prostředku a která zároveň dopravní prostředek v garáži (stanovišti) skutečně umístila²²³;
- c) v těch provozech, kde je s určitou činností zpravidla spojeno odkládání věcí, je oprávněným subjektem ten, kdo vstoupil do provozovny provozovatele a zároveň na určitém vyhrazeném místě (např. v šatně) nebo na místě k odložení věcí obvyklém (např. věšák, židle) věc odložil se záměrem využít služeb provozovatele, resp. již určité služby začal využívat²²⁴; tímto oprávněným subjektem tak bude např. host (zákazník) v restauraci (nikoli však např. instalatér, který je přítomen v restauraci za účelem opravy vodovodního zařízení restaurace).

U všech případů odpovědnosti za škodu podle § 433 a násl. OZ platí pro způsob náhrady škody obecná ustanovení § 442 a násl. OZ. Pokud však jde o rozsah náhrady škody, uplatní se zde odchylka od obecné úpravy, a to v případě škody na klenotech (např. brože, prsteny, náhrdelníky, náušnice), peněžích (tuzemská či zahraniční měna) nebo jiných cennostech (zejména vkladní knížky, šeky, směnky, starožitnosti; avšak nikoli předměty osobní potřeby jako např. běžné typy magnetofonů, rádií, kožichů, fotoaparátů). Uvedená odchylka od obecné úpravy spočívá v tom, že za škodu způsobenou na věcech tohoto druhu provozovatel odpovídá podle § 434 OZ jen do výše stanovené prováděcím předpisem. Tímto předpisem je nařízení vlády č. 258/1995 Sb., který stanoví maximální výši odpovědnosti za výše uvedené předměty částkou 5000,-

---

²²² Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 4.3.1966, sp.zn.: 5 Cz 6/66; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 49/1966.

²²³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25.2.2004, sp.zn.: 25 Cdo 863/2003; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

²²⁴ Srov. rozhodnutí Okresního soudu v Mostě ze dne 6.2.1981, sp.zn.: 11 C 1637/80; uveřejněno v Původních nebo upravených textech pro ASPI.

Kč²²⁵. Tato částka představuje souhrnnou výši, do které odpovídá provozovatel za všechny cennosti vnesené či odložené. Současně se tento limit vztahuje na všechny škody na cennostech, které vzniknou v rámci jednoho využití služby (tj. jedné návštěvy restaurace, jednoho pobytu v hotelu). Účelem ustanovení § 434 OZ tak je přimět uživatele služeb (návštěvníky restaurace, hotelu, apod.), aby si cennější věci uschovali ve zvláštní úschově. Pojem cennosti se přitom určuje podle objektivního měřítko, nikoli subjektivními poměry oprávněného (např. zvláštní oblibou věci).

Výše uvedené omezení odpovědnosti však neplatí bezvýjimečně. Provozovatel tak musí nahradit skutečnou škodu bez omezení v následujících případech:

1. pokud byla škoda způsobená těmi, kdo v provozu provozovatele pracují, přičemž se nemusí jednat o osoby, které u provozovatele pracují v pracovním poměru; nebo
2. pokud byly věci individuálně převzaty do řádného opatrování (např. hlídaná šatna, trezor provozovatele) na základě smlouvy o úschově (§747 a násl. OZ).

Právo na náhradu škody podle § 433 a násl. OZ musí poškozený uplatnit u provozovatele. Pokud by tedy poškozený pouze ohlásil škodu u policie, není tato podmínka uplatnění u provozovatele ve smyslu § 436 OZ splněna. Uvedené ustanovení stanoví pro uplatnění práva na náhradu škody dvě lhůty, a to **(i)** bez zbytečného odkladu, což je pořádková lhůta, jejíž nedodržení nemá v zásadě žádné hmotněprávní účinky, může však být považováno za spoluzavinění poškozeného podle § 441 OZ, **(ii)** nejpozději však do patnáctého dne po dni, kdy se poškozený dozvěděl o škodě; jedná se o propadnou – prekluzivní a zároveň hmotněprávní lhůtu, jejíž marné uplynutí má za následek zánik práva na náhradu škody; současně se však jedná o lhůtu subjektivní, která počne běžet až od doby, kdy se poškozený o škodě dozví. Žádnou objektivní lhůtu, která by omezovala dobu, ve které se poškozený o škodě dozví, zákon nestanoví. Není přitom rozhodné, zda právo na náhradu škody uplatnil vlastník věci, popř. ten, kdo s provozovatelem uzavřel příslušnou smlouvu a věc v jeho provozu oprávněně umístil²²⁶.

---

²²⁵ Srov. § 1 nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník.

²²⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25.2.2004, sp.zn.: 25 Cdo 863/2003; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

Poškozený musí právo na náhradu škody uplatnit určitě a srozumitelně, aby z tohoto uplatnění bylo zřejmé, že poškozenému vznikla škoda a že za takto vzniklou škodu odpovídá provozovatel, o kterého jde (nestačí tedy pouze oznámení o vzniku škody)²²⁷. Jelikož forma uplatnění práva na náhradu škody u provozovatele není zákonem stanovena, může se tak stát doporučeným dopisem (vzhledem k hmotněprávní povaze patnáctidenní lhůty však tento dopis musí být nejpozději poslední den lhůty doručen provozovateli; nestačí tedy poslední den lhůty odeslat dopis poštou) nebo sepsáním zápisu u provozovatele, případně jen ústní formou. Soudní praxe²²⁸ dovodila, že k uplatnění práva na náhradu škody postačí, je-li tento nárok uplatněn např. u vedoucího provozovny nebo u pracovníka této provozovny, pokud ten, kdo nárok uplatňuje, nemohl vědět, že k přijetí uplatnění takového nároku byl provozovatelem určen někdo jiný.

Jak bylo uvedeno výše, pokud poškozený ve lhůtě nesplní svou oznamovací povinnost vůči provozovateli, dojde marným uplynutím lhůty k zániku (prekluzi) práva na náhradu škody, k čemuž soud přihlíží i bez návrhu. Promlčení práva poškozeného na náhradu škodu se řídí ustanovením § 106 OZ, které je speciální vůči § 102 OZ.

3.2.6 Odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím anebo nesprávným úředním postupem

Odpovědnost státních orgánů za škodu způsobenou jejich nezákonným rozhodnutím byla do občanského zákoníku zavedena již v roce 1964²²⁹. Vznik této občanskoprávní odpovědnosti však byl podmíněn existencí zvláštních právních předpisů, které měly provést bližší úpravu. Tímto zvláštním předpisem obecné povahy byl zákon č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti státu za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem, který nabyl účinnosti dne 1.7.1969.

---

²²⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14.11.2002, sp.zn.: 25 Cdo 31/2001; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

²²⁸ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.12.1983, sp.zn.: 1 Cz 70/82; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 8/1985.

²²⁹ Srov. tehdy platný § 426 OZ.

Vedle obecné úpravy představované zákonem č. 58/1969 Sb. existovaly již tehdy některé další zvláštní předpisy, z nichž mnohé jsou v platnosti dodnes, jako např. zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, který byl zrušen přijetím zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění, jež nabyl účinnosti dnem 1.1.2009; zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, v platném znění, nebo zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, v platném znění.

Po roce 1989 však zákon č. 58/1969 Sb. přestal vyhovovat novým společenským podmínkám²³⁰, pročež byl přijat zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád). Zákon č. 82/1998 Sb. má dva základní cíle, a to zejména **(i)** zajištění reparační funkce, tedy zabezpečit poškozeným účinnou náhradu (reparaci) škody způsobené při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, a současně také **(ii)** naplnění funkce preventivní, tedy působit k předcházení těm škodám, které vzhledem k tomu, že k nim došlo při výkonu veřejné moci, mají pro svou mimořádnou společenskou citlivost vždy závažný význam.

Ustanovení § 36 zákona č. 82/1998 Sb., jež nabylo účinnosti dne 15.5.1998 Sb., vylučuje možnost jeho retroaktivního působení na škody způsobené nezákonným rozhodnutím a nesprávným úředním postupem, k nimž došlo před datem jeho účinnosti.

Odpovědnými subjekty za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem jsou podle § 1 zákona č. 82/1998 Sb.:

- (i)** stát za škodu způsobenou při výkonu státní moci, tj. v případech, kdy vystupuje jako nositel veřejné moci;
- (ii)** územní samosprávné celky za škodu způsobenou při výkonu pravomocí, které jim byly zákonem v rámci jejich samostatné působnosti svěřeny.

---

²³⁰ Podle čl. 99 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění, se totiž nositeli veřejné moci stali nejen státní orgány, nýbrž i územní samosprávné celky, a to obce a s účinností od 1.1.2000 i kraje; stát i územní samosprávné celky tak v samostatné působnosti vystupují i jako nositelé veřejné moci při jejím uplatňování.

U obou výše uvedených subjektů se jedná o odpovědnosti objektivní, přičemž se jak stát, tak územní samosprávné celky v samostatné působnosti se této objektivní odpovědnosti za škodu nemohou zprostit (liberovat)²³¹. Společným znakem odpovědnosti za škodu obou výše uvedených subjektů je také to, že se jejich odpovědnost za škodu řídí Společnými a přechodnými ustanoveními²³² zákona č. 82/1998 Sb., které upravují např. vztah odpovědnosti podle tohoto zvláštního zákona k občanskému zákoníku, způsob a rozsah náhrady škody, zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu, promlčecí dobu k uplatnění jak práva na náhradu škody podle tohoto zákona, tak práva na regresní náhradu.

(A) Odpovědnost státu

Podle zákona č. 82/1998 Sb. vzniká odpovědnost státu za následujících podmínek:

- a) vydání individuálního nezákonného rozhodnutí nebo provedení nesprávného úředního postupu
  - zákon sám definici pojmu nezákonné rozhodnutí neobsahuje a ponechává to právní teorii a praxi; právní teorie²³³ za nezákonné rozhodnutí obecně považuje „*takové rozhodnutí, které se porušením právní normy aplikované na konkrétní případ, v němž se určují subjektivní práva a právní povinnosti účastníků řízení, ocitá v rozporu s objektivním právem, neboli je nezákonné*“; není přitom rozhodné, zda jde o rozhodnutí ve věci samé nebo o rozhodnutí procesní povahy, pokud takové procesní rozhodnutí našlo svůj výraz ve vydaném rozhodnutí ve věci samé;
  - odpovědnost státu za nezákonné rozhodnutí však přichází v úvahu pouze tehdy, pokud byla nezákonnost rozhodnutí určena příslušným orgánem, který rozhodnutí pro nezákonnost zruší či změní; soud, který rozhoduje o náhradě škody, je pravomocným rozhodnutím tohoto orgánu o zrušení či změně

---

²³¹ Srov. § 2 zákona č. 82/1998 Sb.

²³² Srov. § 26 až § 36 zákona č. 82/1998 Sb.

²³³ KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kolektiv. Občanské právo hmotné 2, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006. Hlava dvacátá šestá, Prevence škod a odpovědnost za škody, s. 528. ISBN 80-7357-128-5

nezákonného rozhodnutí vázán a není oprávněn zákonost tohoto rozhodnutí sám posuzovat²³⁴;

- právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím lze poškozenému přiznat zásadně pouze tehdy, pokud vyčerpal možnost podat proti nezákonnému rozhodnutí řádný opravný prostředek, ať už v soudním řízení (odvolání, stížnost, apod.) či v řízení správním (odvolání aj.); pouze v případech zvláštního zřetele hodných lze poškozenému přiznat právo na náhradu vzniklé škody i bez vyčerpání možnosti podání řádných opravných prostředků²³⁵ (např. pokud se poškozený řídil nesprávným poučením o opravném prostředku nebo pokud proti vydanému rozhodnutí nebyl přípustný žádný opravný prostředek);
- z uvedeného plyne, že odpovědnost státu podle zákona č. 82/1998 Sb. se vztahuje pouze na ta nezákonná rozhodnutí, která jsou pravomocná a jsou vydaná v občanskoprávním, správním a trestním řízení; pokud je však nezákonné rozhodnutí vykonatelné bez ohledu na jeho právní moc, lze uplatnit právo na náhradu škody i tehdy, bylo-li rozhodnutí zrušeno či změněno na základě řádného opravného prostředku²³⁶;
- současně se musí jednat o nezákonná rozhodnutí vydaná státními orgány, tj. zejména soudy, státními zastupitelstvími, policií, správními orgány, tzv. úředními osobami (právníckými a fyzickými osobami při výkonu státní moci, která jim byla svěřena) a územními samosprávnými celky, pokud ke škodě došlo při výkonu státní správy, který byl na ně přenesen zákonem;
- ani nesprávný úřední postup není v zákoně č. 82/1998 Sb. definován; podle soudní praxe²³⁷ se může jednat o jakoukoli jinou činnost než je činnost rozhodovací, která je spojená s výkonem pravomocí státního orgánu, dojde-li při ní nebo v jejím důsledku k porušení pravidel předepsaných právními

---

²³⁴ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13.7.2011, sp.zn.: 28 Cdo 1040/2011; dostupné také na WWW: www.nsoud.cz.

²³⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10.5.2011, sp.zn.: 28 Cdo 4657/2010; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

²³⁶ Srov. § 8 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb.

²³⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11.1.2012, sp.zn.: 28 Cdo 2736/2011; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

normami pro počínání státního orgánu nebo k porušení pořádku určeného povahou a funkcí postupu; může se přitom jednat o nejrůznější druhy nesprávnosti takového postupu, které jsou zákonnou definicí stěží postižitelné (např. případy, kdy soud nezahájil řízení o majetku zůstavitele, který nově vyšel najevo, dále případy, kdy státní orgán jako opatrovník nezletilého dítěte neplnil dostatečně svou funkci, čímž způsobil, že nezletilé dítě přišlo o výživné, nebo případy, kdy byl odsouzený ponechán ve výkonu trestu nad výměru stanovenou rozsudkem aj.);

- nesprávným úředním postupem přitom může být jak konání (činnost), tak i nekonání (nečinnost, opomenutí);
- pokud by však tvrzený nesprávný úřední postup orgánu veřejné moci vyústil ve vydání rozhodnutí, přicházela by v úvahu pouze odpovědnost státu za škodu z titulu nezákonného rozhodnutí²³⁸;
- na rozdíl od nezákonného rozhodnutí však podmínkou vzniku odpovědnosti za nesprávný úřední postup není jakákoliv autoritativní deklarace toho, že daný postup byl nesprávný²³⁹;

b) vznik škody;

c) existence příčinné souvislosti mezi nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a vznikem škody:

- podle zákona č. 82/1998 se nahrazuje **(i)** majetková škoda, tj. skutečná škoda i ušlý zisk; při újmě na zdraví se poškozenému nahrazuje náhrada léčení i ztráta na výdělků; při usmrcení se dále nahrazují náklady pohřbu a náklady na výživu pozůstalých²⁴⁰; současně se poškozenému nahrazují náklady řízení, které poškozený vynaložil na zrušení nebo změnu nezákonného rozhodnutí nebo na nápravu nesprávného úředního postupu²⁴¹, a také **(ii)** zadostiučinění

---

²³⁸ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14.9.2011, sp.zn.: 28 Cdo 1868/2011; dostupné také na WWW: www.nsoud.cz.

²³⁹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19.9.2011, sp.zn.: 28 Cdo 4357/2010; dostupné také na WWW: www.nsoud.cz.

²⁴⁰ Srov. § 27 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁴¹ Srov. § 31 zákona č. 82/1998 Sb.

za vzniklou nemajetkovou újmu, a to bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda²⁴².

- ohledně příčinné souvislosti soudní praxe²⁴³ dovodila, že mezi právní skutečností, za níž se odpovídá a vznikem škody je příčinná souvislost dána tehdy, pokud je rozhodnutí orgánu státu se vznikem škody ve vztahu příčiny a následku; nestačí přitom obecná úvaha o možných následcích nezákonného rozhodnutí či pouhé připuštění možnosti vzniku škody v důsledku protiprávního aktu, nýbrž příčinná souvislost musí být najisto postavena; v tomto směru pak leží důkazní břemeno na poškozeném.

Odpovědnost státu podle zákona č. 82/1998 Sb. je svou povahou občanskoprávní (soukromoprávní) odpovědností za škodu, která má ve vztahu k poškozenému povahu přísné objektivní odpovědnosti. Nezáleží tedy na zavinění státního orgánu, úřední osoby, územního samosprávného celku, ani na zavinění příslušného soudce, úředníka, funkcionáře atd., kteří se na vydání nezákonného rozhodnutí nebo na nesprávném úředním postupu přímo podíleli. V případě objektivní odpovědnosti státu vůči poškozenému nestanoví zákon žádný liberační důvod, kterým by se stát zprostil své odpovědnosti za škodu, tedy se jedná o tzv. absolutní objektivní odpovědnost.

Subjekty právního vztahu z odpovědnosti za škodu podle zákona č. 82/1998 Sb. jsou:

a) stát - Česká republika, tedy nikoli státní orgán, resp. osoba anebo územní samosprávný celek v přenesené působnosti; jménem státu v tomto odpovědnostním právním vztahu jednájí ministerstva a jiné ústřední správní úřady, konkrétně:

- Ministerstvo spravedlnosti, pokud vznikla škoda v občanském soudním řízení nebo trestním řízení, nebo pokud bylo soudem ve správním soudnictví vydáno nezákonné rozhodnutí, jímž soud rozhodl o opravném prostředku nebo o žalobě proti rozhodnutí územního samosprávného celku v samostatné působnosti, a konečně pokud byla škoda způsobena notářem;

---

²⁴² Srov. § 31a zákona č. 82/1998 Sb.

²⁴³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.2.2012, sp.zn.: 28 Cdo 4906/2009; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

- příslušný úřad, pokud vznikla škoda v odvětví státní správy, jež náleží do jeho působnosti, a dále v případech, kdy bylo soudem ve správním soudnictví vydáno nezákonné rozhodnutí, jímž soud rozhodl o opravném prostředku nebo o žalobě proti rozhodnutí vydanému v odvětví státní správy, jež náleží do působnosti tohoto úřadu;
- Ministerstvo financí, pokud není možno určit příslušný úřad podle předchozího bodu;
- Česká národní banka nebo Nejvyšší kontrolní úřad, bylo-li nezákonné rozhodnutí vydáno těmito orgány nebo došlo-li u těchto orgánů k nesprávnému úřednímu postupu.

b) poškozená fyzická nebo právnická osoba, která je účastníkem řízení, v němž bylo nezákonné rozhodnutí vydáno.

Zákon č. 82/1998 Sb. upravuje i možnost regresní úhrady, a to v případech, kdy stát poškozené fyzické či právnické osobě škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem již nahradil. V tomto případě tedy stát může požadovat postihem (regresem) úhradu na úředních osobách a na územních samosprávných celcích v přenesené působnosti, pokud škodu způsobily²⁴⁴. Nárok na regresní úhradu vůči územnímu celku v samostatné působnosti má stát tehdy, bylo-li rozhodnutí územního celku v samostatné působnosti přezkoumáno státním orgánem a následně bylo rozhodnutí státního orgánu a územního celku v samostatné působnosti zrušeno pro nezákonnost²⁴⁵. Naproti tomu však nárok na regresní úhradu nevzniká tehdy, pokud bylo nezákonné rozhodnutí vydáno proto, že se ten, kdo jej vydal, řídil nesprávným právním názorem příslušného orgánu, který zrušil v řízení původní zákonné rozhodnutí²⁴⁶.

Stát však může požadovat regresní úhradu pouze ve výši, která odpovídá účasti územního celku v samostatné působnosti, územního celku v přenesené působnosti či úředních osob na způsobení vzniklé škody²⁴⁷.

V případě, že stát poskytl náhradu škody tam, kde byla škoda způsobená při činnosti státního orgánu, může požadovat regresní úhradu od těch, kteří se podíleli na

²⁴⁴ Srov. § 16 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁴⁵ Srov. § 16 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁴⁶ Srov. § 16 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁴⁷ Srov. § 16 odst. 4 zákona č. 82/1998 Sb.

vydání nezákonného rozhodnutí nebo na nesprávném úředním postupu, pokud byli k vydání rozhodnutí nebo k úřednímu postupu oprávněni²⁴⁸.

Regresní náhradu podle § 16 a § 17 zákona č. 82/1998 Sb. však může stát s úspěchem požadovat pouze tehdy, pokud byla škoda způsobena zaviněným porušením právní povinnosti, přičemž existenci zavinění je povinen prokázat stát²⁴⁹. Byla-li škoda způsobena zaviněným porušením právní povinnosti více osob, jsou povinny zaplatit regresní úhradu podle své individuální účasti na způsobení škody. Soud však může v odůvodněných případech rozhodnout, že více osob odpovídá za škodu společně a nerozdílně, tj. solidárně²⁵⁰. Přitom platí, že ten, kdo je povinen platit regresní náhradu společně a nerozdílně s jinými, vypořádá se s nimi následně podle účasti na způsobení vzniklé škody²⁵¹.

Specifickým případem je uplatňování práva na regresní úhradu tam, kde se na nezákonném rozhodnutí nebo nesprávném úředním postupu podílel soudce nebo státní zástupce. V těchto případech totiž může stát s úspěchem požadovat regresní náhradu pouze tehdy, pokud byla vina soudce nebo státního zástupce zjištěna předtím v kárném či trestním řízení²⁵².

Právo na regresní náhradu však nelze s úspěchem uplatňovat vůči tomu, kdo se podílel na vydání nezákonného rozhodnutí nebo na nesprávném úředním postupu na příkaz nadřízeného, ledaže by se uposlechnutím příkazu dopustil trestného činu²⁵³ (tento případ však z povahy věci u nezávislých soudců nepřichází v úvahu).

Co se týče rozsahu (výše) regresní úhrady, pak platí, že pokud je tato uplatněna proti osobě, u níž účast na výkonu veřejné moci náležela k povinnostem vyplývajícím z pracovního poměru, může stát požadovat pouze tzv. omezenou (limitovanou) náhradu podle pracovněprávních předpisů. V ostatních případech pak nesmí výše regresní úhrady přesahovat jednu šestinu částky zaplacenou tím, kdo regresní úhradu požaduje, nejvýše však 5.000,- Kč. Uvedené omezení však neplatí, pokud byla škoda způsobena

---

²⁴⁸ Srov. § 17 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁴⁹ Srov. § 18 odst. 1 a 2 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁵⁰ Srov. § 18 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁵¹ Srov. § 18 odst. 4 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁵² Srov. § 17 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁵³ Srov. § 17 odst. 6 zákona č. 82/1998 Sb.

úmyslně²⁵⁴. Stejně tak v případě, že škoda nebyla způsobena úmyslně, může soud regresní úhradu přiměřeně snížit s přihlédnutím k tomu, jak ke škodě došlo, jakož i k osobním a majetkovým poměrům fyzické osoby, která ji způsobila²⁵⁵.

Nárok na náhradu škody podle zákona č. 82/1998 Sb. se promlčí za tři roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ní odpovídá. Je-li podmínkou pro uplatnění práva na náhradu škody zrušení rozhodnutí, běží promlčecí doba až ode dne doručení (oznámení) zrušovacího rozhodnutí²⁵⁶ (tzv. subjektivní promlčecí doba). Nejpozději se však nárok promlčí za deset let ode dne, kdy poškozenému bylo doručeno (oznámeno) nezákonné rozhodnutí, kterým byla způsobena škoda. Tato 10letá objektivní promlčecí doba se však neuplatní, pokud jde o škodu na zdraví²⁵⁷. U nároku na náhradu nemajetkové újmy se uplatní subjektivní šestiměsíční promlčení doba, která počíná běžet dnem, kdy se poškozený dozvěděl o vzniklé nemajetkové újmě, a objektivní desetiletá promlčení doba počínající běžet ode dne, kdy nastala právní skutečnost, se kterou je vznik nemajetkové újmy spojen.

Zvláštní případ představuje nemajetková újma vzniklá podle § 13 odst. 1 věty druhé a třetí a § 22 odst. 1 věty druhé a třetí zákona č. 82/1998 Sb. V tomto případě neskončí promlčecí doba dříve než za 6 měsíců od skončení řízení, v němž k tomuto nesprávnému úřednímu postupu došlo²⁵⁸. V případě práva na regresní úhradu státu, úřední osoby a územního celku v samostatné působnosti se uplatní zvláštní objektivní promlčecí doba podle § 34 zákona č. 82/1998 Sb. Zvláštní (dvouletá) promlčecí doba se uplatní také v případě nároku na náhradu škody způsobené rozhodnutím o vazbě, trestu nebo ochranném opatření²⁵⁹.

Nárok na náhradu škody podle uvedeného zákona je poškozený povinen uplatnit u příslušného úřadu²⁶⁰. Tento postup má za cíl předcházet soudním sporům a vypořádat práva poškozeného na náhradu škody mimosoudní cestou. Toto předběžné uplatnění práva na náhradu škody je podmínkou jeho projednání soudem v občanském soudním

---

²⁵⁴ Srov. § 17 odst. 4 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁵⁵ Srov. § 18 odst. 5 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁵⁶ Srov. § 32 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁵⁷ Srov. § 32 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁵⁸ Srov. § 32 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁵⁹ Srov. § 33 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁶⁰ Srov. § 14 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.

řízení²⁶¹. Poškozený se přitom může domáhat přiznání práva u soudu, pokud příslušný ústřední správní orgán neuspokojí právo poškozeného na náhradu škody (zcela nebo zčásti) do šesti měsíců od ode dne jeho uplatnění²⁶². Promlčecí doba tak ode dne uplatnění nároku na náhradu škody do skončení předběžného projednání, nejdéle však po dobu šesti měsíců, neběží²⁶³.

(B) Odpovědnost územních samosprávních celků v samostatné působnosti

Obdobně jako stát, i územní samosprávní celky v samostatné působnosti odpovídají za škodu, kterou způsobily **(i)** nezákonným rozhodnutím, nebo **(ii)** nesprávným úředním postupem.

Právo na náhradu škody vzniklé nezákonným rozhodnutím vydaným v řízení, na které se vztahují předpisy o správním řízení, mají účastníci správního řízení, jakož i ten, s nímž nebylo jednáno jako s účastníkem řízení, ačkoli s ním takto jednáno být mělo²⁶⁴. Pokud však bylo nezákonné rozhodnutí vydáno postupem, který není stanoven předpisy o správním řízení, má právo na náhradu škody ten, komu tímto rozhodnutím vznikla škoda²⁶⁵. V tomto případě lze právo na náhradu škody s úspěchem uplatnit pouze tehdy, pokud bylo vykonatelné rozhodnutí zrušeno pro nezákonnost příslušným orgánem²⁶⁶. Otázku nezákonnosti rozhodnutí tak nelze řešit v soudním řízení jako předběžnou bez toho, že by nezákonné rozhodnutí nebylo příslušným orgánem zrušeno.

Právo na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem má ten, jemuž byla tímto postupem způsobena škoda²⁶⁷. Pod nesprávný úřední postup zákon přitom výslovně řadí také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě.

V obou uvedených případech se přitom jedná o přísnou objektivní odpovědnost, která nepřipouští možnost zproštění (liberace). Stejně jako u odpovědnosti státu se i tady jedná o tzv. absolutní objektivní odpovědnost.

---

²⁶¹ Srov. § 14 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁶² Srov. § 15 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁶³ Srov. § 35 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁶⁴ Srov. § 20 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁶⁵ Srov. § 20 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁶⁶ Srov. § 21 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁶⁷ Srov. § 22 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb.

Současně také v případě odpovědnosti územního samosprávného celku připouští zákon možnost regresní úhrady, a to v případě, kdy územní samosprávný celek v samostatné působnosti nahradil škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím, při jehož vydání se řídil nesprávným právním názorem státního orgánu, který zrušil původní zákonné rozhodnutí územního celku v samostatné působnosti, nebo poskytl-li ze stejného důvodu zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu. V tomto případě tedy územní celek může požadovat regresní úhradu na kraji nebo na státu²⁶⁸. Stejně tak pokud územní samosprávný celek v samostatné působnosti nahradil škodu, poskytl zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu nebo zaplatil regresní úhradu, může požadovat regresní úhradu od těch, kdo se podíleli na vydání nezákonného rozhodnutí či na nesprávném úředním postupu²⁶⁹.

3.2.7 Odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravního prostředku

S ohledem na zabezpečení účinné ochrany poškozených je odpovědnost provozovatele dopravního prostředku odpovědností objektivní, tedy vzniká bez ohledu na existenci zaviněného protiprávního úkonu²⁷⁰. Vychází se přitom z toho, že ten, kdo má z provozu dopravních prostředků užitek a prospěch, by měl zároveň nést riziko spojené se specifickou nebezpečností tohoto provozu spočívající ve zvýšeném riziku škod, tj. častém či závažném ohrožení zdraví, života či majetku.

Nejedná se však v tomto případě o objektivní odpovědnost absolutní, jelikož se provozovatel může této přísné objektivní odpovědnosti zprostit ve zvlášť zákonem stanovených případech nebo prokázáním speciálních liberačních důvodů.

Odpovědným subjektem je v tomto případě zásadně provozovatel jako osoba, která má trvalejší právní a faktickou možnost s dopravním prostředkem nakládat²⁷¹. Zpravidla jím bude vlastník dopravního prostředku²⁷². Proto také v případě, kdy nelze

---

²⁶⁸ Srov. § 23 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁶⁹ Srov. § 24 zákona č. 82/1998 Sb.

²⁷⁰ Srov. stanovisko Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 23.11.1983, sp.zn.: Cpj 10/83; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 3/1984.

²⁷¹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18.11.1970, sp.zn.: Cpj 87/70; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 55/1971.

²⁷² Srov. § 2 písm. b) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, podle něhož je

provozovatele dopravního prostředku jinak určit, bude za něj považován právě jeho vlastník.

Provozovatelem může být:

- a) fyzická nebo právnická osoba provozující dopravu (tj. podnikatel v oblasti dopravy)²⁷³: jedná se o osoby, jejichž hlavním předmětem činnosti je řízení a uskutečňování železniční, silniční, letecké, vodní, jakož i městské dopravy či nákladů; přitom není rozhodné, zda je doprava provozována dopravním prostředkem motorovým či nemotorovým, stejně tak jako zda je doprava provozována hromadně či pouze jednotlivě;
- b) jiný provozovatel motorového vozidla, motorového plavidla či letadla - motorového nebo nemotorového (včetně prostředků bezmotorového létání, např. kluzák, rogalo)²⁷⁴: může se opět jednat jak o fyzickou, tak o právnickou osobu, avšak pouze o ty osoby, které nelze podřadit pod provozovatele uvedené v sub a);

Dalšími odpovědnými subjekty by mohli v konkrétním případě být:

- c) řidič: zatímco z hlediska občanskoprávní odpovědnosti za škodu bude odpovědným subjektem zásadně provozovatel, z trestněprávního hlediska bude za škodu odpovídat řidič dopravního prostředku; přitom se může, ale nemusí jednat o totožné osoby; poškozený se tak může domáhat náhrady škody po provozovateli podle § 427 OZ a současně proti řidiči za zaviněné porušení pravidel silničního provozu podle § 420 OZ²⁷⁵; jejich odpovědnost přitom bude v rozsahu odpovědnosti řidiče podle § 420 OZ společná (solidární);
- d) spolujezdec: spolu s provozovatelem se na způsobení škody může podílet také spolujezdec, který bude v takovém případě rovněž odpovídat za škodu solidárně spolu s provozovatelem;
- e) zaměstnanec: pokud zaměstnanec poskytl své vlastní motorové vozidlo k plnění činnosti pro svého zaměstnavatele, zůstává nadále provozovatelem tohoto vozidla,

---

provozovatelem vlastník dopravního prostředku nebo jiná osoba zmocněná vlastníkem k provozování dopravního prostředku vlastním jménem.

²⁷³ Srov. § 427 odst. 1 OZ

²⁷⁴ Srov. § 427 odst. 2 OZ

²⁷⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.11.2010, sp.zn.: 25 Cdo 3964/2008; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

tudíž bude jako provozovatel po celou dobu používání tohoto vozidla odpovídat za škody vyvolané zvláštní povahou tohoto provozu; pokud však zaměstnanec plní pracovní úkol vlastním motorovým vozidlem a sám přitom utrpí újmu, jedná se o pracovní úraz podle zákoníku práce²⁷⁶;

- f) uživatel vozidla (zpravidla řidič vozidla): zde platí, že fyzická osoba, která umožní jiné osobě užívat motorové vozidlo pouze na přechodnou dobu (např. jednorázově za účelem výletu), zůstává nadále jeho provozovatelem a tedy i subjektem odpovídajícím za škodu vyvolanou zvláštní povahou jeho provozu²⁷⁷; poškozený však může i v tomto případě uplatnit nárok na náhradu škody přímo proti řidiči v souladu s § 420 odst. 1 OZ.

Pokud je dopravní prostředek předmětem společného jmění manželů, jsou provozovateli tohoto vozidla a tím i subjekty spoluodpovědnosti za škodu oba manželé.

Provozovatelem ve smyslu § 427 odst. 2 OZ je také osoba, která si koupí motorové vozidlo na splátky a toto vozidlo sama udržuje v provozu, a to bez ohledu na to, že se jeho vlastníkem stane až zaplacením poslední splátky. Soudní praxe²⁷⁸ však dovodila, že v případě tzv. leasingu (nájmu s následným prodejem) nelze považovat leasingového nájemce za provozovatele vozidla tehdy, pokud byl podle smlouvy oprávněn vozidlo za úplatu užívat obvyklým způsobem, aniž na něm směl provádět technické úpravy s výjimkou nutných oprav, měl hradit pouze údržbu a opravy vozidla a nebyl povinen vozidlo pojistit.

Subjektem objektivní odpovědnosti za škody způsobené provozem se v určitých případech ze zákona stává také:

- g) provozovatel podniku (fyzická či právnická osoba), v němž se provádí oprava dopravního prostředku²⁷⁹: tento provozovatel odpovídá po dobu opravy (tj. v době od převzetí vozidla k opravě až do jeho skutečného odevzdání provozovateli zpět) za všechny škody způsobené třetím osobám provozem tohoto dopravního prostředku;

---

²⁷⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 8.4.2010, sp.zn.: 21 Cdo 1084/2009; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

²⁷⁷ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11.4.1969, sp.zn.: 8 Cz 4/69; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 70/1969.

²⁷⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.11.2007, sp.zn.: 25 Cdo 2563/2005; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

²⁷⁹ Srov. § 430 odst. 2 OZ

odpovědnost provozovatele podniku za škodu na opravovaném dopravním prostředku se vůči provozovateli tohoto dopravního prostředku řídí § 421 OZ; v souladu se soudní praxí²⁸⁰ odpovídá provozovatel podniku za škodu způsobenou zvláštní povahou provozu dopravního prostředku po dobu opravy pouze tehdy, pokud se jedná o podnikatele, který opravu vozidla provádí v rámci své podnikatelské činnosti.

- h) neoprávněný uživatel dopravního prostředku: v tomto případě je nutno odlišovat, zda (i) fyzická osoba použila dopravní prostředek bez vědomí anebo proti vůli provozovatele (např. pokud by si pachatel klíčem odemkl cizí automobil, odjel s ním a při jízdě z místa činu způsobil automobilem škodu) – v tomto případě odpovídá tato fyzická osoba sama namísto provozovatele, nebo zda (ii) fyzická osoba použila dopravní prostředek sice bez vědomí nebo proti vůli provozovatele, avšak provozovatel jí takové použití dopravního prostředku umožnil svou nedbalostí; tato nedbalost, která musí být provozovateli prokázána, se přitom týká pouze umožnění jiné osobě použít dopravní prostředek, nikoli však způsobení škody; soudní praxe²⁸¹ za takovou nedbalost považuje porušení pouze takové povinnosti, kterou provozovateli ukládá právní předpis; v tomto případě odpovídá fyzická osoba s provozovatelem dopravního prostředku společně a nerozdílně, tj. solidárně²⁸² (např. pachatel odcizí na ulici vozidlo, které nebylo uzamčeno a při následné jízdě s vozidlem způsobí škodu třetí osobě).

Odpovědnost provozovatelů dopravních prostředků vzniká za splnění následujících předpokladů:

- a) existence události vyvolané zvláštní povahou provozu dopravního prostředku a způsobující škodu:

→ mezi dopravní prostředky ve smyslu § 427 a násl. OZ můžeme zařadit (i) dráhy všeho typu (železnice, městské dráhy včetně trolejbusů, lanové dráhy aj.), (ii)

²⁸⁰ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25.1.2011, sp.zn.: 25 Cdo 3874/2008; dostupný také na WWW: www.nsouid.cz.

²⁸¹ Srov. stanovisko Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 23.11.1983, sp.zn.: Cpj 10/83; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 3/1984.

²⁸² Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11.4.1969, sp.zn.: 8 Cz 4/69; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 70/1969.

motorová vozidla všeho druhu včetně všech přívěsů; (iii) letadla včetně vrtulníků, (iv) motorová plavidla včetně přívěsů (nikoli tedy nemotorová loď); (v) podle soudní praxe jsou za dopravní prostředky považovány také výtahy nebo pohyblivé schody – eskalátory²⁸³;

- ➔ událost vyvolaná zvláštní povahou provozu dopravního prostředku představuje okolnost vlastní provozu tohoto dopravního prostředku, která je vzhledem ke svému zvýšenému nebezpečnému působení pro okolí objektivně způsobilá vyvolat závažnou škodu (např. rychlost jízdy dopravního prostředku, jízda v protisměru, selhání brzd apod.)²⁸⁴;
- ➔ pokud jde o pojem provozu, soudní praxe dovodila, že provozem je i příprava vozidla k jízdě i výkony potřebné k údržbě vozidla²⁸⁵; stejně tak je podle soudní praxe škoda na zdraví vzniklá v průběhu vyhlídkového letu havárií ultralehkého letounu při přistávání škodou vyvolanou zvláštní povahou dopravního prostředku²⁸⁶; naproti tomu však škoda způsobená pracovním strojem při činnosti, k níž slouží a nikoliv při jeho přepravě vlastní motorickou silou, není škodou vyvolanou zvláštní povahou provozu dopravního prostředku²⁸⁷;
- ➔ pokud tedy škoda nebyla vyvolána povahou provozu dopravního prostředku (např. cestující uklouzl v nádražní hale), není dána odpovědnost provozovatele podle § 427 a násl. OZ, avšak není vyloučena odpovědnost za škodu podle obecných ustanovení § 420 OZ.

b) vznik škody;

c) příčinná souvislost mezi a) a b).

---

²⁸³ Srov. rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 5.5.1977, sp.zn.: 20 Co 31/77; uveřejněno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek v čísle vydání 9-10, ročník 1979, pod pořadovým číslem 46/1979; dostupné také v Původních nebo upravených textech pro ASPI

²⁸⁴ KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kolektiv. Občanské právo hmotné 2, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006. Hlava dvacátá šestá, Prevence škod a odpovědnost za škody, s. 542. ISBN 80-7357-128-5

²⁸⁵ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 27.10.1971, sp.zn.: 1 Cz 42/71; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 9/1972.

²⁸⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.2.2007, sp.zn.: 25 Cdo 2053/2005; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

²⁸⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.9.2006, sp.zn.: 25 Cdo 3125/2005; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

Jak bylo uvedeno výše, není tato objektivní odpovědnost provozovatelů dopravních prostředků bezvýjimečná. Občanský zákoník stanovuje ve prospěch provozovatelů zvláštní zprošťující (liberační) důvody, jejichž výčet je taxativní, a to:

a) způsobení škody událostí, která nemá původ v provozu (tzv. vnější škodní událostí) a které nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, jež lze na provozovateli dopravního prostředku požadovat²⁸⁸:

- v souladu s tímto liberačním důvodem platí, že pokud má škodní událost svůj původ ve zvláštní povaze provozu (tzv. vnitřní škodní událost), nemůže se provozovatel své odpovědnosti nijak zprostit a za takto vzniklé škody bude odpovídat bez ohledu na to, zda je mohl odvrátit či nikoliv; v tomto případě se tedy nelze odpovědnosti zprostit ani poukazem na neodvratitelný úkon třetí osoby (např. v důsledku neopatrného počínání chodce byl řidič autobusu jedoucí přiměřenou rychlostí nucen neočekávaně zabrzdit a tím byla cestujícímu způsobena újma na zdraví)²⁸⁹;
- soudní praxe považuje za okolnosti mající původ v provozu ve smyslu § 428 OZ např. selhání nebo nedostatek činnosti osob použitých v provozu, nedostatky nebo vady materiálu, a to i skryté, nebo technický stav dopravního prostředku (např. selhání brzd)²⁹⁰;
- naopak za vnější škodní událost se typicky považuje působení živelních přírodních sil (např. povodeň, blesk, vichřice atd.), může se však jednat také o neodvratitelné jednání třetí osoby či zásah zvířete;
- vynaložení veškerého úsilí k odvrácení okolnosti vyvolávající škodu pak představuje veškerou objektivně požadovanou péči, kterou bylo možno za daných podmínek konkrétního případu k dosažení tohoto cíle vyvinout²⁹¹; provozovatel se proto zproští své odpovědnosti za škodu nejen tehdy, pokud se bude jednat o okolnost objektivně vůbec žádným opatřením neodvratitelnou, nýbrž také tehdy,

---

²⁸⁸ Srov. § 428 OZ.

²⁸⁹ Srov. rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 10.1.1968, sp.zn.: 6 Co 675/67; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod pořadovým číslem 16/1969;

²⁹⁰ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.3.2011, sp.zn.: 25 Cdo 948/2010 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.8.2006, sp.zn.: 25 Cdo 638/2005; obě dostupné také na WWW: www.nsoud.cz.

²⁹¹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23.9.1969, sp.zn.: 3 Cz 21/1969; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 24/1970.

půjde-li o okolnost neodvratitelnou vyvinutím veškeré objektivně možné péče jen za daných podmínek konkrétního případu;

- z výše uvedeného je zřejmé, že neodvratitelnost škody nesmí být pouze subjektivní, nýbrž škoda musí být za daných podmínek vždy neodvratitelná objektivně, tj. že by ji za daných podmínek nemohl odvrátit nejen dotyčný provozovatel, ale ani žádný jiný řádně – rozumně se chovající provozovatel, který by na jeho místě a v jeho postavení vyvinul veškerou možnou péči.

b) způsobení škody zaviněním samotného poškozeného:

- byla-li škoda způsobena výlučně jednáním poškozeného, je zcela vyloučena odpovědnost provozovatele podle § 427 a násl. OZ, avšak nikoliv z důvodu zproštění se jeho odpovědnosti z tzv. liberačního důvodu podle § 428 OZ, nýbrž z důvodu chybějící příčinné souvislosti mezi okolnostmi, za niž provozovatel objektivně odpovídá, a vznikem újmy na straně poškozeného²⁹²;
- pokud však škoda vznikla dílem zaviněním poškozeného a dílem má povahu v provozu, nemůže spoluzavinění poškozeného vést k úplnému zproštění odpovědnosti provozovatele (např. v případě, že autobus prudce zabrzdí a stojící cestující, který se nepřídržoval madla, což bylo jeho povinností, upadl a zranil se, byla škoda, která poškozenému takto vznikla, způsobená také jeho spoluzaviněním);
- co se týče podílu poškozeného a provozovatele dopravního prostředku na vzniku škody, soudní praxe dovodila, že jestliže poškozený tím, že vědomě podstoupil jízdu vozidlem, které řídila osoba, o níž věděl, že její řidičské schopnosti jsou výrazně ovlivněny požitím alkoholu, podstatně přispěl ke vzniku škodlivého následku, může se podíl poškozeného na vzniklé škodě blížit až k jedné polovině²⁹³; současně v případě, kdy poškozený utrpěl škodu při havárii soutěžního vozidla při rychlostní zkoušce automobilové rally, jelikož se v okamžiku nehody nacházel na nebezpečném místě v blízkosti automobilové tratě, posoudil soud

---

²⁹² Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.3.2011, sp.zn.: 25 Cdo 983/2009; dostupné také na WWW: www.nsoud.cz.

²⁹³ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24.2.2011, sp.zn.: 25 Cdo 2034/2010; dostupné také na WWW: www.nsoud.cz.

spoluzavinění poškozeného ve výši 30% s odůvodněním, že poškozený si měl v souladu s § 415 OZ uvědomit nebezpečí možné kolize a přizpůsobit tomu své jednání, včetně výběru místa, odkud hodlá závod sledovat, přestože přístup na ně nebyl pořadateli zakázán²⁹⁴;

Občanský zákoník upravuje rovněž střet provozů dvou nebo více provozovatelů, a to v ustanovení § 431 OZ. Pojem střet provozů v sobě zahrnuje nejen přímý fyzický střet dopravních prostředků (např. srážku dvou automobilů), příp. střet dopravního prostředku se zařízením jiného provozu (např. náraz automobilu na železniční závory), ale také případy vzájemného škodlivého působení dvou provozů na sebe, i když k přímému střetu dopravních prostředků nedošlo (např. samostatné havárie dvou či více automobilů, které se vzájemně oslnily svými reflektory, nebo havárie automobilu, která nastala v důsledku smyku na oleji vyteklém z jiného automobilu). Z uvedeného je zřejmé, že pojem střetu provozu je širší než střet dopravních prostředků.

Pokud dojde ke střetu provozů dvou nebo více provozovatelů, kterým v důsledku tohoto střetu vznikla škoda, posoudí se jejich vzájemná odpovědnost podle jejich účasti na způsobení vzniklé škody v souladu s § 431 OZ, přičemž se jedná o odpovědnost objektivní, tedy bez ohledu na zavinění²⁹⁵. Soudní praxe dovodila, že pro vypořádání škody mezi provozovateli při střetu provozů dopravních prostředků je určující, jakou měrou se jednotlivá okolnost střetu podílela na vzniku škody, resp. míra, jakou se ta která příčina podílela na způsobení konkrétní újmy, přičemž není vyloučeno, aby porovnání účasti jednotlivých provozovatelů na střetu provozů vyústilo v závěr, že účast některého z nich je natolik minimální, že odpovědnost za škodu na jeho straně nezakládá²⁹⁶.

Vznikne-li však v důsledku střetu více provozů škoda třetím osobám (tedy jiným subjektům než samotným provozovatelům, příp. jejich zaměstnancům nebo použitým osobám), budou provozovatelé těmto osobám odpovídat za škodu podle § 427 OZ, a to

---

²⁹⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.6.2007, sp.zn.: 25 Cdo 1598/2005; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

²⁹⁵ Srov. stanovisko Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15.11.1972, sp.zn.: Cpjf 93/71; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 64/1972.

²⁹⁶ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25.5.2011, sp.zn.: 25 Cdo 4521/2008; dostupné také na WWW: www.nsoud.cz.

společně a nerozdílně (solidárně) a opět objektivně. V tomto případě tedy nepřichází v úvahu použití § 431 OZ²⁹⁷.

V případě střetu vozidla s chodcem se odpovědnost provozovatele vozidla za škodu řídí ustanovením § 427 OZ, avšak odpovědnost chodce za případné poškození vozidla se posoudí podle § 420 OZ a spoluzavinění řidiče vozidla na vzniku této škody podle § 441 OZ²⁹⁸.

Provozovatel dopravního prostředku odpovídá poškozenému jak za škody na majetku, tak i za újmy způsobené na zdraví a životě. V případě majetkových škod se může jednat o škody způsobené zničením nebo poškozením věcí, které měl poškozený na sobě či při sobě (např. šaty, prádlo, aktovka, hodinky, cestovní zavazadlo), jakož i o škody způsobené odcizením nebo ztrátou věcí, které měl poškozený na sobě či při sobě – tyto se však nahrazují pouze za předpokladu, že poškozený pozbyl možnosti je opatrovat nebo k nim došlo až po nehodě (jedná se např. o případy, kdy poškozený při železniční nehodě ztratil vědomí nebo byl odvezen z místa nehody k ošetření apod.). Současně se nahrazují také škody způsobené zničením nebo poškozením věcí, které poškozený neměl na sobě ani při sobě (např. provozovatel automobilu či motocyklu poškodí jiné osobě rodinný dům či plot u zahrady).

S tímto druhem odpovědnosti za škodu, zejména však s odpovědností za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků, souvisí také problematika pojištění odpovědnosti z provozu vozidla podle zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla; dále jen „ZoPO“). Podle tohoto zákona je vlastník tuzemského vozidla nebo řidič cizozemského vozidla povinen uzavřít s pojistitelem (tedy pojišťovnou) pojistnou smlouvu o pojištění odpovědnosti. V důsledku toho pak v případě, že provozem vozidla uvedeného v pojistné smlouvě byla poškozenému způsobená škoda, nahradí pojišťovna tuto škodu poškozenému namísto vlastníka vozidla, a to v rozsahu uvedeném v § 6 odst. 2 ZoPO. V praxi to

---

²⁹⁷ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11.4.1969, sp.zn.: 8 Cz 4/69; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 70/1969.

²⁹⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.5.2003, sp.zn.: 25 Cdo 43/2002; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

probíhá tak, že poškozený uplatní svůj nárok na náhradu škody, která mu vznikla provozem pojištěného vozidla, přímo u pojišťovny, s níž má vlastník, příp. řidič vozidla uzavřenou smlouvu o pojištění odpovědnosti. Příslušnou pojišťovnu poškozený zjistí ze záznamu o dopravní nehodě sepsaného Policií České republiky, ve kterém je současně uveden také viník dopravní nehody. Právě tento policejní záznam požadují pojišťovny po poškozeném jako důkaz o tom, že škoda poškozenému vznikla právě provozem pojištěného vozidla a že dopravní nehodu způsobilo pojištěné vozidlo. Lze proto doporučit ke každé dopravní nehodě přivolat policii a nechat sepsat uvedený záznam o dopravní nehodě, zejména v případech, kdy v důsledku dopravní nehody vznikla větší škoda, příp. závažná újma, kterou poškozený hodlá uplatňovat vůči viníkovi vozidla, příp. jeho pojišťovně.

Všechny nároky na náhradu škody, které poškozený hodlá uplatnit vůči pojišťovně, je nutno prokazatelně doložit. Základním nárokem, který poškození uplatňují v důsledku dopravní nehody, je nárok na náhradu škody vzniklé na vozidle poškozeného. Zde rozlišujeme dva případy, a to jednak **(i)** takové poškození vozidla, které je opravitelné- v tomto případě poškozený prokazuje výši vzniklé škody buď znaleckým posudkem, který si nechá vypracovat za účelem stanovení nákladů na opravu vozidla, nebo předběžným odhadem opravy, který si poškozený nechá vypracovat příslušným servisem (opravnou), případně fakturou za opravu vozidla, pokud poškozený nechal vozidlo již opravit, a jednak **(ii)** totální škodu, tedy takovou škodu na vozidle, při které by oprava vozidla nebyla ekonomická, proto pojišťovna vyplatí poškozenému cenu vozidla v době poškození zjištěnou na základě znaleckého posouzení znalce pojišťovny sníženou o hodnotu využitelných zbytků. V obou případech lze doporučit pořízení fotografií poškozeného vozidla, jelikož pojišťovny podrobně zkoumají a prověřují, zda náklady na opravu uplatněné poškozeným skutečně odpovídají rozsahu poškození vozidla a současně, zda poškození vozidla bylo skutečně způsobeno předmětnou dopravní nehodou. Za tímto účelem likvidátor pojišťovny zpravidla poškozeného vozidlo také osobně prohlédne.

Pojišťovna však v naprosté většině případů nenahrazuje plnou výši nákladů potřebných (resp. vynaložených) na opravu vozidla, resp. při totální škodě cenu vozidla,

jelikož při přiznání náhrady škody automaticky počítá u náhradních dílů použitých k opravě s opotřebením (tzv. amortizací), a to z důvodu, že při opravě dojde k výměně staršího poškozeného dílu za díl nový, v důsledku čehož dojde ke zhodnocení vozidla. Pojišťovny proto odečítají z ceny nového dílu již výše zmiňovanou amortizaci, což ve výsledku znamená, že pojišťovny sice poškozenému uhradí cenu opravy novými díly, avšak zmenšenou o opotřebení, a poškozený je tak nucen tento rozdíl doplatit ze svého. Pro výpočet výše škody pojišťovny vychází z tzv. znaleckého standardu, což je metodika postupů, kterými se vypočítává výše opotřebení, při kterém se zejména zohledňuje stáří vozidla a počet najetých kilometrů. Pojišťovny argumentují tím, že výměnou opotřebovaného poškozeného dílu za díl úplně nový dochází automaticky ke zhodnocení vozidla, a tím k obohacení poškozeného, a nikoli pouze k úhradě skutečné škody, a že kdyby se poškozenému hradila plná cena opravy, pak by se jeho vozidlo bez právního důvodu zhodnocovalo opravou novými díly, a poškozený by tak vlastně na škodní události „vydělal“²⁹⁹. Pojišťovny tak v závislosti na stáří vozidla a počtu najetých kilometrů snižují poskytnutou náhradu nákladů na opravu vozidla o 20 – 50 %.

K problematice zhodnocení vozidla a odečtu amortizace se vyjádřil také Ústavní soud, když uvedl, že *„je-li za škodu považována újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného, a její výše je dána rozdílem mezi majetkovým stavem poškozeného před a po poškození, musí i rozsah náhrady škody zohlednit výši všech nutných prostředků, které byl poškozený nucen vynaložit k obnovení původního majetkového stavu, v daném případě k opravě vozidla tak, aby bylo z technického hlediska stejně provozuschopné jako před škodnou událostí. Pokud obnovení původního majetkového stavu není možné jinak než za použití nových náhradních dílů, oprava byla provedena účelně a směřovala jen k odstranění následků škodné události, nelze přenášet povinnost k úhradě nákladů na uvedení věci do původního stavu na poškozeného a neodůvodněně jej znevýhodňovat oproti škůdci. Je třeba přihlídnout i k tomu, že v případě havarovaného vozidla, byť opraveného novými díly, je jeho skutečná hodnota vždy nižší než původní hodnota použitého vozidla. V neposlední řadě je třeba vzít v úvahu i to, že poškozenému ono diskutabilní tzv. 'zhodnocení' vozidla v podstatě bylo protiprávním jednáním*

---

²⁹⁹ Ke zhodnocení vozidla srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.6.2002, sp.zn.: 25 Cdo 1629/2000; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

vnuceno³⁰⁰. Z tohoto rozhodnutí, které však pojišťovny v praxi příliš neakceptují, jasně vyplývá, že nelze u každé opravy vozidla automaticky odečíst amortizaci, nýbrž je v každém konkrétním případě nutno zkoumat, zda ke zhodnocení vozidla provedenou opravou skutečně došlo.

Dalším nárokem, který poškození v praxi běžně uplatňují, je náhrada nákladů za zapůjčení náhradního vozidla. Tento nárok lze poškozenému přiznat za splnění dvou podmínek, a to, že se jedná o zapůjčení vozidla srovnatelné kategorie s vozidlem poškozeným a že nárokovaná částka odpovídá sazbám půjčovného obvyklým v místě a čase³⁰¹. V praxi bývá náhrada těchto nákladů obvykle komplikovaná, jelikož pojišťovny mají většinou vypracovanou vlastní kategorizaci vozidel a sazeb půjčovného, z níž vychází, přestože jimi stanovená kategorizace vozidel a cena půjčovného často neodpovídá skutečnosti. Z tohoto důvodu je tento nárok také častým předmětem soudních sporů.

Utrpí-li poškozený v důsledku dopravní nehody újmu na zdraví, hradí pojišťovna také bolestné a ztížení společenského uplatnění. K prokázání existence a výše tohoto nároku musí poškozený doložit lékařské zprávy, na jejichž základě pojišťovna nechá jednotlivé úrazy a zranění bodově ohodnotit svým znalcem podle vyhlášky č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Rovněž tento nárok je častým předmětem soudních sporů, jelikož pojišťovny poškozenému přiznají zpravidla pouze „základní“ odškodnění podle bodového ohodnocení zranění uvedeného ve vyhlášce (1 bod = 120,- Kč), aniž by zohlednili možné bodové navýšení, které uvedená vyhláška rovněž upravuje. V některých případech dokonce pojišťovny ani nezohledňují veškerá zranění poškozeného, případně argumentují tím, že uvedené zranění nevzniklo v příčinné souvislosti s dopravní nehodou. Při újmě na zdraví pojišťovny rovněž nahrazují náklady léčení, tedy zpravidla výdaje za léky, lékařská vyšetření, cestovné do nemocnice apod. Všechny tyto nároky a jejich výši musí poškozený řádně doložit a současně musí prokázat příčinnou souvislost

---

³⁰⁰ Srov. náleží Ústavního soudu České republiky ze dne 19.3.2008, sp.zn.: II ÚS 2221/07; dostupný také na WWW: <http://nalus.usoud.cz/Search/Results.aspx>

³⁰¹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.3.2010, sp.zn.: 25 Cdo 3911/2007; dostupný také na WWW: www.usoud.cz.

mezi vynaloženými náklady a dopravní nehodou. I zde totiž pojišťovny pečlivě zkoumají každý jednotlivý doklad, důvodnost a účelnost vynaložení nákladů, s cílem snížit poskytnuté pojistné plnění na nejnižší možnou hranici.

Výše zmíněné nároky představují ty poškozenými nejčastěji uplatňované, přičemž dále lze samozřejmě uplatnit také např. ušlý zisk, případně ušlý výdělek, pokud poškozenému v důsledku dopravní nehody vznikl. Náhrada těchto nároků pojišťovnami je však zcela ojedinělá, zejména pokud jde o ušlý zisk, jelikož poškození jen zřídkakdy dokážou prokázat (dostatečně pro pojišťovnu), že by při pravidelném běhu událostí, a pokud by nedošlo k dopravní nehodě, určitou a přesně specifikovanou finanční částku skutečně obdrželi.

Podle ustanovení §9 ZoPO má pojišťovna na šetření pojistné události tři měsíce. Po skončení šetření je povinna vyplatit do 15ti dnů pojistné plnění. Ve shora uvedené lhůtě tři měsíců – stanovené pro šetření pojistné události – je pojišťovna povinna sdělit poškozenému výši pojistného plnění, pokud plnění neodmítla a pokud plnění krátila, pak je povinna uvést důvody krácení. V případě, kdy tuto povinnost nesplní, navyšuje se částka pojistného plnění o úrok z prodlení. V praxi však trvá šetření a likvidace pojistné události mnohem déle a často nepomáhají ani urgencye poškozeného, příp. jeho advokáta. Poškozený se proto musí vybavit trpělivostí a připravit se na časově náročné jednání s pojišťovnami, které mnohokrát vyústí do soudního sporu, což oddálí možné uspokojení nároků poškozeného o další 2 až 3 roky, někdy i více.

S ohledem na výše uvedené lze poškozenému doporučit, aby si v případě, že se stane účastníkem dopravní nehody, kterou nezavinil, počínal nanejvýš obezřetně a shromáždil co nejvíc podkladů a důkazů o průběhu dopravní nehody a jejich následcích, tedy vzniklé škodě, jelikož tím zvyšuje šanci na uspokojení svých nároků ze strany pojišťovny. V případě, kdy vlastník vozidla nemá sjednané pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, může poškozený svůj nárok na náhradu škody vzniklé v důsledku dopravní nehody uplatit vůči České kanceláři pojistitelů, která po prozkoumání nároků poškozeného vyplatí pojistné plnění z garančního fondu, přičemž má následně právo poskytnuté plnění vymáhat na vlastníkovvi vozidla formou postihu (regresu)³⁰².

---

³⁰² Srov. § 24 ZoPO.

3.2.8 Odpovědnost za škodu způsobenou provozem zvlášť nebezpečným

Podle § 432 OZ odpovídá provozovatel za škodu vyvolanou povahou provozu zvlášť nebezpečného stejně jako provozovatel dopravního prostředku. Z uvedeného plyne, že ke vzniku tohoto druhu odpovědnosti za škodu se vyžaduje naplnění následujících předpokladů:

- a) existence události vyvolané zvláštní povahou nebezpečného provozu, která způsobí škodu (např. výbuch trhaviny, exploze plynu v dole, sesutí půdy, průval vod):
  - ✓ pojem zvlášť nebezpečného provozu není v občanském zákoníku vymezen; soudní praxe³⁰³ však dovodila, že se jedná o takový provoz (soustavnou činnost), při které jsou využívány ty přírodní síly, pro něž je typické, že je za daných konkrétních poměrů i při veškeré odborné péči provozovatele a využití všech dostupných poznatků vědy a techniky nelze plně ovládnout a kontrolovat, takže z procesu jejich využívání hrozí pro okolí zvýšené riziko závažných škod na zdraví, životě, majetku, na přírodě či životním prostředí; odborná literatura sem řadí provozy v elektrárnách, plynárnách, hutích, provozy pracující s jedy, plyny, radioaktivními látkami apod.
  - ✓ pro posouzení, zda jsou výše uvedené provozy v konkrétním případě skutečně provozy zvlášť nebezpečnými, bude vždy záležet na posouzení všech okolností, za nichž je tento provoz prováděn a uskutečňován; je přitom nerozhodné, zda byl zvlášť nebezpečný provoz úředně povolen či nikoliv;
  - ✓ z výše uvedené definice zvlášť nebezpečného provozu je zřejmé, že tento pojem není trvalý, tj. jednou provždy dán, nýbrž se jeho obsah bude vyvíjet a měnit v závislosti na rozvoji techniky, vědy a hospodářství, jakož i na rozvoji s tím spojených bezpečnostních opatření.
- b) vznik škody;
- c) příčinná souvislost mezi a) a b).

Provozovatel bude stejně jako provozovatel dopravního prostředku odpovídat za škodu objektivně, tj. bez ohledu na jeho zavinění, a to opět z důvodu zabezpečení

---

³⁰³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25.4.2002, sp.zn.: 25 Cdo 972/2000; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

účinné ochrany poškozených, a také z důvodu, že ten, kdo má ze zvlášť nebezpečného provozu užitek a prospěch, má nést i zvýšené riziko škod s tímto charakterem provozu spojené. Provozovatel tak bude za vzniklou škodu odpovídat bez ohledu na to, zda provoz provádí sám nebo zda jej vykonává prostřednictvím jiné osoby, již tuto práci smluvně zadal a která v rámci provozu škodu způsobila³⁰⁴.

Pokud jde o osobu provozovatele a liberační důvody, platí to, co bylo uvedeno u odpovědnosti za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků. I zde v zásadě přichází v úvahu spoluzavinění poškozeného. Soudí praxe³⁰⁵ však v této souvislosti dovodila, že výlučné zavinění poškozeného sice může vést k úplnému zproštění odpovědnosti provozovatele za škodu, avšak jen tehdy, byla-li škoda sice vyvolána povahou provozu zvlášť nebezpečného, ale nebyla způsobena okolnostmi majícími původ v tomto provozu. Pokud by však škoda byla způsobena právě těmito okolnostmi, nepřichází úplné zproštění odpovědnosti provozovatele v úvahu s ohledem na § 428 OZ. V případě střetu provozu zvlášť nebezpečných by i pro tento druh střetů platil právní režim § 431 OZ.

Odpovědnost za škodu vyvolanou povahou zvlášť nebezpečného provozu představuje zvláštní (speciální) druh odpovědnost ve vztahu k obecně koncipované odpovědnosti za škodu způsobenou provozní činností podle § 420a OZ. Pokud jsou tedy v konkrétním případě splněny předpoklady odpovědnosti za škodu podle § 432 OZ, má tato zvláštní úprava přednost před obecnou úpravou podle § 420a OZ.

Některé ze zvlášť nebezpečných provozů jsou dokonce upraveny speciálně, konkrétně se jedná o právní úpravu mírového využívání jaderné energie a ionizujícího záření a v jejím rámci o úpravu občanskoprávní odpovědnosti za jadernou škodu způsobenou jadernou událostí. Tato úprava byla provedena zákonem č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon), v platném znění (dále jen „**atomový zákon**“ nebo „**AZ**“). Tímto zákonem byly do českého právního řádu transformovány mezinárodní předpisy uplatňující se v této oblasti,

---

³⁰⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.10.2007, sp.zn.: 25 Cdo 3095/2005; dostupný také na WWW: www.nsoud.cz.

³⁰⁵ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.1.1970, sp.zn.: 3 Cz 43/69; dostupné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod pořadovým číslem 80/1970.

konkrétně Vídeňská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody (dále jen „**Vídeňská úmluva**“) a Společný protokol týkající se aplikace Vídeňské úmluvy a Pařížské úmluvy, ke kterým Česká republika přistoupila³⁰⁶.

V případě občanskoprávní odpovědnosti za jadernou škodu způsobenou jadernou událostí, bude na tyto případy prioritně aplikována Vídeňská úmluva a atomový zákon s tím, že teprve v případech, kdy tyto zvláštní předpisy nebudou použitelné, bude aplikována obecná vnitrostátní úprava, tj. občanský zákoník³⁰⁷.

Pojem jaderné škody, jak je upraven ve Vídeňské úmluvě, zahrnuje ztrátu života, jakékoli osobní zranění nebo jakoukoli ztrátu či poškození majetku, které vzniklo nebo je důsledkem radioaktivních vlastností či kombinace radioaktivních vlastností s toxickými, výbušnými nebo jinými nebezpečnými vlastnostmi jaderného paliva, nebo radioaktivních produktů či odpadu v jaderném materiálu, nebo z jaderného materiálu, vycházejícího či pocházejícího z jaderného zařízení nebo zasílaného do něho³⁰⁸. Podle atomového zákona je jadernou škodou také škoda vzniklá vynaložením nákladů na nezbytná opatření k odvrácení nebo snížení ozáření nebo k obnovení původního nebo obdobného stavu životního prostředí, pokud byla tato opatření vyvolána v důsledku jaderné události a povaha škody to umožňuje³⁰⁹.

Jadernou událostí se rozumí případ či série případů mající stejný původ, které způsobují jadernou škodu³¹⁰.

Podle výše uvedených zvláštních předpisů, tj. Vídeňské úmluvy a atomového zákona je za jadernou škodu způsobenou jadernou událostí odpovědný provozovatel. V souladu s Vídeňskou úmluvou je provozovatel definován jako držitel povolení k provozu jaderného zařízení či k jakékoli činnosti spojené s užíváním jaderného zařízení nebo držitel povolení k přepravě jaderných materiálů³¹¹.

---

³⁰⁶ Srov. sdělení Ministerstva zahraničních věcí České republiky č. 133 ze dne 24.6.1994, o Vídeňské úmluvě o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody a Společném protokolu týkajícím se aplikace Vídeňské úmluvy a Pařížské úmluvy; In Sběrka zákonů, Česká republika, 1994, částka 42, s. 1286.; dostupné také z WWW:

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1994/zakon_2q.html#castka_42

³⁰⁷ Srov. § 32 odst. 2 atomového zákona.

³⁰⁸ Srov. čl. I odst. 1 písm. k) bod (i) Vídeňské úmluvy.

³⁰⁹ Srov. § 34 odst. 2 atomového zákona.

³¹⁰ Srov. čl. I odst. 1 písm. l) Vídeňské úmluvy.

³¹¹ Srov. § 33 odst. 1 atomového zákona.

Odpovědnost provozovatele za jadernou škodu je odpovědností objektivní, pokud se prokáže, že škoda byla způsobena jadernou událostí v jeho jaderném zařízení či zahrnující jaderný materiál vycházející či pocházející z jeho jaderného zařízení anebo zahrnující jaderný materiál zaslaný do jeho jaderného zařízení³¹².

Nejedná se přitom o objektivní odpovědnost absolutní, provozovatel se tedy může své odpovědnosti zprostit (liberovat), avšak jen v případech výslovně uvedených ve Vídeňské úmluvě. Jedná se přitom o případy, kdy jaderná škoda vznikla zcela nebo zčásti buď v důsledku hrubé nedbalosti osoby, která škodu utrpěla, anebo z jednání nebo opomenutí takové osoby učiněným s úmyslem způsobit škodu³¹³, nebo o případy jaderných škod způsobených jadernou událostí přímo v důsledku ozbrojeného konfliktu, nepřátelství, občanské války nebo povstání nebo přímo v důsledku vážné přírodní pohromy výjimečného charakteru³¹⁴.

Podle atomového zákona je odpovědnost provozovatele za jadernou škodu způsobenou každou jednotlivou jadernou událostí omezena v případě jaderných zařízení pro energetické účely, skladů a úložišť vyhořelého jaderného paliva určeného pro tato zařízení či jaderných materiálů vzniklých zpracováním tohoto paliva na částku 8 miliard Kč, zatímco v případech ostatních jaderných zařízení a přeprav na částku 2 miliardy Kč³¹⁵.

Provozovatel je povinen sjednat si pojištění své odpovědnosti za jadernou škodu s pojistitelem oprávněným podle zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví), v platném znění, pokud není výjimečně stanoveno jiné finanční zajištění pro případ odpovědnosti za jadernou škodu. O této výjimce rozhoduje Ministerstvo financí České republiky po dohodě se Státním úřadem pro jadernou bezpečnost a Ministerstvem průmyslu a obchodu. Pojistná částka v případech jaderných zařízení pro energetické účely, skladů a úložišť vyhořelého jaderného paliva určeného pro tato zařízení anebo jaderných materiálů vzniklých

---

³¹² Srov. čl. II odst. 1 Vídeňské úmluvy.

³¹³ Srov. čl. IV odst. 2 Vídeňské úmluvy.

³¹⁴ Srov. čl. IV odst. 3 Vídeňské úmluvy.

³¹⁵ Srov. § 35 atomového zákona.

zpracováním tohoto paliva nesmí být nižší než 2 miliardy Kč, v případech ostatních jaderných zařízení a přeprav nesmí být nižší než 300 milionů Kč³¹⁶.

Pokud přiznané nároky na náhradu škodu nejsou poškozenému uhrazeny z povinného pojištění nebo jiného stanoveného finančního zajištění, stát poskytuje v těchto případech záruku za uspokojení přiznaných nároků, a to do částky 8 miliard Kč po vyčerpání plnění pojistitele v rozsahu 2 miliard Kč u zařízení uvedených v § 35 písm. a) atomového zákona, a 2 miliardy Kč po vyčerpání plnění pojistitele v rozsahu 300 milionů Kč u zařízení uvedených § 35 písm. b) atomového zákona. Právo státu jako ručitele na postih (regres) za uspokojení přiznaných nároků na náhradu jaderné škody vůči provozovateli tím není dotčeno³¹⁷.

Právo na náhradu jaderné škody se promlčí, jestliže nárok na její náhradu nebyl uplatněn ve lhůtě tří let ode dne, kdy se poškozený o události, která vedla k jaderné škodě, a o tom, kdo za ní odpovídá, dozvěděl nebo mohl dozvědět³¹⁸ (tzv. subjektivní lhůta), nejpozději však ve lhůtě deseti let ode dne vzniku takové události, příp. po uplynutí platnosti pojištění, pokud byla platnost pojištění delší (tzv. objektivní lhůta).

V případě, že u určitého provozovatele dojde ke vzniku jaderné události, je povinen písemně oznámit v oblasti ovlivněné touto událostí podle zjištění Státního úřadu pro jadernou bezpečnost na základě činnosti celostátní radiační monitorovací sítě, že za jadernou škodu způsobenou touto událostí odpovídá. Toto písemné oznámení musí být veřejně přístupné u provozovatele, jakož i na příslušném krajském úřadu a na všech obecních úřadech v této oblasti³¹⁹.

3.2.9 Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku

Problematika odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku je upravena zvláštním zákonem č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, který nabyl účinnosti dnem 1.6.1998, ve znění zákona č. 209/2000 Sb. (dále jen „ZoVV“). Přijetím ZoVV byla do českého právního řádu implementována směrnice

---

³¹⁶ Srov. § 36 atomového zákona.

³¹⁷ Srov. § 37 atomového zákona.

³¹⁸ Srov. § 38 odst. 1 atomového zákona.

³¹⁹ Srov. § 38 odst. 2 atomového zákona.

Rady ES č. 85/374/EHS ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 1999/34/ES, o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky.

ZoVV v souladu s uvedenými směrnicemi zvýšil požadavky na kvalitu a bezpečnost výrobků, a tím významným způsobem rozšířil dosavadní soukromoprávní ochranu spotřebitele. Současně je ZoVV důležitým doplňkem celkové veřejnoprávní ochrany spotřebitele upravené především zákonem č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, v platném znění, nebo zákonem č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky, v platném znění.

ZoVV je založen na principu přísné mimosmluvní (deliktivní) objektivní odpovědnosti výrobce, tedy bez ohledu na jeho zavinění³²⁰. Tato přísná objektivní odpovědnost, která vychází z přiměřeného rozložení rizik mezi zúčastněnými subjekty v současné společnosti, má za cíl motivovat výrobce k tomu, aby v rámci výrobního procesu vytvářeli co nejúčinnější záruky pro bezpečnost výrobků na tuzemském i zahraničním trhu, a předcházeli tak následným majetkovým postihům, a současně je motivovat k tomu, aby spotřebitele řádně, tj. úplně a srozumitelně informovali o tom, jakým způsobem mají výrobky používat, aby zůstaly bezpečnými.

Spotřebiteli jakožto slabší smluvní straně zajišťuje přísná objektivní odpovědnost potřebnou zvýšenou právní ochranu, zjednodušuje a zkracuje řízení, čímž se zmenšuje také riziko případného sporu i jeho náklady, a současně tím také usnadňuje možnost uzavření smíru. Na druhé straně však přísná objektivní odpovědnost motivuje také spotřebitele k tomu, aby při užívání výrobků dodržovali předepsané postupy tak, jak jsou uvedeny v návodech, pokynech či instrukcích výrobce. V opačném případě totiž spotřebiteli jako poškozenému hrozí spoluúčast na vzniku škody³²¹.

Jelikož se v daném případě jedná o odpovědnost mimosmluvní, nevyžaduje se existence smluvního vztahu mezi výrobcem a poškozeným spotřebitelem, příp. příslušníkem spotřebitelovy domácnosti, resp. kteroukoli poškozenou třetí osobou. Výrobce tak bude poškozenému odpovídat za vady výrobku i tehdy, pokud poškozený není vůči výrobcovi v žádném smluvním vztahu.

---

³²⁰ Srov. § 1 ZoVV.

³²¹ Srov. § 5 odst. 3 ZoVV.

Při uplatnění nároku na náhradu škody způsobenou vadou výrobku musí spotřebitel jako poškozený prokázat **(i)** vadu výrobku, tj. protiprávnost spočívající v tom, že byl v rozporu se zákonem stanovenou právní povinností uveden do oběhu vadný výrobek, **(ii)** vznik škody a její rozsah (výši), a **(iii)** příčinnou souvislost mezi vadou výrobku a vzniklou škodou. Zavinění výrobce je v těchto případech nerozhodné, proto se výrobce jako odpovědná osoba nemůže své odpovědnosti zprostit důkazem, že škodu nezavinil (např. tím, že vadu nebo škodu nemohl vůbec předvídat).

Odpovědnost výrobce však není absolutní. Za určitých okolností se výrobce totiž může své přísné objektivní odpovědnosti zprostit, a to zcela nebo zčásti, prokázáním zákonem taxativně stanovených liberačních důvodů, konkrétně, že:

- a) výrobce sám neuvedl výrobek na trh; nebo
- b) s přihlédnutím k okolnostem lze důvodně předpokládat, že vada výrobku, která způsobila škodu, neexistovala v době, kdy byl výrobek uveden do oběhu, příp. že vada vznikla teprve po této době; např. pokud distributor pohonných hmot dodal prodejci (čerpací stanici) motorovou naftu, kterou mu přečerpal do nádrže s benzínem Natural 95, přičemž prodejce o pochybení distributora nevěděl a spotřebitelé natankovali do automobilů takto znečištěný benzín, čímž každému vznikla škoda na motoru ve výši několika desítek tisíc Kč; výrobce se v tomto případě odpovědnosti zprostit, neboť výrobek nebyl vadný v době, kdy byl dán do oběhu - vadu nepochybně způsobil distributor, který naftu nesprávně přečerpal; je však možno usuzovat, že vinu nese i prodejce, který měl provést kontrolu přečerpání, avšak spotřebitel musí zavinění kteréhokoli z nich prokázat, jelikož se jejich odpovědnost bude posuzovat podle obecné občanskoprávní úpravy odpovědnosti za škodu; nebo
- c) výrobce nevyrobil výrobek pro prodej nebo jinou formu použití pro podnikatelské účely nebo výrobek nevyrobil či nešířil v rámci své podnikatelské činnosti (jedná se např. pouze o exponáty pro vystavení, o prototypy, zkušební výrobky atd.); nebo
- d) vada výrobku je důsledkem plnění těch ustanovení právních předpisů (např. hygienických, technických), která jsou pro výrobce závazná (např. vada vznikla

- v důsledku dodržení jakosti výrobku, která byla právním předpisem předepsána); nebo
- e) stav vědeckých a technických znalostí v době uvedení výrobku na trh neumožňoval zjistit jeho vadu (tzv. development risk); směrnice však umožňuje vnitrostátním úpravám tento liberační důvod vyloučit, a tím v zájmu zvýšení ochrany spotřebitele zpřísnit odpovědnost za škodu; nebo
  - f) vada byla způsobená buď konstrukcí výrobku, do něhož byla součást výrobku zapracována, nebo návodem k výrobku; nebo
  - g) vznik škody způsobil svým jednáním nebo opomenutím sám poškozený, popř. osoba, za kterou je poškozený odpovědný (např. pokud poškozený jedná při užívání výrobku v rozporu s instrukcemi, popř. s návodem výrobce apod.)³²².

Výrobkem se podle ZoVV rozumí jakákoliv movitá věc, která byla vyrobena, vytěžena či jinak získána bez ohledu na stupeň jejího zpracování a je určena k uvedení na trh. Za výrobek se podle tohoto zákona považují také součásti a příslušenství věci, jakož i elektřina³²³. Z režimu odpovědnosti za škodu podle ZoVV je však vyloučeno poškození (snížení hodnoty) samotného výrobku, jelikož nároky spotřebitele plynoucí z tohoto poškození jsou uplatňovány v režimu občanského zákoníku z titulu klasické odpovědnosti za vady.

Právní úprava ZoVV se tak vztahuje na náhradu škody na životě, zdraví nebo věci (tj. na věci odlišné od samotného vadného výrobku) určené a užívané převážně k jiným než podnikatelským účelům, tj. pro osobní (soukromou) potřebu a spotřebu³²⁴, pokud způsobená škoda převyšuje částku 500,- EUR podle devizového kursu vyhlášeného Českou národní bankou v den, kdy škoda vznikla nebo byla zjištěna³²⁵. Právo na náhradu škody v částce nižší než 500,- EUR tak lze vypořádat buď mimosoudně, tj. na základě mimosoudního vyrovnání mezi poškozeným spotřebitelem a výrobcem, nebo soudní cestou podle obecné občanskoprávní úpravy odpovědnosti za škodu.

---

³²² Srov. § 5 ZoVV.

³²³ Srov. § 3 ZoVV.

³²⁴ Srov. § 1 ZoVV.

³²⁵ Srov. § 6a ZoVV.

Zákon vychází z principu plné náhrady, tedy pokud dojde vadným výrobkem ke způsobení škody na životě, zdraví nebo jiné věci než je vadný výrobek, určené a užívané převážně k jiným než podnikatelským účelům, nahrazuje se poškozenému skutečná škoda i ušlý zisk.

Situaci, kdy vadou výrobku dojde k újmě na zdraví spotřebitele, ZoVV výslovně neřeší, tudíž se v tomto případě použijí ustanovení občanského zákoníku. Poškozenému se tak nahrazují náklady vynaložené na léčení, ztráta na výdělků po dobu pracovní neschopnosti, ztráta na výdělků po skončení pracovní neschopnosti či invaliditě, jakož i odškodnění nemajetkových (imateriálních) újem, konkrétně bolesti a ztížení společenského uplatnění podle vyhlášky č. 440/2001 Sb., resp. při usmrcení jednorázové odškodnění určitým blízkým osobám. V případě usmrcení se hradí rovněž náklady na újmu pozůstalým, kterým zemřelý poskytoval výživu či byl povinen ji poskytovat, jakož i náklady pohřbu (tyto náklady se hradí tomu, kdo je skutečně vynaložil).

Odpovědným subjektem v případě odpovědnosti za vadu výrobku je výrobce. Tím se podle ZoVV rozumí **(a)** výrobce konečného výrobku, suroviny, či součásti výrobku, tzn. ten, kdo se na jeho vzniku bezprostředně podílel (skutečný výrobce), jakož i osoba, která uvedla na výrobku své jméno (např. obchodní dům si dal zhotovit výrobky od výrobců a poté je pod svým jménem prodával), ochrannou známku či jiný rozlišovací znak (tzv. kvazivýrobce), dále **(b)** každá osoba, která v rámci své obchodní činnosti doveze výrobek do České republiky za účelem prodeje, nájmu nebo jiného způsobu užití (dovozce – importér) a konečně také **(c)** každý dodavatel výrobku za podmínky, že výrobce nemůže být určen podle písm. (a), pokud ve lhůtě jednoho měsíce od uplatnění nároku na náhradu škody nesdělí poškozenému totožnost výrobce podle písm. (a), nebo osobu, která mu výrobek dodala; totéž platí také v případě dovozu, pokud není známá osoba podle písm. (b), i když je výrobce podle písm. (a) znám³²⁶.

---

³²⁶ Srov. § 2 ZoVV.

Z uvedené definice výrobce je zřejmé, že cílem úpravy ZoVV je především zjistit skutečného výrobce. Odpovědnost ostatních osob (dovozce-importéra či dodavatele) tak nastupuje v zájmu spotřebitele tehdy, nelze-li výrobce zjistit.

Vadný výrobek definuje ZoVV v souladu s implementovanou směrnicí jako výrobek, který z hlediska bezpečnosti jeho užití nezaručuje vlastnosti, které lze od něj oprávněně očekávat, zejména s ohledem na **(i)** prezentaci výrobku včetně poskytnutých informací, nebo **(ii)** předpokládaný účel, ke kterému výrobek slouží, nebo **(iii)** dobu, kdy byl výrobek uveden na trh³²⁷. Vada výrobku se tedy neposuzuje z hlediska jeho způsobilosti k použití. Výrobek však nelze považovat za vadný pouze z toho důvodu, že byl později do oběhu uveden jiný a z hlediska bezpečnosti dokonalejší výrobek³²⁸.

Jako příklad vady výrobku a odpovědnosti výrobce lze uvést situaci, kdy výrobce kokosek uváděl na obalu, že výrobek se skládá z cukru, kokosu a vaječného bílku, avšak neuvedl, že občas těsto zahušťuje strouhankou z pšeničného pečiva. Pokud kokosky v dobré víře zakoupí a požije osoba trpící celiakií, jež drží bezlepkovou dietu, jsou tyto kokosky podle údaje o složení výrobku zcela v souladu s její dietou. Vzhledem k přidané strouhance, jež není uvedena na obalu, však může být osoba následkem požití kokosek silně poškozena na zdraví. Podle ZoVV je výrobce odpovědný za způsobenou škodu na zdraví, neboť užití výrobku nezaručuje vlastnosti, které lze od něj oprávněně očekávat zejména s ohledem na poskytnuté informace, a jde tedy o vadu výrobku ve smyslu ZoVV. Výrobce se této odpovědnosti nemůže zprostit obranou v tom smyslu, že neměl o lidech trpících celiakií, kterým může lepek silně ublížit, ani tušení.

Ke zvýšené ochraně spotřebitelů přispívá i skutečnost, že výrobce bude za škodu odpovídat v plném rozsahu i tehdy, pokud byla škoda způsobena vadou výrobku a současně jednáním či opomenutím třetí osoby (např. prodávajícím). Výrobce pak následně může vůči této třetí osobě uplatňovat postih jako důsledek jejího jednání či opomenutí, které přispělo ke vzniku škody³²⁹.

Pokud za stejnou škodu odpovídá více výrobců, odpovídají za ni společně a nerozdílně, což opět přispívá ke zvýšení ochrany spotřebitelů. Poškozený tak může

---

³²⁷ Srov. § 4 odst. 1 ZoVV.

³²⁸ Srov. § 4 odst. 2 ZoVV.

³²⁹ Srov. § 7 ZoVV.

požadovat plnou náhradu škody vůči kterémukoli z nich. Následné vzájemné vypořádání těchto solidárně odpovídajících výrobců se provede podle účasti každého z nich na způsobené škodě³³⁰.

Právo na náhradu škody způsobené vadou výrobku se podle ZoVV promlčí za tři roky ode dne, kdy se poškozený dozvěděl, nebo s přihlédnutím k okolnostem lze důvodně předpokládat, že se mohl dozvědět o škodě, vadě a totožnosti výrobce³³¹, tj. o tom, kdo za škodu způsobenou vadou výrobku odpovídá (tzv. subjektivní promlčecí lhůta). Stavení a přerušení běhu této tříleté subjektivní promlčecí lhůty se řídí obecnou úpravou občanského zákoníku. Vedle této subjektivní promlčecí lhůty ZoVV upravuje také desetiletou prekluzivní (propadnou) lhůtu k uplatnění práva na náhradu škody způsobené vadou výrobku. Tato lhůta počíná běžet dnem, kdy výrobce uvedl konkrétní vadný výrobek, který způsobil škodu, na trh³³², resp. jej dal do oběhu. Tato prekluzivní lhůta tak běží samostatně vedle výše uvedené promlčecí lhůty. Desetiletá propadná lhůta je konečná a nemůže být prodloužena, tedy se na ní na rozdíl od subjektivní tříleté promlčecí lhůty nevztahuje úprava stavení a přerušení promlčení. To však neplatí, pokud byl v uvedené době nárok na náhradu škody již uplatněn u soudu.

K ochraně poškozeného spotřebitele přispívá také skutečnost, že odpovědnost výrobce nesmí být předem omezena nebo vyloučena, a to ani jednostranným prohlášením, ani dohodou. Takové jednostranné prohlášení výrobce či dohoda výrobce se spotřebitelem by byly od samého počátku neplatné³³³.

ZoVV bude použitelný všude tam, kde pro tuto zákonnou úpravu bude na základě kolizních norem rozhodný právní řád České republiky. Podle kolizní normy uvedené v § 15 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění (dále jen „**ZMPS**“), se právo na náhradu škody, pokud nejde o porušení povinnosti ze smluv nebo jiných právních úkonů, řídí právem místa, kde škoda vznikla, nebo právem místa, kde došlo ke skutečnosti, která zakládá nárok na náhradu škody. Touto skutečností zakládající právo na náhradu škody bude především uvedení vadného

---

³³⁰ Srov. § 7a ZoVV.

³³¹ Srov. § 9 ZoVV.

³³² Srov. § 9a ZoVV.

³³³ Srov. § 8 ZoVV.

výrobku na trh.

Právní vztahy upravené ZoVV se podpůrně (subsidiárně) řídí, pokud tento zákon nestanoví jinak, občanským zákoníkem. Poškozený tak má právo volby, zda uplatní nárok na náhradu škody podle obecné občanskoprávní úpravy odpovědnosti za škodu (což může být v určitých případech pro poškozeného výhodnější), nebo vůči výrobci podle ZoVV³³⁴. Uspokojení nároku poškozeného podle jedné z úprav pak pochopitelně vylučuje možnost domáhat se s úspěchem náhrady škody podle druhé právní úpravy, neboť by se jednalo o nahrazení jedné a téže škody dvakrát, což je nepřípustné.

Konečně je důležité zmínit, že úprava zvláštního zákona nezakládá povinnost výrobců pojistit se za případná možná rizika, nýbrž je ponecháno na úvaze a rozhodnutí výrobce, jakým způsobem se pojistí, aby kryl své podnikatelské riziko a zároveň byl schopen v případě potřeby majetkově uspokojit poškozenou osobu. Jelikož s ohledem na výše uvedený princip solidarity výrobců žádný z nich neví, na koho se poškozený spotřebitel se svým nárokem na náhradu škody nakonec obrátí, bude zcela jistě v zájmu výrobců se pojistit, a tak ochránit své zájmy.

Úprava odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku podle ZoVV se nevztahuje na případy jaderných škod³³⁵, jelikož tyto jsou upraveny atomovým zákonem (srov. kapitolu 3.2.8 výše).

V novém občanském zákoníku (NOZ) je problematika náhrady škody způsobené vadou výrobku výslovně upravena, a to v § 2939 a násl. NOZ.

4 Náhrada škody v novém občanském zákoníku

Dne 3.2.2012 přijal Parlament zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ), který společně s dalšími nově přijatými zákony³³⁶ tvoří rekodifikaci soukromého práva v České republice. Dne 20.2.2012 byl NOZ podepsán prezidentem republiky a dne

---

³³⁴ Srov. § 10 ZoVV.

³³⁵ Srov. § 11 ZoVV.

³³⁶ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, a zákon č. 91/2012Sb., o mezinárodním právu soukromém, jejichž účinnost je rovněž stanovena ke dni 1.1.2014. K tomuto dni se současně zrušují stávající obchodní zákoník (ObchZ) a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním (ZMPS).

22.3.2012 byl zveřejněn ve Sbírce zákonů pod částkou č. 33/2012 Sb. Účinnost nového občanského zákoníku byla odložena ke dni 1.1.2014.

Problematika náhrady škody je v NOZ upravena v mnohých směrech odlišně od úpravy ve stávajícím občanském zákoníku, proto se dále zaměřím na nejvýznamnější rozdíly těchto dvou kodexů. Úpravu náhrady škody nalezneme v části IV. NOZ nazvané „Relativní majetková práva“, v hlavě III. nazvané „Závazky z deliktů“. Tato hlava se skládá ze dvou dílů, a to z náhrady majetkové a nemajetkové újmy (díl 1) a zneužití a omezení soutěže (díl 2). Díl 1 se pak rozpadá do třech oddílů, konkrétně oddílu 1 „Základní ustanovení“, oddílu 2 „Povinnost nahradit škodu“ a oddílu 3 „Způsob a rozsah náhrady škody“. Jednotlivé oddíly jsou pak ještě členěny na pododdíly a paragrafy, konkrétně § 2894 - §2971.

NOZ opouští pojetí náhrady škody jako jednotného civilního deliktu³³⁷ a je naopak postavený na oddělení smluvní a mimosmluvní odpovědnosti, přestože hlava III. je nazvána „závazky z deliktů“. Z tohoto názvu plyne, že NOZ pod delikty zahrnuje také porušení smluvní povinnosti, s čímž však nelze souhlasit, jelikož smluvní odpovědnost (porušení povinnosti ze smlouvy) a deliktní odpovědnost (porušení mimosmluvní – zákonné povinnosti) jsou dvě zcela odlišné kategorie.

V základních ustanoveních (§2894 – 2908), které představují jakousi obecnou část, je definován rozsah povinnosti k náhradě způsobené újmy, relevance zavinění, vyloučení odpovědnosti a vzdání se práva. Základní a jasnou skutkovou podstatu odpovědnosti za škodu však NOZ neobsahuje. Současně úprava NOZ postrádá vyjádření základních kritérií a účelu deliktní odpovědnosti.

Podle autorů NOZ spočívá hlavní přínos nové právní úpravy v oblasti náhrady v **(i)** posílení právního postavení poškozené osoby, **(ii)** opravě patrných nesprávností či reziduí předlistopadového práva, např. v oblasti náhrady škody způsobené provozní činností; a **(iii)** ve výslovném zakotvení právních pravidel, která jsou v současnosti pro laika vyvoditelná z pouhého textu stávajícího občanského zákoníku. O tom, jestli se v uvedených směrech skutečně jedná o přínos nové právní úpravy, je polemizováno níže.

---

³³⁷ Srov. důvodovou zprávu k návrhu občanského zákoníku, s. 568; dostupná také z WWW: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/DZ_NOZ_89_%202012_Sb.pdf

Jako koncepční změny provedené NOZ by se dalo označit upřednostnění náhrady škody uvedením do předešlého stavu a upuštění od tabulek pro výpočet náhrad za újmu na životě a zdraví (tj. bolesti a ztížení společenského uplatnění).

Přínosem NOZ je podle mého názoru sjednocení obecného i zvláštního závazkového práva do jednoho právního předpisu, což znamená, že úprava náhrady škody v NOZ je koncipována jako jednotná. S účinností od 1.1.2014 tedy skončí souběžné působení dvou právních předpisů- občanského a obchodního zákoníku, které lze označit za velmi nepřehledné a způsobující četné aplikační problémy.

Pokud se jedná o konkrétní změny, které v oblasti náhrady škody přinese NOZ, patří mezi nejvýznamnější tyto:

- rozšíření pojmu „škoda“:
  - ✓ stávající právní úpravě je vytýkáno nedůsledné rozlišování náhrady škody, která je v současném pojetí definována jako majetková újma, a náhrady nemajetkové újmy; do šesté části OZ nazvané „Odpovědnost za škodu a za bezdůvodné obohacení“ jsou zcela nelogicky zařazeny i nároky týkající se újmy nemajetkové, konkrétně nároky na bolestné, na náhradu za ztížení společenského uplatnění a na jednorázové odškodnění pozůstalých; uvedené nároky označil Ústavní soud v jednom ze svých rozhodnutí za „náhradu škody za nemateriální újmu“³³⁸; domnívám se však, že použití tohoto termínu není správné, jelikož se v případě náhrady nemateriální újmy nejedná o náhradu škody, nýbrž o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění³³⁹;
  - ✓ úprava NOZ pojímá pojem „škoda“ širěji, když kromě majetkové újmy, která odpovídá současnému chápání škody, zahrnuje i újmu nemajetkovou s tím, že škůdce bude zásadně povinen k náhradě majetkové újmy a povinnost odčinit nemajetkovou újmu nastane jen v případech zvláště stanovených a tato jeho povinnost bude posouzena obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit

---

³³⁸ Srov. nález Ústavního soudu České republiky ze dne 4.5.2005, sp.zn.: Pl. ÚS 16/04; dostupný na WWW: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=48&pos=1&cnt=1&typ=result>

³³⁹ KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan a kolektiv. Občanské právo hmotné 2, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006. Hlava dvacátá šestá, Prevence škod a odpovědnost za škody, s. 441-442. ISBN 80-7357-128-5

- škodu³⁴⁰; většina ustanovení NOZ tedy užívá pojem škoda s tím, že tato ustanovení se budou vztahovat i na újmu nemajetkovou³⁴¹;
- ✓ nemajetková újma bude podle NOZ odčiněna v případech, kdy není náhrada majetkové újmy vůbec možná, nebo pokud by přiznání náhrady jen majetkové újmy poškozenému odporovalo uznávaným zásadám spravedlnosti³⁴²;
  - ✓ přínosem úpravy NOZ je také zdůraznění satisfakční funkce náhrady škody, a to stanovením širokého okruhu případů, kdy se lze domáhat náhrady nemajetkové újmy, a stanovením podmínek pro jejich uplatnění, čímž dochází k posílení postavení poškozeného.
- náhrada za poničení věci- zohlednění nákladů nutných k obnově věci:
    - ✓ podle stávajícího občanského zákoníku odpovídá náhrada za zničenou část věci ceně opravy; od ceny opravy se však odečítá tzv. amortizace, tedy částka odpovídající zhodnocení věci před její opravou oproti původnímu stavu, a to z důvodu, že nová součást je cennější než ta nahrazovaná;
    - ✓ jako příklad lze uvést situaci, kdy vlastník předal autoopravně svoje vozidlo, aby provedla celkovou obhlídku, avšak do vozidla garážovaného v autoopravně, vnikli hlodavci a prokousali jeho sedadla; cena opravy (tj. nových sedadel) sice činí 60.000,- Kč, avšak zničená sedadla měla (v důsledku stáří a opotřebení) cenu jen 40.000,- Kč; podle stávajícího občanského zákoníku by autoopravná v případě, že hradí škodu v penězích, nahradila vlastníkovu jen 40.000,- Kč (cenu zničených sedadel), ačkoli poškozený musí vynaložit celých 60.000,- Kč (cenu nových sedadel); pokud by se škoda hradila uvedením do předešlého stavu, autobazar zakoupí nová sedadla (v ceně 60.000,- Kč), avšak poškozený musí doplatit 20.000,- Kč;
  - ✓ NOZ je v tomto ohledu k poškozenému vstřícnější, když stanoví, že *„při určení výše škody (...) se zohlední, co poškozený musí k obnově nebo nahrazení funkce*

---

³⁴⁰ Srov. § 2894 NOZ.

³⁴¹ Srov. důvodovou zprávu k návrhu občanského zákoníku, s. 564; dostupná také z WWW: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/DZ_NOZ_89_%202012_Sb.pdf

³⁴² Srov. důvodovou zprávu k návrhu občanského zákoníku, s. 564; dostupná také z WWW: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/DZ_NOZ_89_%202012_Sb.pdf

věci účelně vynaložit³⁴³; soud tedy již nemůže opomíjet, že k obnovení možnosti užívat vozidlo je nutné zakoupit nová sedadla, tedy vynaložit 60.000,- Kč, když starší a opotřeбенá sedadla (v ceně 40.000,- Kč) nelze již rozumně sehnat.

- úmyslné či jinak zavrženíhodné poškození věci – odškodnění osobního neštěstí a náhrada ceny zvláštní obliby:
  - ✓ podle stávajícího občanského zákoníku se při určení výše škody na věci vychází z (tržní) ceny v době poškození; výši náhrady neovlivní, jestli věc byla zničena úmyslně nebo jestli pro poškozeného měla zvláštní, vyšší než tržní hodnotu;
  - ✓ jako příklad lze uvést situaci, kdy vandal při vloupání úmyslně zničí fotografii zemřelé matky, jedinou, kterou poškozený má a pečlivě střeží; v tomto případě NOZ opět posiluje postavení poškozeného, když stanoví, že „poškodil-li škůdce věc ze svévole nebo škodolibosti, nahradí poškozenému cenu zvláštní obliby“³⁴⁴; v souladu s touto úpravou se tedy v nastíněném příkladu poškozenému poskytne peněžitá náhrada odpovídající nikoli tržní ceně fotografie, nýbrž takové ceně, jakou fotografie měla podle objektivních důkazů pro samotného poškozeného; z okolností a důkazů tak může v uvedeném příkladu vyplynout, že pro poškozeného měla fotografie cenu několika desítek tisíc korun, byť by ji byl schopen prodat jen za několik korun;
  - ✓ současně NOZ obsahuje zvláštní ustanovení pro případ, že škoda byla způsobena z pohnutky zvláště zavrženíhodné či z touhy ničit nebo ublížit; v takovém případě se všem, kteří takovou škodu důvodně pocítují jako jinak neodčinitelné osobní neštěstí, nahradí nejen újma majetková (hodnota zničené věci), ale i nemajetková (duševní)³⁴⁵; např. pokud škůdce před zraky majitele brutálně utýrá jeho psa, nahradí škůdce nejen jeho cenu, jakož i cenu zvláštního citového vztahu k němu, ale navíc odškodní i psychickou újmu způsobenou majiteli.
- provozní činnost – nový liberační důvod:

---

³⁴³ Srov. § 2969 odst. 1 NOZ.

³⁴⁴ Srov. § 2969 odst. 2 NOZ.

³⁴⁵ Srov. § 2971 NOZ.

- ✓ podle stávajícího občanského zákoníku i podle NOZ obecně platí, že škodu hradí ten, kdo jí způsobil protiprávně (tj. v rozporu s právním řádem, resp. bezdůvodným zásahem do cizího práva) a zároveň zaviněně; zaviněně přitom jedná ten, kdo si nepočínal s péčí požadovanou vzhledem k okolnostem; případy, kdy byla škoda způsobena provozní činností, se však posoudí podle zvláštních, odlišných pravidel;
- ✓ právní úprava stávajícího občanského zákoníku vychází z toho, že ten, kdo vykonává provozní činnost, je povinen hradit i takovou škodu, kterou nezavinil, a to i pokud jejímu vzniku nemohl předejít; jedná se tedy o přísnou objektivní odpovědnost;
- ✓ úprava NOZ stanoví v případě škody způsobené provozní činností zvláštní liberační důvod, tj. osoby, jejichž provozní činnost vedla ke vzniku neodvratné škody, se této odpovědnosti zproští, pokud prokážou, že vynaložily „*veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo*“³⁴⁶;
- ✓ současně však NOZ vymezuje zvláštní druh provozů zvláště nebezpečných, tedy provozů, které ze své povahy vyvolávají vysoké riziko vzniku škody i při vynaložení řádné či dokonce veškeré možné péče (např. chemická továrna, sklad výbušnin); v případě těchto provozů se výše uvedený liberační důvod neuplatní, tedy pokud bude provozem zvláště nebezpečným způsobena škoda (např. chemické látky uniknou do okolí, výbušniny explodují), provozovatel bude povinen jí nahradit, i pokud snad vynaložil veškerou možnou péči; liberačními důvody v tomto případě jsou pouze vyšší moc, vlastní jednání poškozeného nebo neodvratitelné jednání třetí osoby³⁴⁷;
- ✓ NOZ navíc reflektuje, že v případě škod způsobených provozem zvláště nebezpečným lze jen obtížně prokázat příčinnou souvislost, když poškozenému, i pokud bezpečně neprokáže příčinnou souvislost mezi provozem zvláště nebezpečným a vznikem škody, avšak je-li z okolností zřejmé, že provoz významně zvýšil nebezpečí vzniku škody, bude podle NOZ škoda nahrazena

---

³⁴⁶ Srov. § 2924 NOZ.

³⁴⁷ Srov. § 2925 odst. 1 NOZ.

v rozsahu odpovídajícím pravděpodobnosti způsobení škody povozem³⁴⁸;

- náhrada škody – přednostně uvedením do předešlého stavu:
  - ✓ stávající občanský zákoník vychází z toho, že škoda se hradí v penězích; pokud poškozený upřednostňuje náhradu škody uvedením do předešlého stavu, musí to výslovně navrhnout; avšak i v případech, kdy je uvedení do předešlého stavu navrženo, soud je přizná, jen je-li možné a účelné;
  - ✓ NOZ však zakotvuje náhradu škody uvedením do předešlého stavu jako základní (primární) způsob, od něhož se soud odchýlí (tj. namísto uvedení do předešlého stavu přizná peněžitou náhradu) jen ve dvou případech, a to **(i)** navrhne-li to samotný poškozený (upřednostňuje-li on sám náhradu v penězích), nebo **(ii)** není-li náhrada uvedením do předešlého stavu dobře možná (např. malba je zcela zničena nebo poškozena natolik, že její restaurování by značně přesahovalo její cenu)³⁴⁹;
  - ✓ soudy tak podle této nové úpravy NOZ již nebudou zkoumat, zda je uvedení do předešlého stavu účelné; posouzení této účelnosti tak podle NOZ náleží pouze samotnému poškozenému;
  - ✓ přestože toto řešení lze v českém právním řádu označit za tradiční, jelikož totožnou úpravu obsahoval Obecný zákoník občanský z roku 1811 (ABGB), tak i občanský zákoník z roku 1950, nutno zkonstatovat, že toto řešení neodpovídá moderním trendům v deliktním právu upraveným v PETL, kde navrácení v předešlý stav může být poškozeným požadováno namísto náhrady škody v penězích, pouze pokud je to možné a nepředstavuje příliš velké břemeno pro druhou stranu; naturální restituce je tak v PETL podmíněna objektivní možností, přičemž nesmí zároveň znamenat pro škůdce příliš velké břemeno zátěže a má bránit případnému šikanóznímu jednání poškozeného vůči škůdci³⁵⁰.
  - ✓ názor autorů NOZ, že uvedenou úpravou dojde k posílení postavení poškozeného, nesdílím, jelikož jsem toho názoru, že i po nabytí účinnosti NOZ nedojde v soudních řízeních k podstatným změnám, neboť poškozený bude

---

³⁴⁸ Srov. § 2925 odst. 2 NOZ.

³⁴⁹ Srov. § 2951 odst. 1 NOZ.

³⁵⁰ VLASÁK, M. Opustí občanský zákoník princip pekuniární kondemnice?, Právní rozhledy, 2008, č. 2

většinou požadovat náhradu škody v penězích, a to jednak ze zvyku, ale především z důvodu její jednodušší vymahatelnosti; naturální restituce tak bude poškozeným požadována zejména v případech, kdy vztah mezi ním a škůdcem nebude konfliktní a lze tak předpokládat, že škůdce uvede věc do původního stavu řádně;

- náhrada při újmě na přirozených právech člověka:
  - ✓ podle úpravy NOZ nahradí škůdce způsobenou nemajetkovou i majetkovou újmou, pokud mu vznikne povinnost „*odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu*“, přičemž za nemajetkovou újmu považuje NOZ i způsobené duševní útrapy³⁵¹; přirozená práva jsou demonstrativně vyjmenována v obecné části NOZ, přičemž jsou chráněny zejména „život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy“³⁵²;
  - ✓ ve shodě se stávající právní úpravou pak má být nemajetková újma poškozenému odčiněna přiměřeným zadostiučiněním, které musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy³⁵³;
  - ✓ NOZ současně uvádí jednotlivá kritéria při stanovení způsobu a výše přiměřeného zadostiučinění, které musí být určeno tak, aby byly odčiněny i „okolnosti zvláštního zřetele hodné“, jako např. úmyslné způsobení újmy³⁵⁴;
- náhrada za újmu na zdraví a odškodnění pozůstalým- zrušení tabulek:
  - ✓ podle úpravy stávajícího občanského zákoníku, jakož i NOZ platí, že kdo způsobí jinému újmu na zdraví, je povinen poskytnout mu (peněžitou) náhradu; stejně tak ten, kdo usmrtí člověka, je povinen (peněžně) odškodnit pozůstalé (manžela, děti, rodiče a další osoby, které byly usmrcenému blízké);
  - ✓ zatímco stávající občanský zákoník výslovně upravuje výši nároků pozůstalých a ohledně konkrétní výše náhrady škody na zdraví odkazuje na vyhlášku č.

---

³⁵¹ Srov. § 2956 NOZ.

³⁵² Srov. § 81 odst. 2 NOZ.

³⁵³ Srov. § 2951 odst. 2 NOZ.

³⁵⁴ Srov. § 2957 NOZ.

440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, NOZ již z této vyhlášky nevychází a neobsahuje pro tento účel žádné tabulky;

- ✓ poškozený má podle úpravy NOZ při ublížení na zdraví nárok na peněžitou náhradu „*vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové ujmy*“ a při vzniku „*překážky lepší budoucnosti poškozeného*“ mu náleží i náhrada ztížení společenského uplatnění; nebude-li možné výši náhrady takto určit, stanoví se „*podle zásad slušnosti*“³⁵⁵;
- ✓ úprava NOZ tím, že neposkytuje žádné vodítko v podobě „*tabulkového*“ odškodnění dává soudcům značný prostor pro uvážení a tím na ně současně klade nároky, aby každý případ pečlivě zkoumali a zohledňovali všechny relevantní skutečnosti (např. věk, profese, pracovní a rodinný život poškozeného a jeho uplatnění, povahu zranění a vliv na život poškozeného, příp. vztah pozůstalých k zemřelému) pro určení výše náhrady škody;
- ✓ s ohledem na výše uvedené jsem toho názoru, že by bylo vhodné přímo v zákoně zakotvit určité zásady a konkrétní kritéria, ze kterých soud musí při svém rozhodování o výši přiměřeného zadostiučinění vycházet; bylo by to přínosné nejen pro soudce, ale zejména pro poškozené, jelikož nelze předpokládat, že žalobce (poškozený) bude mít reálnou představu o částce, kterou může vůči škůdci s úspěchem požadovat;
- ✓ současně ve světle výše uvedené úpravy vyvstávají určité nejasnosti v souvislosti s procesem dokazování ve věcech náhrad nemajetkové újmy, konkrétně jaké skutečnosti budou pro rozhodnutí soudu podstatné a jak podrobně bude dokazování probíhat;
- ✓ lze předpokládat, že v souvislosti s nabytím účinnosti NOZ vzniklou skutkově i právně složité spory, v nichž bude probíhat velmi podrobné a nákladné dokazování; současně je otázkou, zda je soudce schopen posoudit míru duševních útrap a zda by je neměl zkoumat znalec; já se přikláním k názorům, že uvedené otázky týkající se posouzení vytrpěných bolestí nebo ztížení společenského uplatnění jsou natolik odborné, že soudce sám není schopen je

---

³⁵⁵ Srov. § 2958 NOZ.

spolehlivě posoudit a při svém rozhodování se neobejde bez znaleckého posudku (příp. odborného vyjádření); spolehlivou odpověď na výše uvedené možné problémy přinese až aplikační praxe.

- náhrada škody při poranění zvířete:
  - ✓ NOZ nově stanoví škůdci povinnost k náhradě účelně vynaložených nákladů spojených s péčí o zdraví zraněného zvířete tomu, kdo je vynaložil³⁵⁶; v této souvislosti je nutno připomenout, že podle úpravy NOZ nebude živé zvíře považováno za věc jako doposud; ustanovení o věcech se však na zvíře použijí přiměřeně jen v tom rozsahu, v jakém to neodporuje povaze živého tvora³⁵⁷;
- snížení náhrady škody:
  - ✓ NOZ ve shodě se stávající právní úpravou umožňuje soudu z důvodů zvláštního zřetele hodných náhradu škody snížit, a to za předpokladu, že škůdcem je fyzická osoba a škoda nebyla způsobena úmyslně;
  - ✓ úprava NOZ však vylučuje moderační právo soudu v případech, kdy škodu způsobil porušením odborné péče ten, „*kdo se hlásil k odbornému výkonu jako příslušník určitého stavu nebo povolání*“³⁵⁸; snížení náhrady škody tak nebude přicházet v úvahu např. u lékaře, který poškodil zdraví pacienta.

Pokud bych měla zhodnotit výše uvedené a podle mého názoru nejdůležitější změny nové úpravy náhrady škody oproti stávající právní úpravě, jsem toho názoru, že autorům NOZ nelze upřít snahu o zlepšení postavení poškozeného a zajištění co možná největší náhrady škody v konkrétním případě. Jako pozitivní změnu hodnotím sjednocení právní úpravy náhrady škody (nebo obecně závazkového práva), kdy již nebude nutno rozlišovat, zda se jedná o občanskoprávní či obchodněprávní vztah. Přínosem NOZ je dle mého názoru také úprava nemateriální újmy a omezení odpovědnosti provozovatelů stanovením nového liberačního důvodu při odpovědnosti za škodu způsobenou provozní činností. Za pozitivní změnu pro poškozeného považuji také úpravu náhrady škody při poranění zvířete, náhradu ceny zvláštní oblíbenosti a osobního neštěstí (ponechám stranou možné problémy při prokazování výše těchto

---

³⁵⁶ Srov. § 2970 NOZ.

³⁵⁷ Srov. § 494 NOZ.

³⁵⁸ Srov. § 2953 NOZ.

nároků), jakož i zohlednění nákladů nutných k obnově věci.

Naopak se příliš neztotožňuji s myšlenkou, aby škoda byla primárně nahrazena uvedením do předešlého stavu, a současně nepovažuji za vhodné řešení zrušení vyhlášky č. 440/2001 Sb. a zákonného stanovení výše nároků pozůstalých bez náhrady, s tím, že výši přiměřeného zadostiučinění určí soud. Tento můj názor pravděpodobně vychází z mé nevelké důvěry v rozhodování soudů, která pramení z mých dosavadních, ne vždy pozitivních, zkušeností s českými soudy. Každopádně s ohledem na princip právní jistoty a poskytnutí návodu jak soudcům, tak poškozeným při uplatňování jejich nároků, bych doporučila zákonné stanovení alespoň základních principů a zásad, podle nichž budou soudy jednotlivé nároky poškozených na přiznání přiměřeného zadostiučinění posuzovat.

Skutečný význam a přínos nové právní úpravy v oblasti náhrady škody a její praktické aspekty a problémy však ukáže až aplikační praxe.

Seznam použitých zkratek

Zkratky právních předpisů

Atomový zákon (AZ)	zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
o.s.ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZMPS	zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
ZoVV	zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, ve znění pozdějších předpisů
ZoPO	zákon č. 168/1999 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla)
ZoR	zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
ZP	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Ostatní zkratky

ABGB	rakouský všeobecný občanský zákoník
PETL	Principy evropského deliktního práva
Vídeňská úmluva	Vídeňská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody

Seznam použité literatury a pramenů

- KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kolektiv. Občanské právo hmotné 2, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-128-5
- FIALA, Josef; HURDÍK, Jan; KORECKÁ, Věra. Občanský zákoník – komentář. Část VI. Hlava II. Odpovědnost za škodu. Oddíl I. Obecná odpovědnost. Praha: ASPI- Původní nebo upravené textace pro ASPI, 1999.
- SALAČ, Josef. Odpovědnost za škodu a její následky v civilním právu. Praha: C.H.Beck, 2000
- PELIKÁNOVÁ, Irena. Principy evropského deliktního práva. Právní zpravodaj, 2007, č. 7.
- European Group on Tort Law. Principles on Tort Law – Text and Commentary. Wien: Springer, 2005. ISBN 3-211-23084-X. Text dostupný také z WWW: <http://civil.udg.edu/php//index.php?id=129&idioma=EN>.
- KOCH, B.A. The Work of the European Group on Tort Law – The Case of „Strict Liability“. InDret, Barcelona, 2003, Working Paper No. 129
- KŘIVOHLAVÁ, P. Civilní odpovědnost a evropské pokusy o vytvoření jednotného právního rámce. Právní rozhledy, 2008, č. 22.
- ROGERS, W. V. H. (ed.). Damages for Non – Pecuniary Loss in a Comparative Perspective, Tort and Insurance Law, vol. 2. Vienna / New York: Springer, 2001. ISBN 3-211-83602-0
- DULAK, A. Princípy (Európskeho) deliktneho práva. in: LAZÁR, J., BLAHO, P. Základné zásady skromného práva v zjednotenej Európe. Medzinárodná vedecká konferencia – IX. Lubyho právnické dni. Bratislava: Iura Edition, 2007
- VLASÁK, M. Zpráva z konference „European Tort Law 2007“. Právní rozhledy, 2008, č. 9.
- VLASÁK, M. Opustí občanský zákoník princip pekuniární kondemnacé?, Právní rozhledy, 2008, č. 2.
- POSLANECKÁ SNĚMOVNA PČR, VLÁDA ČR. Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. 2011. Dostupná také z WWW: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/DZ_NOZ_89_%202012_Sb.pdf
- Česko. Ústavní zákon České národní rady č. 1 ze dne 28. prosince 1992, Ústava České republiky. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 1993, částka 1, s. 001. Dostupný také z WWW:

- http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1993/zakon_1q.html#castka_1
- Česko. Zákon č. 40 ze dne 9. února 2009, trestní zákoník. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2009, částka 11, s. 354. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_s_mlouvy
- Česko. Zákon č. 141 ze dne 9. prosince 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád). In Sbíрка zákonů, Česká republika. 1961, částka 66, s. 0513. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1961/zakon_4q.html#castka_66
- Česko. Zákon č. 40 ze dne 5. března 1964, občanský zákoník. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 1964, částka 19, s. 0201. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1964/zakon_1q.html#castka_19
- Česko. Zákon č. 89 ze dne 22. března 2012, občanský zákoník. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2012, částka 33, s. 1026. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_s_mlouvy
- Česko. Zákon č. 513 ze dne 18. prosince 1991, obchodní zákoník. In Sbíрка zákonů, Česká republika, 1991, částka 98, s. 2474. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1991/zakon_12.html#castka_98
- Česko. Zákon č. 262 ze dne 7. června 2006, zákoník práce, In Sbíрка zákonů, Česká republika, 2006, částka 84, s. 3146. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2006/zakon_06.html#castka_84
- Česko. Zákon č. 94 ze dne 13. prosince 1963, o rodině, In Sbíрка zákonů, Česká republika, 1963, částka 53, s. 0339. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1963/zakon_4q.html#castka_53
- Česko. Zákon č. 18 ze dne 26. února 1997, o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů, In Sbíрка zákonů, Česká republika, 1997, částka 5, s. 82. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1997/zakon_02.html#castka_5
- Česko. Zákon České národní rady č. 133 ze dne 17. prosince 1985, o požární ochraně, In Sbíрка zákonů, Česká republika, 1985, částka 34, s. 0674. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1985/zakon_4q.html#castka_34
- Česko. Zákon č. 82 ze dne 15. dubna 1998, o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), In Sbíрка zákonů, Česká republika, 1998, částka 31, s. 5058. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1998/zakon_04.html#castka_31
- Česko. Zákon č. 115 ze dne 3. dubna 2006, o registrovaném partnerství a změně některých souvisejících zákonů, In Sbíрка zákonů, Česká republika, 2006, částka 38, s. 1362. Dostupný také z WWW:

- http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2006/zakon_03.html#castka_38
- Česko. Zákon č. 59 ze dne 30. března 1998, o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, In Sbírnka zákonů, Česká republika, 1998, částka 25, s. 4808. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1998/zakon_03.html#castka_25
- Česko. Zákon č. 48 ze dne 28. března 1997, o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, In Sbírnka zákonů, Česká republika, 1997, částka 16, s. 1185. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1997/zakon_03.html#castka_16
- Česko. Zákon č. 155 ze dne 4. srpna 1995, o důchodovém pojištění, In Sbírnka zákonů, Česká republika, 1995, částka 41, s. 1986. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1995/zakon_08.html#castka_41
- Česko. Zákon č. 168 ze dne 30. července 1999, o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), In Sbírnka zákonů, Česká republika, 1999, částka 57, s. 3158. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1999/zakon_07.html#castka_57
- Česko. Zákon č. 418 ze dne 22. prosince 2011, o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In Sbírnka zákonů, Česká republika. 2011, částka 146, s. 5442. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=418/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- Česko. Zákon č. 634 ze dne 31. prosince 1992, o ochraně spotřebitele, In Sbírnka zákonů, Česká republika, 1992, částka 130, s. 3811. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1992/zakon_12.html#castka_130
- Česko. Zákon č. 22 ze dne 27. února 1997, o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, In Sbírnka zákonů, Česká republika, 1997, částka 6, s. 128. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1997/zakon_02.html#castka_6
- Česko. Zákon č. 359 ze dne 30. prosince 1999, o sociálně – právní ochraně dětí, In Sbírnka zákonů, Česká republika, 1999, částka 111, s. 7662. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1999/zakon_12.html#castka_111
- Česko. Zákon č. 360 ze dne 19. října 2000, o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu). In Sbírnka zákonů, Česká republika, 2000, částka 98, s. 4570. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2000/zakon_10.html#castka_98
- Česko. Zákon č. 97 ze dne 16. prosince 1963, o mezinárodním právu soukromém a procesním. In Sbírnka zákonů, Česká republika, 1963, částka 55, s. 0367. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1963/zakon_4q.html#castka_55
- Česko. Zákon č. 117 ze dne 14. července 1995, o státní sociální podpoře. In Sbírnka zákonů, Česká republika, 1995, částka 31, s. 1634. Dostupný také z WWW:

- http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1995/zakon_07.html#castka_31
- Česko. Zákon č. 273 ze dne 11. srpna 2008, o Policii České republiky. In Sbíрка zákonů, Česká republika, 2008, částka 91, s. 4086. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=273/2008&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- Česko. Zákon č. 266 ze dne 7. června 2006, o úrazovém pojištění zaměstnanců. In Sbíрка zákonů, Česká republika, 2006, částka 85, s. 3274. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2006/zakon_06.html#castka_85
- Česko. Zákon č. 154 ze dne 27. července 1994, o Bezpečnostní informační službě. In Sbíрка zákonů, Česká republika, 1994, částka 49, s. 1605. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1994/zakon_3q.html#castka_49
- Česko. Zákon č. 449 ze dne 31. prosince 2001, o myslivosti. In Sbíрка zákonů, Česká republika, 2001, částka 168, s. 9747. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2001/zakon_12.html#castka_168
- Česko. Zákon č. 372 ze dne 8. prosince 2011, o zdravotních službách. In Sbíрка zákonů, Česká republika, 2011, částka 131, s. 4730. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=372/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- Česko. Zákon č. 363 ze dne 30. prosince 1999, o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví). In Sbíрка zákonů, Česká republika, 1999, částka 112, s. 7698. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1999/zakon_12.html#castka_112
- Česko. Zákon č. 121 ze dne 12. května 2000, o právu autorském, o právu souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). In Sbíрка zákonů, Česká republika, 2000, částka 36, s. 1658. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2000/zakon_05.html#castka_36
- Česko. Zákon č. 151 ze dne 12. května 1997, o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku). In Sbíрка zákonů, Česká republika, 1997, částka 54, s. 2868. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1997/zakon_07.html#castka_54
- Česko. Vyhláška Ministerstva financí č. 3 ze dne 21. ledna 2008, o provedení některých ustanovení zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, (oceňovací vyhláška). In Sbíрка zákonů, Česká republika, 2008, částka 2, s. 42. Dostupná také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2008/zakon_01.html#castka_2
- Česko. Nařízení Vlády č. 258 ze dne 13. listopadu 1995, kterým se provádí občanský zákoník, In Sbíрка zákonů, Česká republika, 1995, částka 67, s. 3596. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1995/zakon_11.html#castka_67
- Česko. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 133 ze dne 24. června 1994, o

Vídeňské úmluvě o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody a Společném protokolu týkajícím se aplikace Vídeňské úmluvy a Pařížské úmluvy, In Sbíрка zákonů, Česká republika, 1994, částka 42, s. 1286. Dostupné také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1994/zakon_2q.html#castka_42

- Česko. Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 440 ze dne 31. prosince 2001, o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, In Sbíрка zákonů, Česká republika, 2001, částka 166, s. 9634. Dostupná také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2001/zakon_12.html#castka_166
- Rakousko. Všeobecný občanský zákoník (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch). Dostupný také z WWW: http://www.jusline.at/Allgemeines_Buergerliches_Gesetzbuch_%28ABGB%29.html
- Evropa. Směrnice Rady ES č. 85/374/EHS ze dne 25.7.1985 ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 1999/34/ES, o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky. Dostupná také z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1985L0374:19990604:CS:PDF>

Použití internetové stránky a právně- informační systémy:

- www.nsoud.cz
- www.justice.cz
- www.usoud.cz
- www.mvcr.cz
- www.epravo.cz
- www.profipravo.cz
- www.jusline.at
- <http://eur-lex.europa.eu>
- <http://civil.udg.edu/php//index.php?id=129&idioma=EN>
- systém ASPI

Resumé

Compensation of Damages according to the Civil Code

The purpose of my thesis is to describe and analyze the legal regulations of the compensation of damages according to the valid and effective Civil Code and to compare some fields of this regulations with the Principles of the European Tort Law which is in my opinion very important document that regulates the field of the compensation of damages on the European level on one hand, and also compare the valid and effective regulations with the new Civil Code (the Act Nr. 89/2012 Coll.) which will enter into force on January 1st 2014 on the other hand.

The reason for my research is that I am interested in this topic because the issue of the compensation of damages is in my opinion very practical for the daily life as everyone of us has probably found himself in the situation when he wanted to claim the compensation of damages (for example in case of car damage caused by a car accident). That's why it is very important for the damaged person to know what are the conditions for claiming the compensation of damages, what claims and against whom this could be set up. The other reason for choosing this topic is that I have started as a student and then as a junior lawyer in a law firm working on cases of the compensation of damages caused by car accidents.

The thesis is composed of four chapters, each of them dealing with different aspects of the compensation of damages. Chapter One describes the important principle of the Czech civil law- the principle of the prevention of damages. The chapter is subdivided into two parts. Part One describes and explains the purpose of the principle of the prevention of damages. Part Two deals with the types of the prevention- general and special prevention of damages.

Chapter Two focuses on the liability for damage, in the concrete on functions, assumptions und subjects, of liability for damage, as well as on scope and ways of the compensation of damages and on the expiration of the claims. The fields of the assumptions of the liability for damages and the method of the compensation of

damages according to the valid Civil Code are in this Chapter also compared with the regulations of the Principles of the European Tort Law.

Chapter Three illustrates the types of the liability for damage, namely general liability and the cases of the special liability for damages. In Chapter Two and Three there is mentioned a lot of Czech court decisions to illustrate how the single fields of the compensations of damages are applied by courts and solved in practice.

The Last Chapter Four focuses on a summary of the main changes that brings the regulations of the new Civil Code (Act. Nr. 89/2012 Coll.) in the area of the compensation of damages, brings a comparison with the regulations of the valid Civil Code and gives a critical opinion of the changes made by the new Civil Code.

The main aim of the thesis is to explain the valid regulations of the compensation of damages and to bring a critical view of this regulations and suggestions de lege ferenda. I suggest that courts should better apply the legislation. However the new legislation represented by the new Civil Code will probably bring new court decisions. We will see how courts will interpret the new legislation and whether the regulations of the new Civil Code will really improve the position of the damaged person in practice.

Abstrakt

Cílem rigorózní práce je poukázat na nejdůležitější aspekty v oblasti odpovědnosti za škodu a náhrady škody podle občanského zákoníku, tyto kriticky zhodnotit a uvést náměty de lege ferenda. Práce se snaží podat výklad stávající právní úpravy náhrady škody, konkrétně se zabývá problematikou prevence škod, jejím účelem a druhy, dále problematikou funkcí, předpoklad a subjektů odpovědnosti za škodu, věnuje se také způsobu a rozsahu náhrady škody, jakož i jednotlivým druhům odpovědnosti za škodu a vzájemnému vztahu mezi odpovědností za škodu a odpovědností za vady. Autorka v práci uvádí i vybranou judikaturu Nejvyššího soudu České republiky, na jejímž základě demonstruje výklad jednotlivých zákonných ustanovení soudní praxí. Práce také podává srovnání stávající právní úpravy náhrady škody, zejména předpokladů odpovědnosti za škody a způsobu náhrady škody s Principy evropského deliktního práva. Konečně autorka v práci reflektuje také aktuální změny v právní úpravě náhrady škody způsobené přijetím nového občanského zákoníku, přičemž se zaměřuje na vysvětlení a kritické zhodnocení nejdůležitějších změn, které tato právní úprava přináší.

Seznam klíčových slov

odpovědnost, škoda, náhrada

Abstract

The purpose of this thesis is to point out the main aspects in field of the liability for damages an the compensation of damages according to the valid and effective Civil Code, to bring a critical view of these regulations and to present suggestions de lege ferenda. The author tries to explain the current legal regulations regarding the compensation of damages, whereas she deals namely with the issue of prevention of damages - purpose and types of the prevention, as well as with the issue of the functions, assumptions and subjects of the liability for damages, further she is focused on the method and the scope of the compensation of damages, as well as on single types

of the liability for damages and on the relationship between the liability for damages and the liability for defects. The fields of the assumptions and the method of liability for damages according to the valid Civil Code are also compared with the regulations of the Principles of the European Tort Law (PETL) where the author tries to point out the progressive PETL regulations in field of the compensation of damages. The author also presents in this thesis the chosen judgments of the Supreme Court of the Czech Republic, pursuant to that she illustrates the explanation of the single legal provisions by the judges. Finally the author takes into account the actual changes in the legal regulations of the compensation of damages arising from the adoption of the new Civil Code (Act. Nr. 89/2012 Coll.), whereas she is focused on the explanation and critical analysis of the main changes that brings this new legal regulations in the field of the compensation of damages.

List of key words

liability, damage, compensation